

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2016. NYÁR

2016. NYÁR

HAMBURG

Izgalmas operák
a Hanza-városban

FESZTIVÁLOK

Zenei kincsek
Zempléntől Veszprémig

HERCZKU ÁGNES

A folklór mint
ihletet adó forrás

PÁLÚR JÁNOS

Felújított, újjászületett Angster-orgona

nka
Nemzeti Kulturális Alap

XXI. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109

ÁRA:
900 Ft

Főtámogató

group

m
v m

Az MVM bemutatja

VeszprémFest

2016.
JÚLIUS
13-17.

07.
13.

Omara Portuondo
& Diego el Cigala

85 Tour

07.
14.

Gregory
Porter

07.
15.

Lisa
Stansfield

07.
16.

Jamie
Cullum

07.
17.

Thievery
Corporation

veszpremfest.hu

JÚNIUS 25.
SZOMBAT 19.00H
KODÁLY KÖZPONT

ÖTVÖS

ARTÓK

EMAN
OMAN

**PANNON
FILHARMONIKUSOK**

Eötvös és Bartók

EÖTVÖS PÉTER: SENZA SANGUE (VÉRTELENÜL)
BARTÓK BÉLA: A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA

ALBANE CARRÈRE – MEZZO-SZOPRÁN, A NŐ
ROMAIN BOCKLER – BARITON, A FÉRFI
MIKSCH ADRIENN – SZOPRÁN, JUDIT
SZEMERÉDY KÁROLY – BARITON, KÉKSZAKÁLL
RENDEZŐ: ALFÖLDI RÓBERT ÉS NADINE DUFFAUT
VEZÉNYEL: EÖTVÖS PÉTER

Az est az Armel Operafesztivál keretében elhangzó bemutató nyilvános főpróbája.
Jegyvásárlás: www.jegymester.hu, Kodály Központ jegypénztára és az ismert jegyirodák.
Tickets: www.jegymester.hu and the ticket office of Kodály Központ.

www.pfz.hu
72/500-300

HANZA-VÁROSI OPERAKALENDOK (14–17. oldal)

TALÁLKOZÁS HERCZKU ÁGNESSEL (54–57. oldal)

KURTÁG GYÖRGY: KOCSIS ZOLI HANGJEGYFÜZETE (63. oldal)

DOSSZIÉ

Orgonaépítészlet Magyarországon – egykor és ma
Várkonyi Tamás tanulmánya és beszélgetése Pálúr Jánossal 6

KLASSZIKUS

Izgalmas operarendezések a Hanza-városban
Lindner András hamburgi riportja 14

Fesztiválok – 2016 nyár
Zempléni Fesztivál, Kapofest, Bartók Plusz Operafesztivál, Régi Zenei Napok, Bartók Szeminárium és Fesztivál 18

Liszt szabadságvágygal teli zenéje
Kocsis Zoltán a közelgő Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraversenyéről 28

Bretz Gábor: két főszerep a Wagner-napokon 30

Elindult a Budapesti Fuvola Akadémia 31

Körkép
Concerto Budapest, Budapesti Fesztiválzenekar, Budafoki Dohnányi Zenekar, Miskolci Szimfonikus Zenekar, Szegedi Szimfonikus Zenekar, Honvéd Együttes, Duna Szimfonikusok, Óbudai Társaskör, Crescendo Nyári Akadémia, Martonvásári Beethoven-estek, Budapesti Fesztiválakadémia 32

JAZZ

Ahol a „tizenhárom” szerencsét hoz
A vokális jazz nagyjágyúi a Veszprémfest idei kínálatában 46

Magyar Jazztörténeti projekt 50

Nyári jazzkoncert-ajánló 52

VILÁGZENE

„A folklór nem szent tehén, hanem ihletet adó forrás”
Találkozás Herczku Ágnes népdalénekesssel 56

Pál István Szalonna: táncmuzika reggeltől hajnalig 58

DombosFest – A Vajdaság szebbik arca 59

GRAMOFON-HANG

Az akusztikus művészetek mostohagyermek: a hangfelvétel-esztétika
9. rész: Két hangzásesztétikai összehasonlítás Ujházy László tanulmánya 60

GRAMOFON ZENEKRITIKAI MŰHELY

Klasszikus zene, opera, jazz, népzene és világzene 63

Terjesztési pontok 82

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bérecsi Barbara** Főmunkatársak: **Réfi Zsuzsanna, Ujházy László, Várkonyi Tamás, Zipernouszky Kornél**
Lapterv: **Práczy István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **PÁLÚR JÁNOS**. Fotó: Németh András Péter

A szerkesztőség levelezési címe: Gramofon – H-1282 Budapest, Pf. 68 Telefon: +36 20 998 1499 E-mail: retkesattila@retkesattila.hu; zene@gramofon.hu • **Internetes folyóirat:** www.gramofon.hu • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktérítő Kft.** H-1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 54. V. ép. Felelős kiadó: Retkes Attila • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: 06 20 998 1499, e-mail: retkesattila@retkesattila.hu

Nyomás és kötés: Kapitális Nyomdaipari Kft. 4002 Debrecen, Balmajúvárosi út 14. Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Megjelenik évszakonként. Előfizethető a kiadó címén; postai úton, telefonon vagy e-mailben.

Az éves előfizetés ára 2016-ban: 3000 forint

A KORONÁS CUKOR bemutatja

2016/08/13-19 / Művészeti vezetők:
Baráti Kristóf / Várdai István

A photograph of a grand pipe organ in a cathedral. The organ is housed within a large, ornate archway decorated with intricate gold and brown patterns. The organ pipes are tall and silver, arranged in a curved line. A person is seated at the console in front of the organ. The background wall is covered in a mosaic of small, circular tiles. The ceiling is also ornate, with a large circular medallion visible in the upper left corner.

*Orgonaépítészet
Magyarországon
– egykor és ma*

A nyolevanes évek közepén, az akkori Országos Műemlék Felügyelőség irányításával négy orgonaművész felkerekedett, hogy végigjárva Magyarország templomait összeírja a hangszereket – felmérje állapotukat, rögzítse sajátosságaikat. A három évig tartó felmérés, majd az egyéves kutatás–rendszerezés után, 1990-ben megszületett Magyarország orgonajegyzéke. A legköltségesebb hangszerépítési területről lévén szó, az azóta eltelt negyedszázad intenzitásában messze elmarad a 19–20. század fordulójának pezsgő aranykorától, az utóbbi bő egy évtizedet azonban több, a hazai orgonaépítéssel története szempontjából is kiemelkedő esemény fémjelzi. Tíz éve készült el Közép-Európa legnagyobb koncerttermi orgonája a Művészetek Palotájában, idén márciusban adták át a Fasori Református Templom felújított orgonáját, és javában folynak a Zeneakadémia hangszerének felújítási munkálatai. Cikkünket a Fasori Református Templom gyönyörű orgonájának fényképeivel illusztráljuk.

✦ Várkonyi Tamás

📷 Németh András Péter

A magyarországi orgonakutatás története mindössze száz évre nyúlik vissza: e tudomány atyjának Geyer József katolikus pap – a Bartók-életrajzból ismert Geyer Stefi bátyja – tekinthető, aki 1917-ben megalapította az Országos Magyar Organológiai Társaságot a hazai orgonaépítéssel és -művészet ápolására, fejlesztésére és szabályozására. Geyer nevéhez fűződik az orgonaismeret tárgy bevezetése a Zeneakadémián, ő alakította ki az orgonás szaknyelv szókincsét, valamint ő szervezte meg az első nemzetközi orgonakongresszust is Budapesten, 1930-ban. A résztvevők megtekintették a szegedi dómban Magyarország akkor újonnan épült és ma is legnagyobb számító – akkori európai viszonylatban harmadik legnagyobb – templomi orgonáját. (A hangszert a második világháborúban, hogy megóvják a sérüléstől, szétszerelték, és az altemplomban tárolták, 1946-ban került vissza a helyére.) Az 1953-ban elhunyt tudós kutatómunkáját Szigeti Kilián pannonhalmi bencés paptanár folytatta, őt tartják a modern magyar orgonatörténet megalapítójának: a Régi magyar orgonák könyvsorozat hetvenes évektől megjelent kötetekben bemutatja az orgonaépítéssel központjait, az orgonaépítők életrajzával együtt, ő maga is több mint egy tucat orgonát tervezett,

valamint ő hozta létre az első orgonamúzeumot is, Pannonhalmán, 1968-ban.

Az 1990-ben befejezett országos felmérés szerint Magyarország 3070 orgonájából öt készült a 17. században, 164 a 18. században, mintegy 1000 a 19. században – ezek a számok a felújított hangszerekkel együtt értendők –, több mint 1400 a 20. század első felében, és csupán mintegy 280 az 1950 és 1990 közötti időszakban. A magyarországi orgonákat már az első világháború alatt, 1917-ben is összeírták, igaz, nem kulturális célból; a honvédelmi miniszter előírta, hogy az „önből vagy önötvözetből készült összes külső orgonásípokat hadi célokra” szolgáltassák be.

Tudomány és mesterség

Az orgonaépítés rendkívül izgalmas és összetett kézműves iparág, amelyben együtt dolgozik asztalos, faipari mérnök, faesztergályos, asztalos, fémsípkészítő, szakképzett orgonaépítő, és természetesen az orgona megtervezése is külön szaktudást igényel. Leginkább a Rolls Royce gyártásához lehet hasonlítani: számos munkafázist kézzel végeznek, minden hangszer egyedi darabként születik meg. A gondosságra, egyben az orgonaépítők elhivatottságára jó példa a Szent István Bazilika 1905-ben épült orgonájának szekrénye, bútorépítő mesterek lenyűgözően akkurátus, műves munkája: két henger alakú síptornyának szegélyét még a takarásban levő részekben is valódi aranyozás borítja. Az ideális orgonaépítő műhelyben minden együtt van ahhoz, hogy helyben össze lehessen állítani az új hangszert: lehetőség szerint az utolsó csavarig felépítik az állítócsarnokban, de vannak esetek – mint például a Müpa és a fasori református templom orgonája –, amikor ez a méretek miatt nem megoldható. Az orgona építésének története hasonlóan érdekes és szerteágazó terület, hiszen összefonódik Magyarország történelmével, korstílusok és vallási irányelvek alakulásával, művészi áramlatokkal, ipari változásokkal, sőt egyéni sorsokkal. Mindegyik hangszer mintha a múlt lenyomatát őrizné, noha az átalakítások, bővítések nem minden esetben bizonyultak szerencsésnek.

Magyarország első orgonaépítői a 12. században betelepített szászokkal együtt érkeztek, akik évszázadokon keresztül

Erdély legszebb és legjobb hangszereit készítették el. Az első név szerint ismert mester a Nagyszébenben született Stephanus Renispingar, aki a mai Szlovákiához tartozó Lelész község templomába épített új orgonát 1367 körül. Mátyás király fényűző budavári és visegrádi palotáinak orgonáiról feljegyezték, hogy sípjaik ezüstből készültek, és az ekkor megerősödött nápolyi kapcsolatoknak köszönhetően érkezett és telepedett le Magyarországon egy Gergely nevű mester is, akinek nevével az első orgonaszerződés fennmaradt 1496-ból. A református templomok többségéből évszázadokon keresztül hiányzott az orgona, hivatalosan csak az 1761-ben tartott böngözi zsinat engedélyezte a hangszer használatát, míg az unitárius egyházban csak a 19. század elején jelent meg ez a hangszer a liturgiában.

Vándorévek

A 17. század elejéről származik a mai Magyarország legrégebbi orgonája: a soproni Szent György Dómtemplom hangszere, valószínűleg a bécsi Johann Woeckerl készítette 1633-ban, az ő monogramja ma is látható az orgonaszekrényen. Valóságos csoda, hogy fennmaradt: túlélte a nagy soproni tűzvészt (1676), amelyben a harangok megolvadtak, valamint a második világháborús bombázást is, ami a templom egy részét romba döntötte. A középkori szárnyas oltárokhoz hasonlóan festett ajtai voltak, amelyeket a böjti időszakban behajtottak, ilyenkor halkabban szólt. A barokk orgonák némelyike, különösen Erdély területén az európai élvonalba tartozott, mint például a nagyszébeni evangélikus templom

hangszere, amelyet a szász orgonaépítészet megújítója, Johannes Vest épített 1673-ban. A török kor után, az 1700-as évektől a hazai orgonaépítő mesterek főleg cseh, morva, szlovák, német szakemberek közül kerültek ki. Nyugaton Győr és Kőszeg, keleten Eger, Nagyvárad, Arad és Temesvár vált az orgonaépítészet központjává, főleg német és osztrák mesterek által. Győrben Caspar Burchart, Johann Jakob Jetter alapított több generáción keresztül aktív orgonaépítő dinasztiát, Kőszegen a Klügel orgonaépítő család működött az 1800-as években, az Egerben letelepedett salzburgi mester, Ludwig Mooser nevéhez pedig mintegy 140 orgona felállítása fűződik, több újítását az esztergomi bazilika hangszerének 1856-os megépítésekor is hasznosította. A céhek utódjának tekinthető hangszerész-dinasztiák működését érintette 1805-ben a korabeli belügyminisztérium, a Magyar Királyi Helytartótanács rendelete, amely háromra emelte külföldön, inasként eltöltött tanulóévek számát; a mesterlevelet csak akkor kaphatta meg valaki, ha vándorkönyvében igazolta a külföldi műhelyben szerzett szakmai gyakorlatot. Pesten 1836-ban alakult önálló hangszerész céh, amelynek tagjai közül a legismertebb a nemesi származású Bárány Lajos volt, ő 1848-ban épített orgonát a kiskunhalasi református templom számára. A nagyobb templomok hangszereit továbbra is neves külföldi mesterektől rendelték meg, például a cseh Janicsek József építette a pannonhalmi és kalocsai hangszereket, a Morvaországból érkezett Herodek József legnagyobb, 1804-ben épült késő barokk orgonája a szarvasi evangélikus ótemplomban kissé bővítve és átalakítva ma is működik. A 19. század elejétől egyre több magyar orgonaépítő neve is feltűnik a nyilvántartásokban: Szabó

Pálúr János: „Minden orgonát meg kell álmodni”

A világháborúk, az 1949 utáni évtizedek megviselték az ország orgonaállományát, nem egy hangszer került olyan kritikus állapotba, hogy eljött az ideje szembenézni a valósággal: elveszítik vagy megmentik. A nehezebb utat választotta és az utóbbi mellett tört lándzsát Pálúr János, a Fasori Református Templom orgonistája, a Zeneakadémia orgona- és improvizációtanára a fasori templom száz éve épült, különleges értéket képviselő Angster-orgonája esetében. A felújított-újjaszületett hangszer felavatása után beszélgettünk.

Gramofon: Miért különleges a fasori református templom orgonája?

Pálúr János: Először is azért, mert isteni időzítéssel épült meg: még a nagy gazdasági válság és a világháborúk előtt, 1913-ban, és ami külön ritkaság: a templommal együtt. Az Angster-gyár második generációjának hangszere ez, építéskor a legendás alapító még élt. Az akkor 28 regiszte-

res, a kor legmodernebb újításaival felszerelt orgona a német romantikához közel álló diszpozícióval készült, érzékeny, barátságos intonációval.

G.: Hogyan emlékszik vissza az orgona-felújítás kezdeteire?

P. J.: Párizsi tanulmányaim alatt a Notre-Dame több száz évet és megannyi felújítást megélt orgonája mellett töltöttem időm jelentős részét, ez meghatározónak bizonyult az orgonákkal szembeni elvárásaimban is. Amikor két év után hazajöttem, és megkezdtem orgonista szolgálatomat a fasori templomban, óriási meglepetéssel tapasztaltam, hogy ennek az orgonának a hangja még halódó állapotában is magával ragadó, lehet hallani rajta az invenciót, a kimagasló szaktudást, amellyel megépült. A sok élmény és tapasztalat hasznosnak bizonyult ahhoz, hogy belekezdjek egy orgona megmentésébe, az első terveim 1997-es keltezésűek.

G.: Hogyan döntötték el, milyen orgonát alakítanak ki a meglévőből?

P. J.: Minden orgonát meg kell álmodni, de ez nem irreális elképzeléseket jelent. Két lehetőség kínálkozik: egy orgonát vagy újonnan megépítenek, vagy egy meglévő hangszert fejlesztenek tovább. A fasori orgona továbbtervezése rendkívül izgalmas feladatnak bizonyult számomra. Egy 80–90 évet megélt hangszert érdemes újabb 100 évre továbbgondolni, ezért azt a javaslatot tettem a református templom vezetőségének, hogy ne csak 10–15 évre szóló javítást végezzünk a hangszeren, amit aztán újra és újra karbantartásként meg kell ismételni: a hely és az orgona adottságai különö-

sen alkalmasnak bizonyultak arra, hogy nagyobb kaliberű hangszer szülessen, ami ösztönző példa lehet a szakmában. A párizsi Notre-Dame-ban minden orgonaépítő úgy tett hozzá a már meglévő hangszerhez, hogy szinte tapintható maradt a nagy elődök, mesterek tisztelete, akiknek kiismert művészi szándékait, szaktudását képes volt továbbvinni a felújító tervező – ilyen modellt igyekeztünk megvalósítani itt is. Az Angster-orgona sípanyagát megtartottuk, és az eredeti romantikus diszpozíciót az Angster által is kedvelt és alkalmazott francia irányba egészítettük ki Bertrand Cattiaux francia orgonaépítő közreműködésével, az ambíciójukkal és cégük székhelyével is az Angster-cég nyomdokain járó Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra kivitelezésében.

G.: Mennyibe került a felújítás?

P. J.: Szokni kell a nagy számokat, ez jelenleg a református egyházban épült legdrágább hangszer, mindent összeszámolva bruttó 160 millió forintba került – csak az áfája tehát több tízmillió forint –, amely összeget az orgonaalapítványon keresztül gyűjtöttük, részletekben, figyelve a pályázható támogatásokra. Meg kell említenem továbbá, hogy néhány cég és főleg magánszemélyek adományai segítettek a munkát, majd tizenhárom év elmúltával miniszteri támogatás duplázta meg az addig elért összeget, így befejezhetővé váltak a munkálatok. Mindig a rendelkezésre álló pénz határozta meg a munkák ütemezését, így fordulhatott elő az is, hogy például a Műpa-orgonaprojekt később indult, mégis hamarabb zárult le, noha ugyanaz a cég készítette német koprodukcióval, és az kétszer akkora hangszer, mint a fasori. Azonban ahogy múltak az évek, egyre jobban éreztem azt a szaktudást, aminek nagy orgonák felépítése során a fiatal és gyarapodó pécsi orgonaépítő csapat birtokába került és amelyből a fasori orgona profitált.

G.: Hogyan tudták a hangszert használni, miközben felújították?

P. J.: Nem volt könnyű feladat a 46 regiszteres új orgona felépítését műszakilag értelmes ütemekre bontani, úgy, hogy közben használható is maradjon a hangszer, volt olyan munka is, amit csak öt év után lehetett folytatni. Kis zsonglörködést jelentett nekem is, orgonistának, hogyan lehet mindössze tíz regiszteren ilyen hosszú időn keresztül játszani, de talán még többet is tanultam ez alatt a 13 év alatt, mintha egy nagy orgona lett volna a kezem alatt.

KORSZAKALKOTÓ ÖRÖKSÉG

(Angster József halálára megjelent nekrológ a Zenei Szemle 1918. júniusi számában)

„A magyar hangszeriparnak s vele együtt az egész magyar zenei glóbusnak is mélységes gyásza van: Angster József, a róla elnevezett pécsi orgonagyárnak megalapítója és szervezője, a magyar orgona- építés művészetének úttörő mestere Pécssett nyolcvannégy éves korában elhunyt. Korán megnyilvánuló iparművészeti érzéke az asztalosmesterség elsajátítása után már 1858-ban a hírneves Titz orgonagyárába juttatta, hol három évig dolgozott. Prágán, Lipcsén, valamint a Svájcban keresztül egyre érlelődik a nemzetközi tájékozottság után való vágyakozása olyannyira, hogy 1865-ban tanulmányainak döntő külföldi állomása gyanánt a világhírű párisi Cavaillé-Coll orgonaműhelyében találjuk. Életének ezen utolsó külföldi epizódja annnyival inkább döntő jelentőségű volt a számára, mert párisi tartózkodása idejére készültek el e cég gyárában a St. Sulpicei 100 és a Notre-Damei 86 változatú hírneves orgonák. Külföldi vándorlása után Magyar- országon telepszik meg és orgonagyárat alapít, melyet szerény kezdettel oly nagyra tett, hogy neve és cége ma a monarchiában a legjobb hangzásúak egyike. Első Magyarországon épített orgonája a pécsi zsidó-templom számára készült. Később a kalocsai érseki székesegyház számára épít negyvenöt változatú orgonát, mely anynyira kiérdemelte a szakértők tetszését, hogy a finomlelkű és művészi érzékű Haynald Lajos kalocsai bíboros-érsek Angstert az „érseki orgonaépítő” címmel jutalmazza. Az 1879-iki székesfehérvári kiállításon 31-ik művével az aranyérmert nyerte el. Az 1885-iki pécsi országos dalosverseny alkalmából a belvárosi templom számára készített orgonát. Hírnevesebb munkái közül a pécsi székes- egyházi (100-ik) és a lipótvárosi bazilikáé (450-ik) emelendők ki különösen. Gyára állandóan 80–100 munkást foglalkoztatott úgyannyira, hogy a cég a mai napig körülbelül 990 orgonát és vagy 800 darab harmóniumot készített. Korszakos munkásságát szabadalmak és kitüntetések koronázták: 1879-ben a székesfehérvári kiállításon az arany érmert, az 1888-iki pécsi kiállításon az arany és az állami nagy arany érmert, az 1896-iki milleniumi kiállításon a nagy arany érmert, az 1907-iki pécsi kiállításon az állami arany érmert nyerte el. Egyházi téren szerzett érdemei méltánylásául a mostani pápától a Szent Gergely-rend lovagkeresztjét kapta. Elköltözése amennyire érzékeny vesztesége a magyar orgonaépítésnek, ugyanolyan értelemben megnyugtató érzés, hogy nagyértékű, korszakalkotó örökségét fiaik veszik át és folytatják tovább.”

Ferenc, Bakos Károly és Fia, Fazekas János, Kovács István és Fia, Országh Sándor és Fia, Szalay Károly és Fia, valamint Kerékgyártó István műhelyei, amelyek két-nyolc dolgozót foglalkoztattak, bár Szalay Károly székesfehérvári mester 1855-ben egyedül, négy hónap alatt készítette el a tordasi evangélikus templom 8 regiszteres orgonáját. Az 1846-ban megrendezett iparműkiállításán mutatkozott be a nagyváradi születésű Komornyik Nándor, aki Pesten rendezte be orgonaműhelyét.

Angster József jelentősége

Az ipari fejlődés az orgonaépítő szakmát is jelentősen átalakította, a 19. században nagy fellendülés vette kezdetét, a század végén már négy nagy hazai orgonagyár versengett egymással: Országh Sándor és Fia (1861–1920) Pesten, később Rákospalotán, Angster József és Fia (1867–1949) Pécssett, Wegenstein Lipót (1888–1948) Temesváron, a jägerndorfi Rieger Testvérek pedig 1894-ben Budapesten leányvállalatot alapítottak, amely 1952-ig működött. (Utóbbiakhoz fűződik Magyarország első elektropneumatikus orgonája, amelyet az Operaházban állítottak fel 1903-ban, de az elektromos vezérlésű orgonák csak lassan jelentek meg, az ország elektromos hálózatának teherbírása miatt.) Az 1896-os milleniumi kiállításon a hazai orgonagyárak is bemutaták termékeiket, a legnagyobb, 10 méter magas hangszert Wegenstein Lipót temesvári cége állította

ki. A magyar orgonaépítők továbbra is Bécsben vagy Németországban tanultak, de egyesek Franciaországba is eljutottak. Utóbbiak közé tartozott az egyik legképzettebb hazai orgonaépítő, a debreceni Kizsel István, aki a város Kistemplomában állított fel nagy hangszert. (Az 1980-as évek óta néma hangszer restaurálását a 2017-es reformációs emlékévként programtervező bizottsága 80 millió forinttal támogatja, amely a munka nagy részének elvégzésére elegendő, a hiányzó összeget céladakozásból kívánja előteremteni az egyházközség presbitériuma.)

A másik „franciás” mester a 19. század legnagyobb hatású orgonaépítője, Közép-Európa egyik legkeresettebb orgonagyártója, a magyar iparművészet kimagasló alakja, Angster József volt. Az 1834-ben, német bevándorlók gyermekeként született Angster Eszéken dolgozott asztalossegédként, hosszú vándorútja során számos jelentős műhelyben tanulta meg a mesterség minden csínját-bínját. Először Temesváron, Bogsánbányán és a szintén a Bánságban található Oravicabányán, majd Bécsben, később Drezdában, Lipcsében és Kölnben, valamint a 19. század orgonaépítés fellegvárában, a párizsi Aristide Cavallé-Collnál töltött el három évet. Bár lett volna lehetősége maradni, ő mégis hazagyalogolt, és Pécsen alapított műhelyt – elhozva a magyarországi orgonaépítő művészet virágkorát. Több mint 1300 orgonáját a legnagyobbakhoz hasonlóan opusszámmal látta el: első megbízásának gyümölcse, a pécsi zsinagó-

ga 1869-ben befejezett, 3000 forintból megépített orgonája, míg a fasori például az op. 835, a bajai Belvárosi templomé az op. 1125 jelzésű hangszer. Angster naplót is vezetett, amelyet anyanyelvén írt, és csak idős korában, gyermekei kérésére fordított le magyarra. Az 1949-es politikai fordulat egy csapásra véget vetett az ő sikertörténetének is: gyárat bezárták, ahogyan a többi orgonagyártó cégnek be kellett szüntetni a munkát.

Vissza a gyökerekhez

A Zeneakadémia első orgonáját – még a régi épületben – Dangl Antal és Fia aradi cége készítette el 1882-ben. Liszt Ferenc is elismerően nyilatkozott a hangszerről, amelyen az intézmény orgonaoktatása megindult, de ugyanez a vállalkozás készítette el a Mátyás-templom hangszerét is 1893-ban, 18 ezer forintból – a neogót stílusú orgonaház ma is megcsodálható. A Zeneakadémia 1907-ben átadott új palotájában avatták fel az ország első koncertorgonáját, a német Heinrich Voit Söhne cég munkáját, amelyet többször átépítettek, bővítettek, és amelyet jelenleg az eredeti állapot szerint rekonstruálnak 800 millió forintból. Ilyen méretű historikus orgonával napjainkban csak két oktatási intézmény büszkélkedhet a világon: a Yale Egyetem és a moszkvai Csajkovszkij Konzervatórium. A felújítások nyomán eklektikus-

sá vált hangszerek felújításakor ugyanis ma már rendszerint az eredeti hangszerhez térnek vissza, ahogyan a csupán egy adott korszak zenéjének előadására autentikus stílushangszereket részesítik előnyben a „mindent tudó” orgonákkal szemben.

A Kálvin téri orgona felújítása során ugyan a részben már átalakított sípanyagot használták, de például szerencsésen megmaradt az eredeti orgonaház klasszicista szekrénye, valamint rendelkezésre állt az építő Jacob Deutschmann 1829-ben adott árajánlata, illetve az eredeti szerződés is. Az eredeti hangzás visszaállítása és a minél hitelesebb rekonstrukció érdekében a Deutschmann család másutt épített hangszereit is tanulmányozták. A ceglédi evangélikus templomban 2014-ben adták át Magyarország első autentikus Bach-orgonáját, amely a billentyűméretezéstől a szerkezeti elemek kialakításán keresztül az orgonaházig az 1700-as évek türingiai orgonáinak stílusában, kizárólag a korra jellemző anyagok felhasználásával készült. Az építéshez az alapot az a hangszer jelentette, amelyet a fiatal Bach használt 1703-ban, közvetlenül az után, hogy az ő közreműködésével befejezték az építést.

A zamárdi katolikus plébániatemplomban 1786-ban készült orgona a második világháborúban megsemmisült, a szovjetek az orgonaszekeket elégették, a sípokat pedig szó szerint „megfűjták”. Nemrég azonban ennek helyén épült meg Közép-Európa első francia barokk stílusú orgonája, a 17.

századi orgonaépítési gyakorlatnak megfelelően. Az orgonaszekevény formája, a billentyűk és regiszterhúzó kialakítása minden tekintetben a korabeli ízlésvilágot és kézműves megmunkálás módjait idézi. A 2010-ben felszentelt hangszer elsősorban 17-18. századi francia orgonazene megszólaltatására alkalmas, a hangolása is annak a kornak megfelelő. A 2340 kg súlyú, 1030 sípos, összesen 6500 munkárával, mintegy 27 millió forintból felépített hangszerezen egy különleges hangszín, az úgynevezett solo cornet regiszter is található, az orgonaszekevény, a játszószekevény, a szálládák és a fasípok mind tölgyfából készültek, a billentyűkön csont- és ébenfafelét található.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Angster József: Angster – a pécsi orgonagyár és a család története (Pannónia Könyvek, 1993)
- Bárdos Kornél: Sopron Zenéje a 16-18. században (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984)
- Douglas Bush – Richard Kassel (szerk.): The Organ: An Encyclopedia (Routledge, 2006)
- Geyer József: Kis orgonakalauz (Magyar Kórus, 1948)
- Solymosi Ferenc – Czár Attila: Magyarország orgonái (Magyarországi Orgonák Alapítvány, 2005)
- Szigeti Kilián: Az orgonaépítés története Magyarországon Budavár elestéig, 1541-ig (In: Bónis Ferenc, szerk.: Magyar zenetörténeti tanulmányok, Zeneműkiadó, 1977)

Izgalmas operarendezések a Hanza-városban

Hamburg, a közel kétmillió észak-német Szabad és Hanzaváros (Freie und Hansestadt) új babérokra tör. Az évszázadokon át főként kereskedelméről elhíresült metropolisz erősíteni kívánja kulturális vonzerejét. A forgalmas kikötőben már áll a 2017 januárjában megnyíló, három koncerttermet is magában foglaló Elbphilharmonie. Sikeres az operaház is: élén új vezetőivel – a Baseltől érkezett Georges Delnon intendánssal és a müncheni Operát elhagyó Kent Nagano főzeneigazgatóval.

↔ Lindner András / Hamburg

A tavaszi szezonban Gioacchino Rossini négyfelvonásos Tell Vilmosát vitték színre Hamburgban, francia nyelven, egy fiatal svájci színházi rendező, Roger Vontobel operai debütálásaként. Bár a kritikusai vélemények megoszlottak a koncepciójáról, a rendezői színház mostanság erőltetetten aktualizált produkciói mellett Vontobel elképzelése eredetinek tűnt. Már a vezérgondolat is jól értelmezhető volt. Ferdinand Hodlernek az ünnepélyes Rütli esküt felidéző, 1915-ben festett, monumentális Egyetértés (Einmütigkeit) című vászna került a középpontba, és Tellt ennek az óriási tablónak a restaurátoraként látjuk, aki persze átvitt értelemben véve is ezen munkálkodik a darabban. A legenda szerint ugyanis a svájci kantonok szövetségének szétmorzsolódó egységét, nemzeti büszkeségét kívánta helyreállítani az elnyomó Habsburgokkal szemben.

Kiváló rendezői ötletek

Nagyszerű rendezői ötlet volt, amikor a zsarnok Gessler utasítására fekete festékekkel bemázolva meggyalázott Hodler-festmény alakjait a kórus hirtelen, diadalmasan élővé formálta. Jó gondolatnak tűnt az is, hogy a fekete uniformisban, kalasnyikovokkal a vállukon színpadra vonuló katonák láttán a népben megerősödő szabadságvágyat Vontobel zseblámpák fényeivel érzékeltette. Ez az éjszakai partizánműveletek emlékét idézte, miközben az agg Melchtalt tolszékbe kényszerítve szerepeltette. Valahányszor a partitúra szerint éneklésre nyitotta száját, a mellé helyezett oxigénpalackból pumpáltak a tüdejébe levegőt. A restaurátor és szabadságharcos Tell pedig – a művészet győzelmét szimbolizálva a zsarnokság felett – színes festékes vödörrel a kezében

Jelenet a Tell Vilmos hamburgi előadásából

Janáček operája, a Katja Kabanova részlete

vette fel a harcot Gesslerrel és katonáival szemben, akiket óriási ecsetvonásokkal „zúzott halálra”.

De újjáformálta a rendező Tell legendás első lövését is – amellyel a fia fejére helyezett almát kellett eltalálnia –, mert az íjból kilőtt nyilvesszőt az egyik Habsburg katona elkapta a levegőben, majd feltűzte rá az almát, és gyorsan kibújva az uniformisból, átvedlett az új világot jelképező svájcivá. Ez utóbbi jelenet azonban kissé giccsesre sikeredett, és hozzájárulhatott ahhoz, hogy a rendezőt a premier végén többen kifütyülték. De amikor pár nappal később én láttam az operát, az ellenhangok már elmaradtak és vastaps köszöntötte a produkció színvonalas zenei megvalósítását. Dicséret illette az énekeseket, a kórust és a filharmóniai zenekart vezénylő itáliai Gabriele Ferrót, a palermói Teatro Massimo főzeneigazgatóját, aki évtizedekkel ezelőtt még Claudio Abbado asszisztenseként is tevékenykedett.

Az Arnold korántsem könnyű szólámát magabiztosan birtokló koreai Yosep Kangot ünnepelték a leginkább. A tenor 2003 és 2013 között a berlini Deutsche Oper társulatát erősítette. A hozzá hasonlóan más nagy operaházakban is gyakran fellépő kínai szoprán, a bájos Guanqun Yu is méltán osztozott Mathildeként a sikerben. Második felvonásbeli nagyáriája és a Kanggal együtt szenvedélyesen megformált duettjük szép élménnyel ajándékozott meg. Az immár 70 esztendőes orosz hősbariton, Szergej Lejferkusznak alakította a címszerepet, és bár az egykor varázslatosan szóló, sötét színezetű hang mára megkopott, alakításából így sem hiányzott a szükséges erő.

A hamburgi Operában csupán egy alkalommal, 1915-ben, II. Vilmos német császár 56. születésnapján adták elő színpadon Rossini remekművét. Koncertszerűen pedig legutóbb 1980-ban hangzott el a grandiózus mű, parédás szerezposztásban, hiszen Giuseppe Taddei énekelte Tell, Franco Bonisolli Arnold, Teresa Zylis-Gara pedig Mathilde szólámát.

Rossini, az európai mester

Rossini 1829 augusztusában, Párizsban bemutatott utolsó operájával tulajdonképpen megteremtette a francia nagyopera műfaját, és komoly hatással volt Meyerbeerre, Halévyre, valamint Berliozra is. A pesarói mester nagy gonddal válogatott a párizsi operaigazgatóság kínálta szűzsek közül, és döntését a politikai helyzet is befolyásolhatta, ami aztán az 1830 júliusi forradalomhoz vezetett. Végül kisebb átdolgozást követően Étienne de Jouy és Hippolyte Bis – Schiller: Wilhelm Tell című drámáján alapuló – librettóját zenésítette meg. A korabeli tradícióval szemben operájában „dramatis personává” emelve, a szokásosnál nagyobb szerephez juttatta a kórust. Ezzel egyidőben viszont Schiller darabjához képes csökkentette az opera szereplőinek számát. A cselekményt tekintve nála is kezdettől fogva Tell a centrális figura, ő viszi a szót, rá figyel mindenki; miközben Mathilde Habsburg hercegnő és a svájci Arnold Melchtal szólámát bármennyire is gyönyörű zenével töltötte meg, ők ketten hozzá képest a háttérben maradnak. Kapcsolatukat sem árnyékolja be tragikus végzet, mint több nagyoperában.

Rossini azonban mégsem Tell Vilmostal, hanem a szerelmesekkel szimpatizál – magyarázta Albrecht Puhmann dramaturg az opera kísérőfüzetében. Szerinte emögött bizonyára az húzódohatott meg, hogy az európaiul gondolkodó komponista számára idegenek maradtak Tellnek a szabad és egységes Svájc megteremtését célzó, nacionalista törekvései. A szabadság értelmezése Rossininál ugyanis sajátos köntösbe bújzik: nem a rebellis Tellre, hanem a szerelmeseknek a politikai viszonyok által beárnyékolta kapcsolatára vonatkoztatva jelenik meg. Tell végig hangsúlyozottan a szerelmesek ellentétülaként van jelen. Szíttja a konfliktusokat, leginkább azért, hogy a háttérből megmentőként léphessen elő.

A hamburgi előadás elején még egy önfeledten mulatozó, a Habsburg megszállókkal viszonylagos békében élő svájci né-

pet látunk. Tell számára azonban már ez az idillinek tűnő állapot is elviselhetetlen. Ezért aztán minden eszközt megragad, hogy bomlassza a „békét”; a szerelmes és a hazafias érzések között vergődő Arnoldot pedig a maga oldalára állítva végrehajtsa az általa vezetett konzervatív forradalmat. Ezért provokálja ki a személyes harcot is Gesslerrel, ahogy ezt szolgálja az elhíresült almalövés története is.

Drámai asszonyopera

Tökéletesen más világba kalauzol Leos Janáček „Adagio-operának” titulált Katja Kabanovája, amelyet Hamburgban az egyik legtöbbet foglalkoztatott német rendező, a most 65 esztendőes Willy Decker még 2002-ben vitt színpadra. Az általam látott előadás így már a tizenhetedik volt. De állítólag minden alkalommal nagy érdeklődés kísérte az eredeti

cseh nyelven prezentált tragikus végű, drámai „asszonyoperát”. Wolfgang Gussmann már-már teljesen csupasz színpadképe jól segítette Decker elképzelését, amelyben a statikusság dominált. A két oldalt, illetve felül nyitható falak zárásával és nyitásával azonban jól érzékelhetővé váltak a kegyetlen anyósától megnyomorított, végül az öngyilkosságba menekülő Katja lelkiállapotának változásai. A fiatalasszony karjainak repülést imitáló, madársziluett-szerű mozgásával a bezártságból való menekülés, vagyis az erős szabadságvágy kapott világos értelmet. A rendező – aki 2005-ös, Anna Netrebko és Rolando Villazón fémjelezte salzburgi Traviatájával hihetetlen népszerűsége tette szert – ezúttal is a partitúrával összhangban „mozgatta” a szereplőket, illetve állította őket különböző együtteseket alkotva, vérbeli drámát sugárzó filmszerű állóképekbe. Közben szinte végig a sötétben maradván, a fény, ellenfény, árnyék folyamatos változtatásával is igyekezett plasztikussá tenni a főszereplőt.

Egy svájci Hamburgban – Georges Delnon, a hamburgi operaház új intendánsa

Forrás: Staatsoper Hamburg

Gramofon: Hamburg jelentős zenei múlttal büszkélkedhet. Itt volt városi zeneigazgató Telemann, itt született Brahms, itt működött Mahler a Városi Színház első karmestereként. 1959 és 1973, illetve 1985 és 1988 között az itteni operaházat Rolf Liebermann vezette. A Ház akkortájt

élte aranykorát. Vajon mi lehetett az önhöz hasonlóan svájci szakember sikerének a titka?

Georges Delnon: Ő világsztár volt, igazi intellektuel. Sikerült programjai iránt felkelteni a konzervatív hamburgi társadalom kíváncsiságát. Az a művészet, ha van bennünk bátorság nyitni az avantgárd felé, mert az szembemegy az elvárásokkal. Szeretnék én is újítani, új esztétikát teremteni, ahogy Liebermann csinálta, aki eközben soha nem pukasztotta a publikumot.

G.: Újra állandó beszédtemává szeretné tenni az itteni előadásokat. De hogyan?

G. D.: A kulcs az új operák bemutatásában rejlik. Olyan librettókat kell találni, amelyek minél több nézőt érdekelhetnek. Máris nagy siker volt januárban Toshio Hosokawa Csendes tenger (Stilles Meer) című operájának világpremierje, amit Kent Nagano dirigált. És már most biztos, hogy novemberben bemutatjuk Eötvös Péter: Senza sangue című darabját, egy estén Bartók Kékszakállújával. Megpróbálok minden szezonban egy ősbemutatóval előrukkolni. Persze szükséges műsoron tartani a legnépszerűbb darabokat is színvonalas produkciókban; ezekhez is igyekszem is-

mert rendezőket meghívni. A norvég Stefan Herheim színpadra is állította a Figaro házasságát, Christoph Marthaler pedig Berg Lulujával jelentkezik a következő szezonban.

G.: Máris tudja, mivel képes magához láncolni a hamburgiakat?

G. D.: Csak ősz óta élek a Hanza-városban, és néhány hónap még kevés ahhoz, hogy belelássak a hamburgiak lelkébe. De azt tudom, hogy az északiak mások, mint a müncheni vagy bécsi polgárok. Itt mindig is a kereskedelem élvezett prioritást, a kultúra pedig a második vonalba szorult. Ezen kellene megpróbálni változtatni. Miután zenészcsaládból jövök – édesanyám énekesnő volt, aki Pesten is tanult Sipos Jenő énektanárnál –, én pedig Koblenz, Mainz és Basel után most itt vagyok intendáns, tudom, hogy mekkora szükség van a kultúra támogatására.

G.: Ki finanszírozza önöket?

G. D.: Hamburg Szabad és Hanza Város, de persze vannak szponzoraink is.

G.: Nemcsak igazgat, folyamatosan rendez is. 2014 őszén például Budapesten állította színpadra a verizmus két slágeroperáját, Mascagni Parasztszületését és Leoncavallo Bajazzókját. A két darabot most is játsszák az ön rendezésében, ráadásul már a tömegek számára könnyebben elérhető Erkel Színházban.

G. D.: Először volt alkalmam rendezni önöknél; Ókovács Szilveszter főigazgató hívott. Bevallom, lenyűgözött a város kulturális levegője és az operaház is nagy hatással volt rám. Bécshez hasonlítanám, ahol mindig ugyanígy érzek.

Forrás: Staatsoper Hamburg / Brinkhoff-Mögenburg

Pillanatkép a Luisa Miller hamburgi produkciójából

replő forrongó lelkében zajló folyamatokat. Deckernél egyedül a kerti jelenet kapott több megvilágítást; Katja és Borisz találkozásánál a zöld szín dominált. Amúgy a 19. századi orosz kispolgárság bezártságát a fekete ruhák és öltönyök is jól szimbolizálták, amelyek a jelmezekért is felelős Gussmann olvasatában szinte uniformisként szolgáltak. A 2011-ben három énekversenyen is első díjas, a közelmúltban pedig Baseltől Hamburgba csábított fiatal dél-koreai szoprán, Sunyoung Seo hangban és játékban egyformán pazar alakítást nyújtott, de ki kell emelni Renate Spingler szívtelen Kabanicháját is. A férfiszerepeket megformáló Tigran Martirosian, Bernhard Berchtold és Ladislav Elgr jól illeszkedtek az együttesbe.

Apa-gyermek konfliktusok

Verdi ritkábban játszott operája, a Luisa Miller, a Rossini-műhöz hasonlóan Friedrich Schiller egy szindarabján (Ármány és szerelem) nyugszik. Librettóját pedig A trubadúrt is jegyző Salvatore Cammarano készítette. Hamburgban a Zürichből intendánsként ismert Andreas Homoki rendezésében volt látható; a mozgatható színpalakkal gyors váltásokra képes színpadkép pedig Paul Zollert dicsérte. Homoki a legszívesebben szinte totálisan üres térben szereti mozgatni a szereplőket. Itt sem volt díszletelemekkel teli, zsúfolt a színpad, számára egy nagyobb karosszék, egy asztal, a háttérben pedig egy hatalmas festmény elegendőnek mutatkozott.

Az apa-gyermek konfliktus Verdi más darabjaiban is megjelenik. Idősebb Germont, Rigoletto, itt pedig Walter gróf – miközben szentül hiszik, hogy mindent helyesen csinálnak – végül mindent elrontanak. Luisa apjának, az exkatona Millernek a kapcsolata azonban más a leányával. Őt Verdinél végtelenül jó érzésű apaként látjuk, aki bár nehezen viseli, hogy Luisa időközben felnőtt és maga akarja intézni a dolgait, törésre nem kerül sor kettőjük között – szemben azzal, ami Walter gróf és fia, Rodolfo között végül bekövet-

kezik. Homoki egy interjúban utalt rá, hogy az egyszemélyben szerető és despota Rigoletto dupla karaktere ebben az operában válik ketté, és két különböző apában jelenik meg. A parókák, kosztümök a rokokó világot idézik, Homoki ugyanis nem kívánja a mába átültetni a darabot. Az először 1849-ben, Nápolyban színre vitt „melodramma tragico” társadalompolitikai és családi konfliktusai aktualizálás nélkül is megteremtik a szükséges áthallásokat.

A ma még mindig csupán 32 esztendőes grúz szoprán, Nino Machaidze volt az előadás motorja, akire még 2008-ban figyelt fel az operavilág, amikor Anna Netrebko lemondása után egy salzburgi Gounod Rómeó és Júlia előadást mentett meg beugrásával. A magasságokat és koloratúrákat játszi könnyedséggel birtokló énekesnő a szükséges drámaisággal is teli hangjának köszönhetően szívesen látott vendég mindenütt. Kabalettája és áriája, továbbá kettősei apjával, illetve szerelmesével az előadás legemlékezetesebb pillanatai voltak. A tervek szerint hamarosan Pesten is bemutatkozó fiatal szicíliai tenorista, Ivan Magri is meggyőzőtt Rodolfoként; csakúgy, mint Miller szerepében a sokat tapasztalt Roberto Frontali baritonista.

Láttam még Rossini slágeroperáját, A sevillei borbélyt is, de az a produkció csalódást okozott. Az ezerszer látott szokványos rendezői megoldásokat még az énekesek sem tudták feledtetni. Csak a Bartolót megformáló, már korántsem ifjú Renato Girolami tudott magával ragadni, aki szinte egyedül képviselte az igazi Rossini-stílust. Az együttesből talán még az Almavivát alakító orosz Dimitrij Korcsak lírai szerepformálását lehetne kiemelni.

Érdemes megemlíteni viszont, hogy az operaház előcsarnokában és az előadások szüneteiben egy operai jelenetet is ábrázoló, különös szórólappra lettem figyelmes, amelyen menekülteket segíteni hajlandó patrónusokat kerestek. „Patronáljon és hozzon menekülteket egy opera- vagy ballelőadásra, illetve koncertre” – állt a segítőkész embereket megszólító, a politikai aktualitásra rimelő szövegben. Azt persze nem tudom, hogy lette foganatja a felhívásnak.

Rákóczi-vár, csillagos ég és sok-sok zene

Negyedszázados jubileumát ünnepli a Zempléni Fesztivál

Az 1990-es évek legelején Rolla János hegedűművész beleszeretett Sárospatakba és a zempléni tájba. 1992 augusztusában már nemzetközi sztárokat felvonultató fesztiválra várta együttesével, a Liszt Ferenc Kamarazenekarral az érdeklődőket, s a Zempléni Művészeti Napok évről évre sikeresebbé vált. 2003-ban Merényi Judit és Rolla János búcsút vettek a sorozat szervezésétől, s azóta Hollerung Gábor művészeti vezető és Turjányi Miklós fesztiváligazgató a tradíció és a megújulás szellemében viszi tovább a rendezvényt, Zempléni Fesztivál néven. Úgy vélik, a sok emlékezetes előadás mellett a legnagyobb siker az a szerepet, amellyel Zemplénben fogadják őket. Negyedszázad alatt ugyanis az itt lakók életének is részévé vált a fesztivál.

„Annyi mosolyt, annyi szeretetet, amit az ember ott össze tudott gyűjteni, nem kap máshol” – emlékszik vissza a Gramofon kérdésére Merényi Judit. Az Óbudai Társaskör stábjára hatalmas szívvel, céltudatossággal vett részt a szervezési munkában. Már az első évben tíz nap alatt huszonhét rendezvény várta az érdeklődőket, s néhány év alatt elérték, hogy a sárospataki Rákóczi-vár udvara zsúfolásig megteljen. Jöttek sorra a rangos, világhírű művészek, egyre több település csatlakozott a rendezvényhez, s nőtt a törzsközönség is. „Rengeteg felejthetetlen pillanat akadt az évek során; ezek közé tartozik az is, amikor a kékeddi kastély kertjében

megélhettem, milyen az, ha a csembaló nem a pódiumon, hanem a fűben szólal meg... Sebestyén Jánost tudtam rávenni a 'leköltözésre', körbeült a közönség, s az egésznek hihetetlen hangulata volt!”

„Csodálatos napokat töltöttünk Zemplénben! Fantasztikus találkozásokra, kitüntetett zenei pillanatokra emlékszem” – mondja Rolla János hegedűművész. „Arra, hogy miféle csodálkozást szült az a komolyzenei hangverseny, amelyet – Komlóska fennállása óta talán elsőként – a fesztivál keretében rendeztünk, s hogy mekkora csoda volt egy szépen szárnyaló gyerekkórus megszólalása a karcsai templom-

Merényi Judit

Rolla János

Turjányi Miklós

Hollerung Gábor

Fotók: Zempléni Fesztivál & Gramofon-archív

ban. A 11. fesztivál után már kicsit kilátástalannak láttuk a helyzetet. Szerettünk volna például operát is bemutatni, nem jutott azonban rá pénz, s egyre inkább azt éreztük, ez a kezdeményezés túlnőtt rajtunk, nem tudunk mindent tovább menedzselni. A 12. Zempléni Művészeti Napok után ezért már nem vállalhattuk a folytatást... Nehéz helyzetben voltak azok is, akik utánunk vették át a rendezvényt, igyekeztek-igyekeznek azonban megküzdeni mindennel. Mi pedig azóta is örömmel muzsikálunk minden augusztusban a fesztiválon, hiszen megtisztelnek azzal, hogy a záró- vagy nyitókonzertre a Liszt Ferenc Kamarazenekart kéri fel. Fantasztikus szerelem volt Zemplén, és nem mondtunk le a gyermekfelügyeletről...” – összegzi Rolla János a történeteket. „Nem volt egyszerű a helyzet 2004-ben – meséli a kezdetekről Hollerung Gábor –, hiszen a Zempléni Művészeti Napok a kor egyik legrangosabb, s fantasztikus mennyiségű, világhírű vendége okán pedig az egyik legkülönlegesebb fesztiválja volt. Mi, az utódok más irányba szeretnénk volna vinni a programsorozatot. A tradíciót és a megújulást hirdette az is, hogy némileg változott a név és Zempléni Fesztivál lettünk. Igyekeztem a közönséggel való kommunikációra helyezni a hangsúlyt, ami amúgy is az erősségeink közé tartozott. Műfajában változatos, a publikumot jól megszólító és a helyeket is minél jobban bevonó programsorozatot kívántunk életre hívni. Hamar rádöbentünk: nem kell mást tennünk, csak ismerni a régiót, szeretni és érteni a gondolatvilágát, a lehetőségeit, az adottságait, s ebből kiindulni. Nagy könnyebbséget jelentett a számomra, hogy Turjányi Miklósnak átadhattam a fesztivál adminisztratív vezetését. Ennek a fesztiválnak is kialakult a maga karaktere, a műfaji sokszínűsége, ami évről évre visszatér. Vannak nagy nyitó- és záróhangversenyek, jazzestek, kirándulókoncertek, közkedvelt a Megérthető zene sorozat, akadnak a tokaji borkultúrához kapcsolódó programok is.” „Megtaláltuk a helyünket, rájöttünk, hogy nem kellene mindig az extravagáns ötletek, jól kell muzsikálni” – fogal-

maz Hollerung Gábor. „Az ember törzsközönseget épít és szolgálja is azt, a szó legnemesebb értelmében. A fesztivál hatása erős a régióban, mérhető ez a megszorodott kapcsolódó rendezvényeken, falunapokon, bornapokon is. A legnagyobb siker az a szeretet, amivel most már fogadnak minket. Boldogság az is, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekar is értékeli, hogy folytatjuk azt, amit ők elkezdtek, s tovább éltetjük a fesztivált. Jó érzés, hogy szívesen koncerteznek mindig a sorozatban. Összességében azt mondhatom, hogy a fesztivál sikertörténet a számunkra.” Turjányi Miklós fesztiváligazgató úgy véli: Zemplén a legértékesebb helyek egyike – és nemcsak a vidék, hanem az ott élők miatt is. Nagyon büszkék a programsorozatra, kezdetől látták a küldetését, s azon dolgoznak folyamatosan, hogy magas színvonalú, a régió számára hasznos és elismerésre méltó rendezvény legyen. Az igazgató szerint aki egyszer eljön, az legközelebb elhívja a barátait is, s aztán évről évre egyre többen és többen jönnek a fesztiválra. 2015-ben volt olyan estjük, amelyre 250 fős közönseget vártak, legfeljebb 300 emberre készültek, végül összesen 780 néző ült a téren. A bevált helyszíneken is mindig igyekeznek csavarni egyet, s mindig újabb és újabb környezetben is bemutatkozni. Amire pedig nagyon büszkék, hogy most már sokan látatlanban is jegyet váltanak a Zempléni Fesztiválra. „Ebben jelentős szerepet kap a hely varázsa is. Ha azt kérdezik tőlem, hogy miben más ez a fesztivál, mint a többi, akkor azt válaszolom, abban, hogy Zemplénben van. Nem egyetlen helyszínen zajlik, hanem szebbnél szebb településeken, s a gyönyörű kulisszához mi csak mellé tesszük a muzsikát... Aki a Rákóczi-vár udvarán, a csillagos ég alatt, meghallgat egy koncertet, s felfigyel arra, ahogy az árkádok között lakó rozsdafarkú cserreg, a szünetben pedig elkortyolgat egy pohár jó tokaji bort, az biztos, hogy mindig visszavágyik.”

A programsorozat honlapja: www.zempenifesztival.hu

Birodalmi indulótól a vágáns dalokig – Extra hétvégék Zemplénben

Régi hagyomány kel idén életre, hiszen ismét lesznek beharangozó extra hétvégék, amelyeken szuperprodukeciókkal hirdetik a jubiláló Zempléni Fesztivált. A június végén kezdődő sorozatban lesz ingyenes hangverseny; légtornászokkal, táncosok előadásával kísért filmzene-koncert, s a zeneirodalom talán legnépszerűbb darabja, a Carmina burana is felhangzik, Vámos (Youri) György koreográfiájával.

Igazi dicshimnusszal indul a Jubileumi Extra Hétvégék sora, hiszen június 24-én, a sárospataki Vártemplomban Händel Dettingeni Te Deuma szólal meg. A zeneszerző az osztrák örökösödési háború dettingeni csatájának tiszteletére komponálta a művet, amelyben a brit hadsereg nagyszabású győzelmet aratott. A király diadalmas hazatértét övező közhangulat hatására írta Händel a művet, s II. György jelenlétében mutatta be. A szólókat, kórusrészleteket felvonultató darab az erőt, a dicsőséget, a diadalt, a fenséget jeleníti meg, elképesztő harmóniagazdagsággal. Hollerung Gábor vezényletével, a Budafoki Dohnányi Zenekar és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság közreműködésével hangzik fel a Te Deum – a rendezvényre ingyenes a belépés.

Egy nappal később (június 25.) a Tokaji Fesztiválatlanban várják az érdeklődőket; mégpedig egy olyan programmal, amelynek első előadása éppen a Zempléni Fesztiválon került színre először, és aratott hatalmas sikert, s azóta is a Budafoki Dohnányi Zenekar repertoárjának nélkülözhetetlen darabja: a filmzene-koncert. A szombati hangversenyen a Star Wars-zenéke a főszerep, így az est címe is John Williams Filharmonikusok. De a június 25-i estén nemcsak a Csillagok háborújának zenéinek tapsolhat a publikum, hanem az

E.T. – a földönkívüli, az Indiana Jones, a Jurassic Park ismert és a közkedvelt dallamai, valamint a Harry Potter és a Reszkesetek betörők című filmek részletei is felhangzanak. Újdonságok is lesznek a kínálatban. A Hollerung Gábor vezényelte Dohnányi Zenekar és Akadémiai Kórus most először mutatja be a Kapj el, ha tudsz, a Hook, a Visszatérés Sohaországba és az Egy gésa emlékiratai című filmek zenéit. S hogy még látványosabb és feledhetlenebb legyen az előadás, az ismert melódiákhoz hazai táncegyüttesek és légtornászok látványos koreográfiája társul.

A tánc az Extra Hétvége harmadik estéjéről sem hiányozhat, s ez alkalommal, július 16-án ismét a Tokaji Fesztiválatlanban várják az érdeklődőket. Az előadásban Ravel Bole-
rója és Orff Carmina buranája hangzik fel – a Kodály Kórus Debrecen, a Csokonai Színház Kórusa, valamint a Miskolci Szimfonikus Zenekar előadásában, s a produkció dirigense Gál Tamás. Az énekesek, zenészek mellett a táncosoknak ismét jelentős szerep jut, hiszen a kiváló koreográfus Vámos (Youri) György darabját a Györi Balett mutatja be. S ahogy az alkotó fogalmazott darabjáról: Orff zenéjére a tiszta szerelem szikrázó himnuszát vitte színre, a nemek és generációk harcát mutatja be.

Ízelítő a jubileumi kínálatból

A huszonötödik Zempléni Fesztivál igen sokszínű programkínálattal várja az érdeklődőket. Az augusztus 12-től 21-ig tartó rendezvényen felhangzik két opera, zenés interaktív előadás, boogie-woogie est, barokk koncert, táncház, összművészeti est, kirándulókoncert, borünnep, királyi udvari zene, virágénekek, valamint jazzest is. A Gramofon szubjektív ajánlója következik.

Kékszakállútól a Teremtésig

Ebben az évben a nyitó- és a záróesten egyaránt a Budafoki Dohnányi Zenekar muzsikál, Hollerung Gábor vezényletével. Augusztus 12-én Mozart Sinfonia Concertantéja mellett – amelynek Kokas Katalin és Kelemen Barnabás a szólistája – Bartók operája, A kékszakállú herceg vára hangzik fel, Meláth Andreával és Kálmán Péterrel. Ezzel

az előadással a Bartók-emlékév előtt is tisztelegnek, s a hely adottságaira épülő, kifejezetten erre az alkalomra készült előadás különleges élményt kínál minden látogatónak. Ennek az estnek, akárcsak a zárókoncertnek a Rákóczi-vár ad otthont. A fesztivál utolsó napján pedig az oratóriumirodalom egyik kiemelkedő alkotása, Haydn A Teremtés című műve hangzik fel, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság közreműködésével.

Ingyenes jazzkoncertek a sárospataki Makovecz téren és a tokaji Kossuth téren

Egyéni hangzásvilág, dallamközpontúság és különleges ritmika jellemzi a **Balázs Elemér Groupot**, s a rendkívül változatos zenét játszó társulat szívesen kalandozik az etnó stílusban is, a legkülönbözőbb zenei kultúrákban merítve inspirációt. Ahogy egy tavalyi interjújában az együttes életre hívó Balázs Elemér elmesélte: a kilencvenes évek második felében kezdte foglalkoztatni a gondolat, hogy a rengeteg koncert- és stúdiófelvétel mellett legyen egy olyan zenekar is, ami az ő zenei elképzeléseit tükrözi. Először kvartettben, kvintettben próbálkozott – ilyen formációkkal persze ma is játszik –, majd az ezredfordulón, az öccsével, Józsiával együtt találta ki azt a felállást, amelyet a zongora, bőgő és dob mellett két énekes, gitár és külön ütőhangszerek alkotnak. Az együttes augusztus 16-án este 8-tól Tokajban, a Kossuth téren ad koncertet. Együtt ünnepli születésnapját a fesztivállal a Trio Midnight, amely ugyancsak negyedszázados múltra tekinthet vissza. A jelentős nemzetközi hírnévre szert tett, mainstream jazzt játszó zenekart számos más hazai együttesben is tevékenykedő, kiváló muzsikusok alkotják: Oláh Kálmán, Egri János és Balázs Elemér. Triójuk augusztus 21-én este 10-től Sárospatakon, a Makovecz téren muzsikál. A jazz-estekre a belépés díjtalan.

Négy évszak – más-más szólistával

Természetesen a jubileumi fesztiválról sem hiányozhat a Liszt Ferenc Kamarazenekar. Ez alkalommal azonban nem az első vagy utolsó esten, hanem augusztus 14-én muzsikálnak a sárospataki Rákóczi-várban, s népszerű barokk darabokat adnak elő. Vendég-szólistájuk **Pálfalvi Tamás**

trombitaművész, aki már számos nemzetközi versenyen nyert díjat; 2014 őszén az első alkalommal meghirdetett Fanny Mendelssohn-ösztöndíj nyerteseként önálló szólólemezelkészítésére kapott lehetőséget, 2015 márciusában pe-

dig megosztott YAMAHA-ösztöndíjat nyert el. Lisztékkel Sárospatakon Telemann-darabot ad elő. A műsorban Bach és Albinoni művei mellett Vivaldi Négy évszakja is helyet kapott, s a produkciót azt teszi igazán különlegessé, hogy az egyes évszakok szólistájaként más és más zenekari tag lép fel.

Bach és Vivaldi a Vártemplomban

Vashegyi György az Orfeo Zenekarral és a Purcell Kóruossal Johann Sebastian Bach egyházi kantátáiból mutat be kettőt a sárospataki Vártemplomban, augusztus 16-án. Hangversenyük műsorában helyet kapott még Vivaldi Glorriája is. Ez utóbbi mű a zeneszerző talán legnépszerűbb egyházzenei alkotása – Vashegyi Györgyék is számos alkalommal adták már elő nagy sikerrel.

Borünnep és királyi zene

Két koncerten is fellép a **Mandel Quartet** Zemplénben. Augusztus 17-i estjükön, Szegi községben, a Grand Tokaj Zrt. Pincészetében magyar és németalföldi bordalokból, mulatós nótákból és táncdallamokból válogatnak, emellett a műsorban sárospataki diákdalok, virágénekek, mondókák, szüreti dalok, táncok, hajdúénekek is helyet kaptak. Egy nappal később pedig a Rákóczi-vár Öregpalotájában magyar királyok udvarainak zenéje hangzik fel előadásukban. A rendhagyó program Szent István király megkoronázásától kezdve Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc uradalmának idejéig követi a királyi, fejedelmi udvarok különleges muzsikáját, amely egyben Magyarország történelme ezen szakaszának zenés összefoglalása is.

Forrás: Gramofon-archív

Teljes program és bővebb információ a fesztivál honlapján:
www.zemplenifestival.hu

Kaposfest: „nincsenek sznobok, csak zenészerető emberek”

Idén is fontos és érdekes koncerteket kínál a kamarazene szerelmeseinek a Kaposfest. Ritkán felelendülő darabok, neves külföldi vendégművészek is szerepelnek a kínálatban, és először hallhat a közönség hat Stradivari-hangszert egyszerre a pódiumon. Az augusztus 16-án kezdődő sorozatban természetesen a két művészeti vezető, Baráti Kristóf hegedű- és Várdai István csellóművész is számos előadásban muzsikál. Minderről a fesztiváligazgató, Bolyki György beszélt a Gramofonnak.

„Tavaly adtuk el a legtöbb bérletet, de már az idei sorozat iránt is hatalmas az érdeklődés, s tényleg azok muzsikálnak Kaposvárott, akiket érdemes meghallgatni. Akik fellépésével a magyar közönség is képet kap arról, hol tart ma a világ zenei élete. Sok fiatal tehetség játszik idén is, köztük van például Farkas Gábor vagy Baráth Emőke, de olyan előadót is megnyertek a művészeti vezetőink, mint Frankl Péter. S természetesen Baráti Kristóf és Várdai István is számos alkalommal pódiumra lép.” Bolyki György hozzátesszi: tavaly akkora tetszést aratott a két művészeti vezető fellépése, hogy szétszedte a házat a publikum, nagyon hálásak voltak a jelenlétükért. „Kaposvárott nincsenek sznobok, csak zenészerető emberek, akik naponta több órán keresztül hallgatják a klasszikus zenét. S nekik nem lehet bármit eladni, de ez a két művész olyan színvonalat hozott, ami a városban felvillanyozott mindenkit. Gyarapodott a bérletvásárlóink száma, még többen lettek a budapestiek is. Folyamatosan nő azoknak a száma, akik a fellépők és a műsor ismerete nélkül, látatlanban is hajlandóak jegyet váltani a fesztiválra.”

Tavaly bevezették a rezidens kamarazenekar intézményét, de erre idén már nincs szükség. 2015-ben, a szervezési idő rövidsége miatt sok felkért művész nem tudta vállalni a fellépést, viszont jelezte, hogy idén már örömmel lépne fel a Kaposfesten. A korábbi évek gyakorlatától eltérően most nem ugyanazok lesznek a visszatérő művészek – minden évben más és más szólistákat és kamarazeneszereket szeretnének a kaposvári közönségnek bemutatni, hogy minél színesebb, érdekfeszítőbb legyen a kínálat. Baráti és Várdai ugyanis arra törekszik, hogy a publikum megismerje azokat, akikkel ők korábban találkoztak már, és érdemesnek tartanak a figyelemre. Ettől még izgalmasabbá, pezsgőbbé válik a sorozat.

„A különlegességek közé tartozik, hogy Olli Mustonen is a vendégeink között lesz, s az ő darabját, a Zongoraötöst is megtanulják és előadják majd a résztvevők. A kompozíció magyarországi bemutatóként hangzik fel. Kíváncsian várom, hogy a közönség hogyan fogadja ezt a darabot... Szintén érdekesnek ígérkezik az a hangverseny is, amelyen öt vagy hat Stradivari lesz egyszerre a színpadon, a Stradivari Társaságnak köszönhetően ugyanis több hangszert is elhoznak Kaposvárra, s nemcsak Baráti Kristóf kiváló instrumentumának, hanem ezeknek is megismerheti a hangját a publikum. Érkezik egy amerikai professzor, aki elemzi a Stradivarik hangját, egy francia előadó pedig ezeknek az instrumentumoknak a tulajdonságairól beszél, s a hangszereket persze élőben is megszólaltatják majd. Természetesen folytatódik az esti cigányzene is, jönnek ismét Sárközi Lajosék, akik egész héten, minden este muzsikálnak. A kiállítás sem maradhat ki a programból, ahogy a koncerteket megelőző, reggeli és délutáni kávé melletti, műismertető beszélgetés sem. Az előadásokról pedig a tervek szerint tévéfelvétel is készül” – sorolja a programokat Bolyki György. A fesztiváligazgató úgy látja: nagy megtiszteltetés, hogy a város és a kormányzat is komolyan veszi a Kaposfestet, s a rendezvénysorozat az eltelt évek alatt kialakította a maga mikroklímáját. Baráti és Várdai nagyon lelkiismeretes munkát végez, óriási lelkesedéssel dolgozik már a következő évek tervein. „Már a legelső sorozat után azt mondtam: ez a Kaposfest. Nem kell ezen változtatni semmit, csak ugyanolyan jó koncerteket adni – és kész.”

Baráti Kristóf és Várdai István, a Kaposfest művészeti vezetői

CONCERTO
BUDAPEST

ZENE SZENVEDÉLLEL

JEGYEK, BÉRLETEK 2016/17

/// BEREZOVSKY / VINNITSKAYA / ROZHDESTVENSKY / RÁNKI /
LORTIE / POSTNIKOVA / DE LA PARRA / KOCSIS / KREMER /
KELEMEN / ENNEGÅRD / VÁRJON / PERÉNYI / GYÖNGYÖSI /
HAMAR / MUZSIKÁS / KOCSÁR / KREMERATA BALTICA / KELLER ///

www.concertobudapest.hu

„Visszatér a pezsgés, a vendégjárás”

Bartók Plusz Operafesztivál 2016

A hét szűk esztendő követően idén végre ismét jelentősebb büdzből gazdálkodhat a miskolci Bartók Plusz Operafesztivál. Kesselyák Gergely művészeti igazgató így bízik abban, hogy sikeresebben teljesíthetik a missziójukat, és még több emberrel ismertethetik meg a modern népoperát. Ebben az évben (június 10–19. között) Bartók-maratonnal várják az érdeklődőket, több külföldi produkciónak tapsolhat a közönség, és megújul az operairó-verseny is.

A szervezők nagy örömmel számolhattak be arról, hogy idén az eddigi legnagyobb nominális értékű állami támogatást, 300 millió forintot kaptak. Kesselyák Gergely azt mondja, elérték az egyik fő céljukat, s a döntéshozók megértették, milyen fontos missziót teljesít a fesztivál, mi mindent ad az idelátogatóknak és a nemzetközi zenei életnek. A művészeti vezető ugyanis azt vallja, azok a rendezvények tudnak hosszú távon fennmaradni, amelyek különleges értéket képviselnek, s nemcsak a környéken élőket, s az ide érkezőket szórakoztatják, hanem túlmutatnak önmagukon, s zenetörténeti jelentőséggel is bírnak. A Bartók Plusz által képviselt modern népopera pedig mindenképpen az.

„A zenedrámának ismét meg kell találnia a hangot a széles közönséghez, ahogyan ezt Verdi vagy Puccini is megtalálta a maga korában. Meg kell szólítanunk a publikumot, meg kell szeretnünk velük a műfajt, ha azt kívánjuk, hogy a következő száz évben is létezzen operaélet. Hiszek abban, hogy a modern népopera megteremtése ki nem mondott igény a világban, s ennek itt mi, Miskolcon lehetünk a szószói. Éppen ezért nem mindegy, hogy mennyire tudjuk hangsúlyossá tenni a rendezvényünket, mennyi pénz áll a rendelkezésünkre. Minél jelentősebb a programsorozatunk, annál nagyobb az esélye annak, hogy a Bartók Plusz végérvényesen felkerül a világ operatérképére. Természetesen nagyon örülök az idei, jelentős támogatásnak, de abban is bízom, hogy nemcsak a Bartók-évi fesztivál, hanem a következő esztendők költségvetése is magasabb lesz annál, mint amennyiből az utóbbi időben gazdálkodhattunk.”

Így végre visszatér a korábbi pezsgés, a vendégjárás, az a gazdag műsorkínálat, amelyet akkor álmodtak meg, amikor sok évvel ezelőtt életre hívták a miskolci Bartók Plusz Operafesztivált. Sokkal több és sokszínűbb utcai programokkal

Kesselyák Gergely: A zenedrámának ismét meg kell találnia a hangot a széles közönséghez

várják idén az érdeklődőket, s tisztelegve a Bartók-év előtt is, még jelentősebb szerepet kapnak a magyar zeneszerző darabjai. Igazán rendhagyó lesz a Jégcsarnokban színre kerülő Bartók-maratonuk, amelyet M. Tóth Géza rendez. A Fából faragott királyfi, a Kékszakállú, a Mandarin az élet teljességét mutatja be, s ez alkalommal mindegyik színpadi darabban a négy elem valamelyike jelenik meg. A kékszakállú herceg várában – amelynek főszerepeit Komlósi Ildikó és Szabó Bálint éneklő – a jég és a víz, A csodálatos mandarinban a tűz, A fából faragott királyfiban pedig a föld és a levegő. Természetesen folytatódik az Ezrek operája is, ez alkalommal a Carmennel, amelyet Kerényi Miklós Gábor visz színre

különböző, rendhagyó helyszíneken.

Megújul az operairóverseny, idén a Zeneakadémiával együttműködve kéri fel a szerzőket, s a nyertes darab előadásában fiatal növendékek vesznek részt. Lesz idén is ösbe-mutató, a Budapesti Operettszínházzal közösen mutatják be Beischer-Matyó Tamás Kreatív kapcsolatok című művét, amelyről Kesselyák Gergely azt meséli, nagyon mai történet, s egy szerelmi háromszögről mesél, amelyben azért mégis akad misztikum is, hiszen egyik szereplője egy olyan fotós, aki a kamerájával meg tudja állítani az időt... Nagyon kedvelt arca volt a fesztiválnak korábban a közép-kelet-európai operamustra, amit most ismét folytathatnak, hiszen olyan városok társulatai vendégszerepelnek Miskolcon, mint Moszkva, Bukarest, Konstanca, Bécs. Ráadásul olyan kiváló együttest is a fellépők között üdvözölhetnek, mint a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a társulat Kocsis Zoltán vezényletével szólaltat meg Bartók-kompozíciókat.

A Bartók Plusz Operafesztivál honlapja:

www.operafesztival.hu

MVM
KONCERTEK

A Zongora 2016/2017

Müpa Budapest

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

2016. október 20. (csütörtök), 19.30 óra – **Nikolai Lugansky**
2016. november 17. (csütörtök), 19.30 óra – **Bogányi Gergely**
2017. január 24. (kedd), 19.30 óra – **A Zongora Gála Koncert**
(Világhírű zongoraművészek, Virtuózok és Junior Prima-díjasok)
2017. február 28. (kedd), 19.30 óra – **Grigory Sokolov**
2017. október 24. (kedd), 19.30 óra – **Balázs János**
2017. december 12. (kedd), 19.30 óra – **Andrew Tyson**

Zeneakadémia Nagyterem

2016. október 14. (péntek), 19.30 óra – **David Fray**
2016. november 10. (csütörtök), 19.30 óra – **Evgeni Koroliov** (Bach-sorozat 1.)
2016. november 26. (szombat), 19.30 óra – **Richard Goode**
2016. december 9. (péntek), 19.30 óra – **Balázs János**
2017. január 9. (hétfő), 19.30 óra – **Gyöngyösi Ivett**
2017. április 5. (szerda), 19.30 óra – **Evgeni Koroliov** (Bach-sorozat 2.)
2017. október 16. (hétfő), 19.30 óra – **Evgeni Koroliov** (Bach-sorozat 3.)
2017. november 6. (hétfő), 19.30 óra – **Ránki Dezső**
2017. december 6. (szerda), 19.30 óra – **Evgeni Koroliov** (Bach-sorozat 4.)

A jegyek megvásárolhatók a Müpa és a Zeneakadémia jegypénztáaraiban, a www.jakobikoncert.hu honlapon a Jegyvásárlás menüpontban, megrendelhetők a jakobikoncertinfo@gmail.com e-mail-címen és a 30-468-8898-as mobilszámon, hétköznapokon 9–16 óráig.

Bővebb információ: www.azongora.hu

A hangversenysorozat névadó szponzora:

„Ez a zene mindenkinek a bőre alá hatol”

Komlósi Ildikó a Kékszakállúról

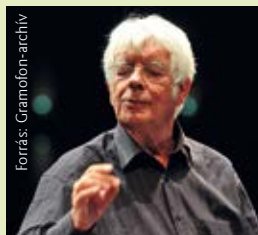
A 20–21. századi zene kedvelőit és aktív művelőit már négy évtizede várja a szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivál. A július 9–16. közötti rendezvény középpontjában idén a Nő áll. A Filharmónia Magyarország által szervezett fesztiválon most első alkalommal Komlósi Ildikó is kurzust tart. A nemzetközi hírű mezzoszoprán a Gramofonnak arról nyilatkozott, mi mindent szeretne megtanítani hallgatóinak.

„Bár nem volt könnyű a programba beillesztenem, hiszen ebben az időszakban Veronában Amnerist éneklek, azért a szombathelyi felkérésre örömmel vállalkoztam – mondja a tavasszal Kossuth-díjjal kitüntetett mezzoszoprán. „Számomra ugyanis Judit az örök szerelem. 25 éves korom óta keltem életre Bartók nőalakját, eddig 161 alkalommal énekelhettem, a világ számos pontján, izgalmas rendezésekben, különleges karmesterekkel és partnerekkel. Úgy vélem, rengeteg mondandó van a szerepről, amely velem együtt alakult, változott, vált egyre érettebbé az évtizedek során, sokféle arcát megmutathattam már. Örülök, hogy a szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivál mottója a Nő lett, hiszen így nemcsak erről a szerepről, hanem az operaszínpad nőalakjairól is beszélhetek. Nem technikát kívánok tanítani, inkább azokat az eszközöket szeretném megmutatni, amelyekről igazán nővé válik valaki a színpadon. Komoly programot írtam ki a szombathelyi kurzusra jelentkezők

Komlósi Ildikó

KURZUS ÉS KONCERT HELMUTH RILLINGGEL FERTŐDÖN

Forrás: Gramofon-archív

A régizene fővárosává válik Esterházy „Fényes” Miklós herceg és Joseph Haydn egykori lakhelye, hiszen a június 25. – július 2. közötti programsorozaton Helmuth Rilling (képünkön) is részt vesz, karmesterkurzusra várja az érdeklődőket, s vezény-

letével szólal meg Bach János passiója. A 32. Régi Zenei Napok Fesztivál roppant gazdag kínálatot várja az érdeklődőket, hiszen olyan világhírű mesterek térnek vissza, mint Nancy Argenta, Ingrid Attrot, Malcolm Bilson, Erik Bosgraaf, Simon Standage vagy Széll Rita. A Vashegyi György vezette Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus is a fellépők között van.

nek; azt, amelyet nemrég Sanghajban sikerrel használtam. Több Bartók-dal kérek, DVD-t is várok, és csupán nyolc hallgatót fogadok, mert érdemben szeretnék velük dolgozni. Ki akarom hozni belőlük azt is, amiről még maguk sem tudják, hogy bennük rejlik (...) Bartók muzsikája mindenkit maga alá gyűr, ez a zene mindenkinek a bőre alá hatol. Egyébként a fesztivált követően Londonban énekelhetem ismét Juditot, a Royal Albert Hallban, augusztus 3-án.” Az idei Bartók Szemináriumon és Fesztiválon Gilbert Varga tart karmesterkurzust, a zeneszerző növendékek az izraeli Yarim Leeftől tanulhatnak, Mocsári Károly foglalkozik a pianistákkal, a hegedű és vonósnégyes kurzus vezetője pedig Kelemen Barnabás lesz. Több koncertet is meghallgatnak az érdeklődők, melyeken a Savaria Szimfonikus Zenekar muzsikál. A nyitóesten Kocsis Zoltán vezényel Bartók-, Debussy- és Kodály-darabokat, a szólista Kelemen Barnabás és Falvai Katalin. A záróesten pedig Muszorszgjik, Stravinsky és Bartók művei a karmesterkurzus növendékeinek interpretálásban szólalnak meg.

Élmény!
Minden tekintetben.

BUDAPESTI
**WAGNER
NAPOK**
2016 június 15-26.

Wagner:
**A nürnbergi
mesterdalnokok**

2016. június 24., 26. / 16:00

Művészeti vezető és karmester: **Fischer Ádám**
Közreműködik a Magyar Rádió Szimfonikus
Zenekara és Énekkara, valamint a Nemzeti Énekkar

mupa.hu

Stratégiai partnereink

Stratégiai médiapartnereink

A Müpa támogatója az
Emberi Erőforrások Minisztériuma

Jegyek kaphatók a Müpa jegypénztáiraiban, valamint online a www.mupa.hu oldalon. További információ: **+36 1 555 3300, +36 1 555 3310**

ISO 9001:2000

Liszt szabadságvágygal teli zenéje

Egy nagymúltú (több mint nyolc évtizedes történetre visszatekintő), valamint egy új, második alkalommal színre kerülő megmérettetésnek ad otthont szeptemberben a Zeneakadémia. A hónap elején a zongoristák mérhetik össze tudásukat a Filharmónia Magyarország rendezésében, szeptember 20-tól pedig – az Akadémia saját szervezésében – a Nemzetközi Marton Éva Énekversenyt tartják meg. A pianisták mustrájában szereplő kompozíciókról, Liszt muzikájáról, hatásáról Kocsis Zoltán, a Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraverseny szerkesztőbizottságának elnöke beszélt a Gramofonnak.

Úgy válogatták össze az eljátszandó darabokat a szerkesztőbizottsággal, hogy a sokprofilú Liszt munkásságának minden szegmensébe behatoljanak, s megmutassák azt a sokoldalúságot, ami nemcsak a zenéjének, hanem a művészetének is egyértelmű jellemzője. „Liszt Ferenc olyan zseniális zeneszerző, akinek az életpályája sem hasonlítható össze senkiével. Saját korának ő volt az első megasztárja. Akkor, amikor még a vonat is új dolognak számított, Liszt mérhetetlenül sokat utazott, rengeteg koncertet adott. Az olyan remekművei alapján kell megítélni, mint a Transzcendens etűdök, a Faust szimfónia, a Mazeppa vagy a Les Préludes. S hogy mit adhat a fiatal zongoristáknak Liszt zenéje? Egyértelműen a szabadságot. Hiszen a kompozíciói tele vannak szabadságvágygal. Nincs még egy szerző a zeneirodalomban, akinek a

SZÁRNYAKAT ADNI A NÖVENDEKNEK

„Zeneakadémista koromban megfogadtam, hogy ha valaha saját tanítványaim lesznek, akkor az első perctől kezdve önállóságra, önbizalomra fogom őket tanítani. A tanár általában kisebb művészt akar faragni a tanítványából, mint saját maga. Ez hiba! Szárnyakat kell adni, hogy minél hamarabb megállják a helyüket az életben” – vallja Marton Éva. Az énekesnőről elnevezett, nemzetközi énekversenyre 2014 után második alkalommal kerül sor, s a fiatal művészek olyan zsűri előtt adhatnak számot a tudásukról, amelynek munkájában a névadó mellett Christina Scheppelmann, a barcelonai Teatro Liceu főigazgatója; Anatoli Goussev, a La Scuola Musicale in Foro Buonaparte di Milano professzora vagy Honghai Ma, a sanghaji Központi Zeneakadémia professzora vesz részt. A verseny szeptember 20-án kezdődik, s az elő- és középdöntők, valamint a döntő során a versenyzők az operairodalom gyöngyszemeiből válogatva mérik össze tudásukat. Ezt az élő internetes közvetítésen keresztül Magyarországról és a világ minden pontjáról figyelemmel kísérhetik az érdeklődők.

Kocsis Zoltán

Forrás: Nemzeti Filharmonikusok / Kocsis Gábor

stílusa ennyit változott volna, aki ennyiféle zenei impulzust tudott volna feldolgozni, asszimilálni. Ily módon képes volt a jövőbe hajtani a lándzsát – ahogy ő maga is fogalmaz –, hiszen Liszt zenéje temérdek zeneszerzőre hatott, Dvořáktól Dohnányiig.”

Az eljátszandó művekről a zongoraművész-karmester azt mondja, már régen kihirdették a listát, amelyek értelmezésével kapcsolatban érkezett néhány kérdés a jelentkezőktől. Kocsis Zoltán azt tanácsolja a pianistáknak, figyeljenek oda a Raabe- és a Searle-számokra, s az alapján vásárolják meg a kottákat. A budapesti verseny erénye a repertoárja, hiszen átfogóan kell tanulmányozni, megtanulni Liszt műveit, így a jelentkezők teljes képet kapnak arról, mik izgatták a zeneszerzőt, milyen stílusfejlődéseken ment keresztül, illetve hogy mit hagyott ránk, s abból mit lehet továbbgondolni. Ha idáig eljutnak, akkor már érdemes volt ezt a hatalmas anyagot megtanulniuk. Liszt művei ugyanis pontosan tükrözik azt a pianisztikus, technikai igényt, amit ő saját magával szemben támasztott, amikor elhatározta, hogy a zongora Paganinijévé válik. Aki képes a darabjait eljátszani, előbb-utóbb mindenképpen a siker reményével kecsegtetve indul egy versenyen. A Zeneakadémián a szóló és zenekari döntőkre szeptember 9-től kerül sor, olyan programmal, mint a h-moll szonáta, az Esz-dúr és az A-dúr zongoraverseny, valamint a Haláltánc. Egy nappal később pedig már a díjkiosztó gálakoncertre kerül sor.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

BILLY ELLIOT

THE MUSICAL

Fordította:

Bárány Ferenc, Puller István

Koreográfus:

Tihanyi Ákos

Szatepkoreográfus:

Szikora Boglárka

Díszlettervező:

Szlávik István

Jelmeztervező:

Kovács Yvette Alida

Karmester:

Köteles Géza, Silló István

Világítástervező:

Madarász „Madár” János

Szenikus:

Szücsborus János

A rendező munkatársa:

Vaszilenko Eugénia

A koreográfus asszisztense:

Molnár Ferenc, Zádori Anita

Billy:

**Borka Dávid, Kamarás Zalán,
Lukács Olivér, McAllister John Bailey,
Pál Dániel Máté, Vizlendvai Áron**

Michael:

**Gáspár Sámuel, Kökény Hámori Kamill,
Pál Dániel Máté**

Mrs. Wilkinson:

Auksz Éva, Gallusz Nikolett, Ladinek Judit

Apa:

**Németh Kristóf, Stohl András,
Tóth Sándor**

Nagymama:

**Bencze Ilona, Csákányi Eszter,
Húvösvölgyi Ildikó**

Tony:

**Borbély Richárd, Csémy Balázs,
Fejlesztés Attila**

Szöveg- és dalszövegíró:

Lee Hall

Zeneszerző:

Sir Elton John

Eredeti rendezés:

Stephen Daldry

Rendező:

Szirtes Tamás

Anyja:

Krassy Renáta, Simon Boglárka

Mr. Braithwaite:

Ekanem Bálint, Mező Zoltán, Ömböli Pál

Kisebbs szerepekben:

**Barát Attila, Fillár István, Foki Veronika, Hrebenár András,
Jenei Gábor, Kiss Zoltán, Kőrösi András, Molnár Gyöngyi.**

Közreműködik a produkció táncára és zenekara, valamint az Opera Gyermekkara.

A gyermekek felkészítésében részt vettek:

**Fehér Zsuzsanna, Janttyik Csaba,
Kovács Brigitta, Toldy Mária**

A produkcióban közreműködő gyermekek felkészítésében az Opera partnere a Madách Musical Táncművészeti Iskola és a Magyar Táncművészeti Főiskola.

Bemutató: 2016. július 29., 30., 31., Operaház | További előadások: 2016. augusztus 1–21.

Bretz Gábor: két főszerep a Wagner-napokon

Idén június 16-tól várja az érdeklődőket a Fischer Ádám által alapított Budapesti Wagner-napok programsorozata a Müpában. Az idei szériában A nibelung gyűrűjének négy darabja mellett A nürnbergi mesterdalnokok kerül színre. Világjáró basszistánk, Bretz Gábor ismét vendége a sorozatnak, Pognerként és Fasoltként is pódiumra lép. Az énekes Wagner-repertoárjáról, az eddig énekelt és vágyott szerepeiről, valamint a következő időszak terveiről beszélt a Gramofonnak.

Jelenet a Tannhäuser budapesti előadásából

„Még zeneakadémista voltam, amikor először énekelhettem Wagnert, Wotan utolsó monológját adtam elő A Rajna kincséből. Szintén szép emlék, amikor a milánói Scalában, az előéneklésen mutattam be a király imáját a Lohengrinből 2006 őszén, és sikerrel jártam, megkaptam a két szerepet: a Salome Első katonáját és a Jenufa Stárekjét – idézi fel Bretz Gábor –, a részletek után az első teljes szerepem Kothner volt, a Magyar Állami Operaházban. A Vidnyánszky Attila rendezte előadásban egy hatalmas, műanyagból készült péklapáttal a kezemben küzdöttem a színpadon.” Következett Daland, A bolygó hollandiban, Klagenfurtban. Az elátkozott hajós történetében Budapesten is felléphetett, ugyanezt a figurát alakította Szikora János 2013-as színrevitelében. Gurnemanz is felkerült a repertoárra, először Bolognában kelthette életre, s idén végre az Ybl-palotában is bemutatkozhatott az idős Grállovagként. A Müpa sorozatának pedig immár visszajáró vendége.

„A Budapesti Wagner-napokon először Herrmannként léptem színpadra, négy évvel ezelőtt, még ma is beleborzongok, ha arra az előadásra gondolok. Wagnert énekelni éppen a monumentalitása miatt jó, de a Tannhäuserben különösen elképesztő az a felvezető zene, amelyet követően

nekem énekelnem kell. S emlékszem, ahogy ott álltam a Müpa színpadán, minden szempár rám szegeződött, nemcsak a közönség figyelt, hanem a pódiumon álló, összes ember. S azután a káprázatos muzsika után el kellett kezdenem énekelni... Nem tudom, hogyan jött ki hang a torkomon, de valahogy csak megszólalt az ária. Wagner zenéje nagyon sokat ad az embernek. Szeretem énekelni a műveit. Általában mindenki tudja, hogy milyen művekben szól jól a hangja, és úgy érzem, az én vocém illik a zenedrámákhoz. S minél többet énekel az ember, annál közelebb jut a nagyobb és nagyobb feladatokhoz.”

A Tannhäuser mellett már akkor is fellépett A Rajna kincsében, így ismerős lesz számára az óriás figurája. Hozzáteszi, nagyon élvezi a Müpás produciók légkörét, hogy a sokfelől érkezett kollégákkal mindig sokat nevetnek, s azt is, hogy Fischer Ádám mindent tud Wagner világáról, az összes kérdéssel bizalommal fordulhatnak hozzá. „A nagy álmom most A nürnbergi mesterdalnokokban Pogner, s örömmel bújok bele Fasolt bőrébe is. Később pedig más szerepekben szintén örömmel kipróbálnám magam: Hans Sachs és talán egyszer Wotan iszonyatosan nehéz szerepe is sorra kerülhetne.” Arra a kérdésre, hogy vágyik-e Bayreuthba, igennel felelt, de elmeséli azt is, kicsit elrettentő számára, hogy az Ünnepi Játékokon mindenkinek, minden évben próbát kell énekelnie, ő pedig a New Yorki MET után megfogadta, soha többé nem énekel elő. Feladatból pedig így is akad jócskán, hiszen a budapesti Wagner-ünnep előtt Mahler VIII. szimfóniát énekel Drezdában, Kékszakállút Bécsben, Rómeó és Júliát az Erkel Színházban. A fesztivál után a Tour D’Opera Tisza-tavi kulturális kerékpártúrán szerepel, ahol a közönség körbetekeri a tavat, s közben zenei produkcióknak tapsolhat. Majd tanít a Crescendo Nyári Akadémián, ahová másodszor tér vissza. S ha már a Tisza-tó körül nem biciklizhet, azért a Triatlon országos bajnokságon versenyezni fog, ahogy már évek óta mindig. A jövő szezonja is tartogat izgalmas fellépéseket, hiszen Kékszakállú lesz a Müpában, a Covent Gardenbe a Trubadúrral tér vissza, a Carmenben, a Bohéméletben és a Parsifalban pedig a hazai közönség találkozhat vele.

A Budapesti Wagner-napok teljes programja, bővebb információ: www.mupa.hu

Elindult a Budapesti Fuvola Akadémia

Hogyan szól az aranyból készült hangszer? Mi a Haynes fuvolagyár története? Milyen az ír fuvola? Emellett rekreációs technikáról, a standard repertoárról, zenekari állásokról is szó esett, s akadt a tavasszal rendezett programsorozatban koncert, exkluzív beszélgetés és ősbemutató egyaránt. Muzsikussal, tanárokkal, növendékekkel teltek meg a BMC termei – nagy sikert aratott a Budapesti Fuvola Akadémia első rendezvénye. A szervezők már most dolgoznak a jövő évi mesterkurzuson, s bíznak abban, hogy két év múlva ismét többnapos fuvolaünnepre várhatják a hazai és a külföldi érdeklődőket.

Szilágyi Szabolcs több éve szeretett volna olyan értéket teremtő programsorozatot szervezni, amely továbbképzésre, mesterkurzusokra, koncertekre ad lehetőséget. A fuvola-művészek, aki több mint két évtizede játszik a Concerto Budapestben, az igazi lökést az jelentette, amikor hosszú évek után, 2012-ben visszatérhetett Svájcba mesteréhez, Sir James Galwayhoz, s ő lett a szólistája az ottani kurzus egyik esti hangversenyének. Azon a rendezvényen számos értékes kapcsolatra is szert tett, ennek volt köszönhető, hogy – a gyár történetében először – Budapestre érkezett a Haynes Fuvolagyár képviselője.

Idén márciusban ugyanis megvalósult végre a sokéves terv, s március 11–13. között, a BMC-ben várták a hazai és külföldi érdeklődőket a Budapesti Fuvola Akadémiára. „Nem akartam fesztiválnak hívni ezt a programot, abból ugyanis van temérdek, ezért választottam ezt az elnevezést, s bízom benne, hogy egyszer majd a nagymúltú Boston Flute Academyvel is összekevernek minket...” – teszi hozzá Szilágyi Szabolcs, a rendezvény művészeti vezetője. Olyan előadókat sikerült meghívnia, mint Emily Beynon, az amszterdami Royal Concertgebouw Orchestra szólófuvolása; valamint Eimear McGeown, Niall O’Riordan, Alan Weiss és a zongoraművész Andrew West. A háromnapos programban helyet kapott a rekreációs technikáról, a Feldenkrais-módszerről szóló előadássorozat, elméleti, gyakorlati foglalkozásokkal, s a zenekari állásokról, a standard repertoárról, az ír fuvoláról szintén szó esett. Minden napot hangverseny zárt, s az érdeklődők a Wm. S. Haynes fuvolagyár történetéről szóló, a Haynes aranyfuvola hangját bemutató előadáson is részt vehettek. Áttekintést kaptak az amerikai kontinensen zajló hangszerfejlődésről, a Böhm-rendszeréről. S miután Magyarországon a legtöbben japán instrumentumon játszanak, így ez a program igazán hiánypótló volt.

A háromnapos rendezvény alatt minden eseményére megjelentek a BMC termei, sok külföldi és magyar fuvolás vett részt legalább egy-egy előadáson. „Száz helyünk volt, amelyre százhuszan jelentkeztek” – meséli a szervező. A Metronom Kft.-vel folytatott együttműködés eredményeként a köznevelésben dolgozó kollégák továbbképzésként vehettek részt a programokon. Volt külön a középfokon és külön a felsőfokon tanítóknak, tanulóknak szóló előadás, sok szó esett a

Emily Beynon és zongorapartnere, Andrew West

zenekari fuvolásrepertoárról is. „Nagy örömmre tényleg sikerült olyan platformot életre hívnom, amelyen a muzsikuskok mellett tanárok, növendékek is jelen voltak, úgy vélem, megszólítottuk az egész hazai fuvolás társadalmat. Az ország minden részéből, számos zenekarból jöttek el a kollégák, bár el kell, hogy mondjam azt is: akadtak olyan együttesek, ahol a muzsikuskok érdeklődését nem sikerült felkeltenünk. A mesterkurzus is majdnem külföldi jelentkezőkkel telt be. Remélem, ez a jövőben változik! Összességében azonban Európa számos rangos műhelyéből jöttek fuvolások, így tényleg nemzetközi lett az első akadémia.”

Szilágyi Szabolcs hozzáfűzi: remek visszajelzéseket kapott a résztvevőktől, így szervező csapatával – amelynek munkájában Czeloth-Csetényi Gyula is részt vesz – már dolgoznak a jövő évi mesterkurzus megszervezésén, amelyre egy világsztárt szeretnének megnyerni. A fuvola-művész ugyanis úgy vélekedik, két évente érdemes nagyobb szabású programot rendezni, de minden esztendőben össze kell gyűjteni a muzsikuskokat, tanárokat, növendékeket. Bízunk abban is, hogy a rendezvények köldökzsinórt jelentenek a külföldi mesterekhez, művészekhez, s a következő programsorozatok is igazolják, ez valóban akadémia.

A Budapesti Fuvola Akadémia honlapja: <http://budapestfluteacademy.com>

A Budapesti Fuvola Akadémia támogatója: **NKA**
Nemzeti Kulturális Alap

Manó-bérlet – állatkerttel, cirkusszal, olimpiával

Több mint egy évtizede indította útjára gyereksorozatát Iván Gábor ütőhangszeres művész. A Concerto Budapest Manó-bérlete töretlenül nagy népszerűségnek örvend. Idén már kétszer annyi bérletet adtak el, mint az elmúlt évadban, s a következő szezonban is érdekes előadások várják a kicsiket vasárnaponként, a Páva utcai Zeneházban. A novemberben induló újabb sorozatban a gyerekek zenével, pantomimmal teli utazásokon vehetnek részt, ellátogathatnak az olimpiára, a cirkuszba és az állatkertbe, emellett kirándulhatnak a mesevilágban, s részt vehetnek egy farsangi forgatagban.

Forrás: Concerto Budapest

Méhes Csaba és Iván Gábor, a Manó-koncertek házigazdái.

Iván Gábor ütőhangszeres művész már sok éve állítja össze nagy örömmel a kicsiknek szóló bérletsorozatokat, válogatja a darabokat, kéri fel a vendégművészeket. Sőt, az utóbbi időben már műveket is komponál az előadásokhoz, mert nem mindig talál megfelelő hangszer összeállítású, rövid műveket. A zeneszerzés terén pedig zeneiskolai tanárként is van már gyakorlata, aminek a sorozatban is nagy hasznát látja. Arra ugyanis hamar rájött, hosszabb kompozíciókra nem képesek a négy-öt évesek figyelni. Az ötödik perc után már unják a legszebb muzsikát is, ezért kell az időre, az interaktivitásra nagyon ügyelni. Ha azonban felkeltik az érdeklődésüket, folyamatosan bevonják őket az előadásba, akkor nagyon hálás közönségként ülnek végig vasárnap délelőttöként a Manó-bérlet egy óráját. Iván Gábor ezért is vonultatja fel a társművészeteket is, volt már, amikor a muzsikához képek születtek, sokszor érkeztek énekesek, s az utóbbi években állandó alkotótársává vált a pantomimművész Méhes Csaba. Ő egyedi humorral, százféle karakterrel illusztrálja a zenét, varázsolja vidámmá a hangulatot.

A bérleti estek alatt a kicsik megismerhetik a szimfonikus zenekar összes hangszerét, Iván Gábor ügyel arra, hogy minden hangszer legalább egyszer szerephez jusson, a részt-

vevők pedig az előadások végén az instrumentumokkal közelebbről is megismerkedhetnek. Az évek során különböző tematikákra épült fel a sorozat, volt ellentétpár: magas-mély, rövid-hosszú, s vidám-szomorú zene is, megjelentek az égtájak, az érzékszervek vagy a négy elem: a tűz, a víz, a föld és a levegő. A Zeneház pedig mindig megtelik, sokszor bizonyul kicsinek a terem. Az ütőművész ennek ellenére úgy véli, ez az ideális méretű helyszín, hiszen így jól látják-hallják egymást, s így könnyebb bevonni az előadásba a gyerekeket is. Általában a közönség felét teszik ki a visszatérők, s van, aki még felső tagozatosként is örömmel jön el ezekre a programokra. Nagy örömeikre a jövő évi bérletek is remekül fogynak, eddig éppen a duplája kelt el a tavalyi mennyiségnek. Iván Gábor szerint ebben a nyári gyerek tábor is segít, hiszen sokan a Zeneházikó

után kapnak kedvet a Manó-bérlethez, de akad olyan is, aki az előadások után jelentkezik az egyhetes napközis táborba. A jövő szezonban is izgalmas sorozat várja a gyerekeket, hiszen a november 6-án induló és április 30-ig tartó előadások az olimpia, a mesevilág, a farsang, a cirkusz és az állatkert témáját járják körül, sok-sok zenével. „Az idei olimpiai esztendő, így ez a tematika egyértelműen adódott, de a többi is mind-mind nagyon hálás téma, már látom, ahogy Méhes Csaba örjögő vadállatként tépi a láncait, köteltáncost alakít túllszoknyában vagy pedig egy olyan késdobálót, aki nem épp a legügyesebb... S a gyerekek is élvezni fogják, hogy feljöhetnek a pódiumra, hogy mindenhez hozzászólhatnak, rajzolhatnak, versenyezhetnek, különböző szerepeket játszhatnak. Sokszor egyébként a résztvevők annyira jól érzik magukat, hogy az előadás végén még maradnak egy kicsit beszélgetni, és szívesen segítenek akár még a párnák elpakolásában is” – meséli Iván Gábor. Kollégái, a Concerto Budapest muzsikusai ugyancsak mindig örömmel jönnek ezekre a vasárnap délelőttökre, mert szeretik az előadások vidám légkörét. S mindnyájan bíznak abban is, hogy a Manó-bérletre ellátogató gyerekekből később valóban koncert-hallgató felnőttek válnak.

filharmónia
MAGYARORSZÁG

KÖZEL HOZZUK A ZENÉT

WWW.FILHARMONIA.HU

nka
Nemzeti Kulturális Alap

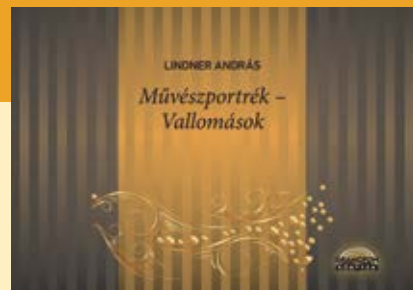

sorozat újdonsága

Lindner András: Művészportrék – Vallomások

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat archívumából tizenhat művész-interjú tucatját most közre a szerző és a kiadó ebben a kötetben. A beszélgetések szerzője Lindner András, aki végzettségét tekintve ugyan közgazdász (a HVG alapító tagja és maig szerzője), de zenetörténészeket megszegyenítő jártassággal, lexikális tudással és tévedhetetlenül biztos stílusismerettel rendelkezik a klasszikus zene területén. Az elmúlt két évtizedben többféle cikksorozatot, számtalan kiváló külföldi fesztiválbeszámolót készített, de a legizgalmasabbak kétségkívül ezek a Művészportrék – Vallomások.

A tizenhat interjúalany kivétel nélkül meghatározó jelentőségű szereplője volt a 20. századi magyar zenei előadóművészetnek. Egykor ünnepezt, majd méltánytalanul elfeledett operaénekesek és -énekesnők (Sándor Judit, Ágai Karola, László Margit, Szecsődy Irén, Bartha Alfonz, Ilosfalvy Róbert). Ugyancsak az operajátzás világából olyan állócsillagok, mint a szerencsére ma is köztünk élő Tokody Ilona, Kovács Kolos, Molnár András, Sólyom-Nagy Sándor és Kovács János, illetve a kötetünk megjelenése előtt néhány héttel elhunyt Békés András. Mellettük pedig két jeles hegedűművész (Kovács Dénes és Varga Tibor), egy fantasztikus pályát befutó zongoraművésznő (Rév Livia) és egy generációkat nevelő csellista (Banda Ede). Közülük sokan egyáltalán nem vagy csak nagyon ritkán nyilatkoztak – ezért is volt megtisztelő, hogy a Gramofon felkérésére, Lindner András mikrofonja előtt nyíltan beszéltek életükről, pályájukról. A megszólaltatott művészek egy része már nincs az élők sorában, így ez a kötet az utókor számára is segíthet megőrizni emléküket, művészi hitvallásukat. A beszélgetéseket a publikálás sorrendjében közlik: az első (Sándor Judit) 2000 februárjában, az utolsó (Kovács János) 2003 szeptemberében jelent meg a Gramofonban.

Bővebb információ, megrendelés e-mailben: retkesattila@retkesattila.hu

Elhagyott zsinagógákban muzsikálnak a Fesztiválzenekar művészei

Két évvel ezelőtt indult a Közösségi Hét című koncertsorozat, amelynek programjában templomok, idősotthonok, gyerekeket segítő intézmények mellett elhagyott zsinagógákban is muzsikálnak a Budapesti Fesztiválzenekar tagjai. Ezekkel az előadásokkal szeretnék elérni, hogy ezek a helyszínek újra megteljenek élettel, zenével és kultúrával. A következő estekről, a közönség reakcióiról, a közös flódnizásról Ács Ákos klarinétművész, a sorozat zenei vezetője mesélt, aki maga is minden alkalommal a fellépők között van. Júniusban három zsinagógát járunk végig.

„A kollégáim örömmel vesznek részt a Közösségi Hét programjaiban, a Zsinagógakoncertre is rengeteg a jelentkező, de mindig a helyszínek határozzák meg, mekkora együttes tud éppen muzsikálni. Az alapot a klarinét és a vonósnyegyes jelenti, hiszen ezek a klezmernek, a hagyományos zsidó népzenenek az alapvető hangszerei. A sorozat indulásától próbáltunk zsidó származású zeneszerzők műveit, vagy zsidó dallamokra épülő darabokat előadni. Igyekszünk színese tenni a programot, de az is lényeges, hogy elférjünk a nem létező színpado. Most, két év elteltével jutottunk el odáig, hogy kissé kifogytunk azokból a művekből, amelyek megfelelnek ezeknek a kritériumoknak, s még élvezi is őket a közönség. Ezért júniusban például egy Mozart fafúvós szerenáddal lépünk színre, nyolc fúvóssal és egy nagybőgőssel. A programban emellett öt kis Sosztakovics-darab is helyet kap, befejezésként pedig klezmert játszunk, amelyben szinte minden résztvevő muzsikál. Még a sorozat kezdetén Jávori Ferencsel (Fegya) kelet-európai gyűjtéseiből készítettünk szép átiratokat. Általában minden előadásunk három részből áll, s körülbelül egy órán keresztül zenélünk. Először csak az EMIH, az Egységes Magyarországi Izraelita Közös-

ség segített a helyszínek, az elhagyott zsinagógák kiválasztásában, majd a Mazsihisz, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége is bekapcsolódott a munkába.”

Ács Ákos azt meséli, különleges épületekben játszhattak már. Van, ahová az áramot is nekik kell vinniük, előfordul, hogy ajtó sincs, s még a székeket is úgy szedik innen-onnan össze. „S aztán valahogy mindig kevésnek bizonyul az ülőhely. Mert a helyiek jönnek és jönnek. Nincs belépőjegy, csak regisztrálni kell az estre. Muzsikálunk, Köves Slomó rabbi vagy Róna Tamás rabbi pedig arról beszélnek, mi is az a zsinagóga, az adott épület hogyan nézhetett ki korábban, mit kell tudni az ottani, egykori közösségről, kik és hányan voltak. Próbáljuk a publikumot is megszólítani, a rabbi arra kéri a jelenlévőket, hogy idézzék fel, kikre emlékeznek. Mindez nagyon erős reakciókat vált ki a jelenlévőkből, akárcsak a zene. Az estekért pedig nagyon hálásak. Bár a BFZ nevét ismerik, közülük sokan korábban nem hallottak még élőben klasszikus muzsikát. S aztán, amikor az előadás végén közösen esszük a tányérokra kiporciózott flódnit és beszélgetünk, sokan megjegyzik: kevés volt a zene... Hallgatták volna még sokkal tovább is. Elhangzik mindig még az a kérdés is: mikor jönnek legközelebb? Erre mindig azt feleljük, igyekszünk, de mivel háromezer település van Magyarországon, és sok helyen akad elhagyott zsinagóga, van még tennivalónk bőven...”

Vizont azok, akik eljönnek, az élmény mellett egy szép kis műsorfüzettel is gazdagodnak, amelyben a zsinagógáról, az egykori közösségről, a koncert műsoráról és a Budapesti Fesztiválzenekarról olvashatnak. A következő három helyszínre: Bonyhádra, Mátészalkára és Kunszentmártonba június 20-án, 21-én és 23-án látogatunk el. Bár ezek a koncertek mindig komoly szervezést igényelnek, s néha rémisztőek az állapotok, a muzsikustársaim azt vallják, különleges hangulata van ezeknek a fellépéseknek, s azt is érezzük, mindez mennyire hat a jelenlévőkre.” Nem meglepő, hogy a sorozat iránt már külföldről is érdeklődnek.

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja: www.bfz.hu

A zsinagógai koncerteket mindig nagyon várja a helyi közösség

A Metropolitan Opera előadásai az Uránia mozivásznán

JÚNIUSI vetítések a 2015/2016 évad programjából

Giacomo Puccini **MANON LESCAUT** 2016. június 05. vasárnap 11:00
Szereplők **Kristine Opolais, Roberto Alagna, Massimo Cavalletti, Brindley Sherratt**

Giacomo Puccini **PILLANGÓKISASSZONY** 2016. június 12. vasárnap 11:00
Szereplők **Kristine Opolais, Maria Zifchak, Roberto Alagna, Dwayne Croft**

Gaetano Donizetti **ROBERTO DEVEREUX** 2016. június 19. vasárnap 11:00
Szereplők **Sondra Radvanovsky, Elina Garanča, Matthew Polenzani, Mariusz Kwiecien**

NYÁRI válogatásunk a korábbi évadok programjából

Giacomo Puccini **TOSCA**
2016. július 3., vasárnap 17:00 | A 2013/2014 évad előadása

Gaetano Donizetti **SZERELMI BÁJITAL**
2016. július 10., vasárnap 17:00 | A 2012/2013 évad előadása

Giacomo Puccini **BOHÉMÉLET**
2016. július 24., vasárnap 17:00 | A 2013/2014 évad előadása

Wolfgang Amadeus Mozart **COSÍ FAN TUTTE**
2016. július 31., vasárnap 17:00 | A 2013/2014 évad előadása

Anna Netrebko mint Aida
és Ambrogio Maestri mint Diakomaris
© Metropolitan Opera

A 2016/2017 évad programja

Kristine Opolais,
mint Rusalka
© Metropolitan Opera

Richard Wagner **TRISZTÁN ÉS IZOLDA**

Wolfgang Amadeus Mozart **DON GIOVANNI**

Kaija Saariaho **TÁVOLI SZERELEM**

Giuseppe Verdi **NABUCCO**

Charles Gounod **RÓMEÓ ÉS JÚLIA**

Antonín Dvořák **RUSZALKA**

Giuseppe Verdi **TRAVIATA**

Wolfgang Amadeus Mozart **IDOMENEO**

Pjotr Iljics Csajkovszkij **ANYEGIN**

Richard Strauss **A RÓZSALOVAG**

The Metropolitan Opera
LIVE

The Neubauer Family
Foundation

Blaschka
Philanthropies

The Stronach

CIKÁNEK

URÁNIA

Jegyárak: 4100/3800 Ft. Jegyek kaphatók az Uránia jegypénztárában és honlapján,
valamint a Jegymester és az Interticket hálózatában. WWW.URANIA-NF.HU

„A stílus meghatározza a hangzást”

Nyáron betekintést kaphatnak az ifjú jelentkezők a Budafoki Dohnányi Zenekarnál folyó művészi munkába. Július közepén Hollerung Gábor a művek és a kotta minden titkába igyekszik beavatni karmesterkurzusának résztvevőit. Egy hét alatt szót ejt a dirigensek „szükséges és szükségtelen tennivalóiról” is. Majd a tavaly életre hívott zenekari akadémia várja ismét a muzikusokat Zemplénben. Itt a fiatalok átfogó képet kaphatnak arról a sokrétű emberi és zenei együttműködésről, amit a zenekari munka jelent. Ennek az augusztusi kurzusnak is Hollerung Gábor a művészeti vezetője, vendégkarmestere pedig Guido Mancusi. Az osztrák-olasz dirigens-zeneszerző arról beszélt lapunknak: miért lényeges, hogy az ifjú muzikusok jól ismerjék a különböző zenei stílusokat, és hogyan lehet aprólékosan dolgozni egy mestermű részletein.

Haydn 96. szimfóniája (A csoda – The Miracle); Bartók Béla Conerto zenekarra című műve, valamint Dvořák VIII. szimfóniája szerepel a júliusi karmesterkurzus programjában, amelyet Hollerung Gábor vezet. Az egyhetes képzés középpontjában nem a technikai készségek fejlesztését állítja, hanem a művek és a kotta minden részletének értésén alapuló, mély tudást. S emellett – a Budafoki Dohnányi Zenekar segítségével – igyekszik megmutatni a fiatal karmestereknek, melyek a dirigensek szükséges és szükségtelen tevékenységei, s hogy hogyan is működnek az együttessel folytatott kommunikáció mechanizmusai. A kurzus július 16-tól 24-ig tart, s az utolsó napon záróhangversenyen mutatkozhatnak be a résztvevők.

Egy hónappal később pedig már Zemplénbe várják az ifjú muzikusokat. Általános vélekedés az, hogy a zenekari munkát igazán a zenei képzés egyik szintjén sem lehet elsajátítani, ezért a fiatal zenészeknek különleges lehetőség nyújt az augusztusi kurzus, amely során a résztvevők sokat tanulhatnak a zenei stílusokról, a zenekari munka során elengedhetetlen alkalmazkodásról, intonációról, együtt játszásról, és mindezt a zenekar tagjaként a Zempléni Fesztivál koncertjein ki is próbálhatják Sárospatakon, Sátorajújhelyen és Tokajban. Emellett pedig kedvezményesen látogathatják a rendezvénysorozat programjait. A kurzus művészeti vezetője Hollerung Gábor, vendégkarmestere pedig Guido Mancusi.

Az osztrák-olasz dirigens-zeneszerző rendszeres vendég a Budafoki Dohnányi Zenekarnál, s azt meséli, az együttessel kiválóan lehet együtt dolgozni. Tehetségesnek tartja a társulatot, amely ráadásul nagyon kellemes, szimpatikus emberekből áll, s ez sokkal a közös munkát is sokkal egyszerűbbé teszi. Mindig szívesen jön az együtteshez, akár csak most, az általuk hirdetett zenekari akadémiaira. „Az iskolában a fiatalok valóban sokat tanulnak, de nem gyakorolják azt a játékmódot, amire a zenekarban szükség van. Az akadémia ezt kell elsajátítaniuk a csoportos foglalkozás alatt, és meg kell hallgatniuk az összes többi zenei formációt. Fon-

Forrás: Gramofon-archív

Guido Mancusi osztrák-olasz karmester és zeneszerző gyakori vendég a Dohnányi Zenekarnál

tos megismerni minden részt, mert ez az előfeltétele annak, hogy elkezdhesük a gyakorlást.”

Arra a kérdésre, hogy mire elegendő egyetlen hét, s mikor lesz elégedett a jelentkezőkkel, Guido Mancusi azt feleli, már akkor nagyon elégedett lesz, ha mindenki jól ismeri a darabot és a saját részét. „Ez ugyanis elengedhetetlen ahhoz, hogy egy mestermű részletein dolgozhassanak. A próbák egyrészt azért fontosak, hogy hallhassuk egymást, hogy megfelelő legyen a tempó, a ritmus, másrészt a frázisokon, a díszítéseken is dolgoznunk kell. Napjainkban nagyon lényeges, hogy egy zenész ismerje a különböző zenei stílusokat, sokat tudjon arról, hogy milyen módon lehet eljátszani a műveket. A bécsi klasszikus vagy a barokk zenét teljesen másképpen kell előadni, mint a késő romantikust... A stílus automatikusan meghatározza a hangzást, és ezzel az alappal már dolgozhatunk a részleteken.”

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja: www.bdzh.hu

filharmonia
MAGYARORSZÁG

A régizene világsztárjai
Eszterházában, hangversenyek
a kastély csodálatos termeiben,
fókuszban Bach művei.
A további programokról a
www.regizeneinapok.hu
oldalon tájékozódhat.

Fertőd-Eszterháza, 2016. június 25–július 2.

Régi Zenei Napok

Figyelmébe ajánljuk:

2016. JÚNIUS 25. SZOMBAT 20.00

Út Bach-hoz – négy generáció

Orfeo Zenekar, Purcell Kórus

vezényel: **Vashegyi György**

BUXTEHUDE, BRUHNS, TUNDER, J. S. BACH

Esterházy-kastély, Marionettszínház

2016. JÚLIUS 2. SZOMBAT 20.00

Orfeo Zenekar, Purcell Kórus

**Martin Lattke, Kovács Ágnes, Meláth Andrea,
Megyesi Zoltán, Kovács István, Najbauer Lóránt – ének**

vezényel: **Helmuth Rilling**

J. S. BACH: JÁNOS-PASSIÓ

Fertőszentmiklós, Szent Miklós-templom

közel hozzuk a zenét

WWW.FILHARMONIA.HU

A **GRAMOFON** **KÖNYVEK** sorozat újdonsága

Szirányi Gábor – Szirányi János: Zongorabillentyűk 2.

Keéri-Szántó Imre és Wehner Tibor emlékezete

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Könyvtárának korábbi igazgató-helyettese, Szirányi Gábor 2013-ban – ugyancsak a Gramofon Könyvek sorozatban – megjelent könyvében (Zongorabillentyűk) Thomán Istvánnal, Szalay Stefániával és Böszörményi-Nagy Bélával foglalkozott. Jelen kötet szerzője Szirányi Gábor mellett testvére, Szirányi János zongoraművész-zenei szerkesztő, a Bartók Béla Emlékház korábbi igazgatója.

A kötet a Liszt Ferenc, majd később Bartók Béla és Dohnányi Ernő nevével fémjelzett, világhírű magyar zongoraiskola újabb két jeles személyiségének, Keéri-Szántó Imrének és Wehner Tibornak állít méltó emléket.

Retkes Attila, a Gramofon főszerkesztője így foglalta össze a kötet jelentőségét. „Kezdő időpontunk: 1902 – Keéri-Szántó Imre ekkor iratkozott be a Zeneakadémiára, amelynek később több mint két évtizeden át tanára volt. A befejezés dátuma pedig: 1977 – Wehner Tibor halálának éve. A Zongorabillentyűk 2. ezáltal nemcsak két nagyszerű művész-tanár életének és pályafutásának, hanem a magyar zeneélet háromnegyed évszázadának (1902–1977) is részletes krónikája. Emberközelbe kerülnek az I. világháború eseményei, 1918/19 zűrzavara, a bethleni konszolidáció, a II. világháború évei, a háború utáni rövid demokratikus periódus reménye, a kommunista diktatúra borzalmi, az 1956-os forradalom és szabadságharc, majd a kényszerű megalkuvások és kompromisszumok évtizedei: a Kádár-korszak. Kötetünk egyúttal intézménytörténet is: középpontjában sokunk szeretett alma matere, a Zeneakadémia áll, amelyet ugyancsak nem kíméltek a történelem viharai.”

Bővebb információ, megrendelés e-mailben: retkesattila@retkesattila.hu

Folytatódik a Hangforrás és a Tűzvarázs

Nem könnyű kiadni a Miskolci Szimfonikusok szabadságát a következő hónapokban, hiszen a zenekar tagjai fellépnek az Operafesztiválon, aztán a zempléni sorozat egyik extra hétvégéjén tapsolhat nekik a közönség, s emellett még Nyírbátorban és Edelényben is vendégeskednek. Ősszel ugyancsak akad tennivaló. Szászné Pónuzs Krisztina ügyvezető igazgató azt mondja: a következő szezonra megtartják sikert aratott bérletsorozataikat, s olyan művészek muzsikálnak majd velük, mint Kocsis Zoltán, Kovács János, Howard Williams, Várdai István, Marco Balderi és Balog József.

A Miskolci Szimfonikusok és Gál Tamás művészeti vezető

A Miskolci Szimfonikus Zenekar ügyvezetője azt meséli, a miskolci Bartók Plusz Operafesztivál születése óta rendszeres résztvevői a sorozatnak, s ebben az évben is ezzel a rendezvénnyel kezdődik a nyaruk. Három előadásban is muzsikálnak: a nyitóest mellett a Kilenc tenor-gálát, valamint Prokofjev Rómeó és Júliáját kísérik, ami azért is különleges feladat számukra, hiszen ritkán van alkalmuk balett-produkciókban közreműködni. A fesztivál befejezése után zárják a saját évadukat is, a nagyszerű promenád koncerttel, amelyből hármat is játszanak a Nyári Színházban. Tartalmas lesz a nyár, hiszen ezt követően egy másik rendezvényen is közreműködnek, a Zempléni Fesztivál EXTRA egyik hétvégéjén, július 16-án a Tokaji Fesztiválkatlanban muzsikálnak. Örülnek, hogy megismerhetik ezt az új helyszínt, ráadásul olyan darabokban mutatkozhatnak be a hatalmas, szabadtéri arénában, mint a Carmina burana és a Bolero. Partnerük a Győri Balett, valamint a debreceni Kodály Kórus lesz. Ezt követően jut az együttesnek némi szünet, majd augusztusban egy nyírbátori meghívásnak tesznek 19-én, ezt követően pedig Miskolcon adnak kamarakoncertet a Zenepalotában, s ezt a hangversenyt megismétlik Edelényben is, a Coburg-kastélyban.

Szeptemberben kezdődik a szezon, s a korábbi bérletsorozataikat indítják ismét újtjukra: a Hangforrást és a Tűzvarázst. Újításként két választható kamarakoncert ugyancsak bekevert a „kisbérletükbe”, ezeknek az esteknek a Zenepalota lesz a helyszíne. Az ügyvezető hozzátesszi azt is, nem lesz anynyira tematikus a két bérlet programja, mint az elmúlt évad-

ban, természetesen azonban neves vendégekre, izgalmas műsorösszeállításokra továbbra is számíthat a publikum. A miskolci lelkes, zeneszerető közönségtől már több visszajelzés is érkezett arról, hogy mennyire tetszik nekik az új évad. Amelyben valóban érződik az új lendület, s akadnak benne jócskán különleges produkciók és előadók. A kamaraestek programjában például Rodrigo-művek kaptak helyet, görög gitárművésszel és karmesterrel, Notis Georgiou-val, de felhangzik egy kortárs japán zeneszerző, Nishimura darabja is. A „nagybérletben” lesz magyar est, Erkel, Bartók, Liszt és Kodály műveivel, előadják Haydn Az évszakok című oratóriumát, valamint Mahler III. szimfóniáját is, a Fazekas Gyermekkarral. Muzsikál az együttessel Kocsis Zoltán, Kovács János, Somos Csaba, Howard Williams, Marco Baldieri, s olyan szólisták is pódiumra lépnek, mint Várdai István, Ábrahám Márta, Banda Ádám, Balog József, Berecz Mihály, Varga Oszkár és Varga István. Miskolcon most minden jól működik, mára már begyógyultak a korábbi sebek, csupán a jelentős elvonásokkal kell megküzdeniük. Így szezonról szezonra várásznak, hogy újdonságokat, rangos művészeket, érdekesítő programokat kínáljanak. Igyekeznek megragadni minden lehetőséget, hogy a közönség elé lépjenek, és hogy minél több embert megnyerjenek a komolyzenének. Terveik szerint például a Kutatók Éjszakájának is rendszeres szereplőivé válnak, hogy még egy, újabb arcukat megismerje a publikum.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja: www.mso.hu

Kortárs korzó és ajándékkoncert Szegeden

Mai magyar komponisták darabjaival kezdi a nyarat a Szegedi Szimfonikus Zenekar. A Korzó Zeneházban két kortárs zeneszerző műve is felhangzik, majd lemezre rögzítik és több helyszínen is eljátsszák Tóth Péter Szent Gellért-oratóriumát. Fellépnek a Szegedi Szabadtéri Játékokon, emellett egy musicallel a fővárosban is vendégszerepelnek, s már készülnek a következő szezonra, szeptemberben ugyanis több évfordulót ünnepelnek. Minderről a Tisza-parti társulat vezető karmestere, a nemrég lengyel Lovagkereszttel kitüntetett Gyüdi Sándor beszélt.

„A lengyel nemzettudat szempontjából rendkívül fontos a katinyi vérengzés néven emlegetett tömegmészárlás, melynek során 1940-ben a szovjetek húszezernél több lengyel katonatisztet – részben tartalékosokat – gyilkoltak meg. A keleti blokk országaiban erről évtizedekig nem lehetett beszélni, ezért természetesen a művészet eszközeivel sem jöhetett szóba a tragédiára való emlékezés” – mondja a dirigens. „Az utóbbi negyedszázad során már születtek a témában zeneművek is, ám a terjedelmében és apparátusában legjelentősebb darab magyar szerzők műve: Polner Zoltán verseire, a latin gyászmise szövegére és a lengyel Cyprian Kamil Norwid Gyászóda Bem emlékének című költeményére Király László 2012-13-ban nagyzenekarra, kórusra és két szólistára – a Szegedi Szimfonikus Zenekar felkérésére – komponálta darabját. Bemutatója a szegedi dómban volt 2015. november 8-án. A lengyelek rendkívül nagyra értékelték, hogy a magyar művészeket ilyen mélységben megérintette és inspirálta az ő nemzeti tragédiájuk; ennek kifejezésére az államelnök a költőnek és a zeneszerzőnek, valamint nekem, mint az ősbemutató karmesterének, a Lengyel Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetés adományozta, amelyet áprilisban vehettünk át.”

A karmester emellett a zenekar nyári feladatairól is beszélt. A Korzó Zeneházban, hagyományos hangversenyükön kortárs zeneművek hangzanak el, s a komponisták még beszélnek is a darabjukról. A június 15-i koncerten Madarász Iván két műve – Nyitány egy képzeletbeli operához, II. zongoraverseny –, valamint Bánkóvi Gyula Figurák a táblán című zenekari darabját dirigálja, s a versenymű szólistája Fejes Krisztina. Ebben a hónapban még egy magyar kortárs művet is lemezre rögzítenek; Tóth Péter Szent Gellért-oratóriumát, s a darab a hangfelvételen kívül 4-én Szegeden, 10-én Kalocsán, a Kék Madár Fesztiválon szólal meg, a Vaszy Viktor Kórusral és Szélpál Szilveszter baritonistával. Szabadtéri produkciókban is részt vesznek, Szegeden A bolygó hollandit adják elő, július 1-jén és 2-án, Wagner operája utoljára 1997-ben hangzott fel a kőszínházban. Majd a Margitszigeten muzsikálnak: a Szegedi Nemzeti Színház a jövő évadban tartja az Evita premierjét. A musical elő-bemutatója július 8-án és 10-én lesz a Budapesti Nyári Fesztiválon.

Gyüdi Sándor karmester és együttese

Ezt követően visszatérnek a Dóm térre, ahol a szokásos Ajándék-koncerten játszanak. Ez alkalommal rendhagyó lesz a hangverseny, hiszen a Csajkovszkij-zongoraverseny Bogányi Gergely az általa megálmodott és megépített zongorán játssza el. Az est dirigense pedig most Pál Tamás lesz, abból az alkalomból, hogy idén tavasszal vehette át Szeged városától a Pro Urbe-díjat.

Mindeközben már a következő szezonra is készülnek, amely operahangversennyel indul szeptember 10-én. A XX. század legnagyobb magyar tenoristája, Simándy József szólista pályafutását Szegeden kezdte. Ere emlékeznek ezen a hangversenyen, születésének centenáriumán. Szent Gellért emléknapja, azaz 24-e táján hagyományosan közreműködnek a Szent Gellért Fesztiválon a Dómban, majd megkezdik első operabemutatójuk, a Bánk bán zenei előkészítését. A 2015-ös Armel Nemzetközi Operafesztiválon díjazott operaprodukciójuk, A varázsfuvola két előadásban Londonban vendégszerepel, ezért most németül újítják fel. Októberben indul a hangversenyévad is, ezért szeptember végén már a koncert-programokra készülnek.

A Szegedi Szimfonikus Zenekar honlapja: www.symph-seged.hu

Kurzusok és gálaestek a Duna Szimfonikusokkal

Végigmuzsikálják a nyarat a Duna Szimfonikus Zenekar tagjai. Ezek a hónapok a főként külföldieknek szóló, hagyományos hétvégi koncertjeik jegyében telnek, és színháztermük mellett már a Pesti Vigadóban is rendszeresen játszanak. Két kurzuson ugyancsak közreműködik az együttes, ahogy arról a társulat vezető karmestere, Deák András beszámolt a Gramofonnak. Már a következő szezonra is árulják a bérleteket, ami Shakespeare-estet, Fischer Annie-ösztöndíjas fellépését és kortárs ősbemutatót egyaránt tartalmaz.

Fotó: Vogt Gergely

Deák András fontos értéknek tartja a zenekar sokoldalúságát

„Ahogy már huszonegy esztendeje, ezen a nyáron is találkozhat velünk szombatonként a közönség. Újdonság, hogy a műsor és a helyszín is változott, akárcsak a cím, hiszen Duna-koncertek helyett Budapest gála nevet viseli a sorozat. A program színes, s a szimfonikus zenekarhoz egy cimbalomszólista, négytagú cigányzenekar, három táncospár társul. Valamint primadonna és bonviván-páros, illetve szubrett és táncoskomikus lép pódiumra, ők az Operettszínházból érkeznek. A Duna Palota mellett a Pesti Vigadóban is rendszeresen szerepelünk, sőt, júliustól a szombatok mellett szerdánként is várjuk az érdeklődőket” – mondja Deák András. „A műsorban Erkel, Kálmán, Liszt, Strauss, Berlioz darabjai kaptak helyet. Ad feladatot jócskán, de közben azért még két kurzusban is muzsikál a társulatunk. Hangszereseknek hirdettük meg a június végén kezdődő mesterkurzust, s várjuk a csellistákat, a hegedűsöket, a zongoristákat. A résztvevők versenyműveket gyakorolhatnak szimfonikus zenekarral, magyar és külföldi tanárokkal. Kurzus és verseny is ez egyben, és sok jelentkezőt vonzott. Majd augusztusban a dirigensek következnek. Már több esztendeje, hogy a Duna Szimfonikus Zenekar elindította ezt a sorozatot, amelyhez tavaly csatlakoztam, és idén már én vezetem a kurzust. Az elmúlt évben kilencen jelentkeztek, most pedig már húsz fölött van a résztvevők száma. S itt is versenyeznek a dirigensek, a legjobb három a kurzus zárókoncertjén vezényel.”

A Duna Szimfonikusok vezető karmestere a következő szezon izgalmas estjeire is felhívja a figyelmet. Az évadot különleges, összművészeti produkcióval kezdik, amely a Shakespeare 400 címet viseli, s olyan zenedarabokból állították össze a programját, amelyek az író valamely művéhez kapcsolódnak. Olyan művészek szerepelnek benne, mint Wiedemann Bernadett, Krum Enikő, Dániel Gábor és Patáki Bence, valamint Óze Áron. Az est karmestere Deák András, műsorvezetője Zelinka Tamás. Az előadás nyitja a Belvárosi Művészeti Napokat, majd a bérletvásárlóik is meghallgathatják.

Az évadban kortárs műveket is műsorra tűznek: bemutatják például Bánfalvi Zoltán Kettősverseny hegedűre és zongorára című kompozícióját, Kovács Zoltán Adagiettoját, Dénes István Beethoven ihlette Találkozások holdfényben című alkotását. Sőt, egy hangversenyen Farkas Ferenc balettszvitje, a Furfangos diákok mellett Kocsák Tibor és Wolf Péter szerzeményei szerepelnek. Ritkán hallható darab is akad a kínálatban, Nude: Osszián visszhangjai című műve – ami Mendelssohn Skót szimfóniáját ihlette – is felhangzik a Skócia bővületében elnevezésű hangversenyen.

Vendégművészeik sorában megtalálni kedves muzsikustársukat, Balog Józsefet, aki két koncerten is fellép, játszik velük Fülei Balázs és a Berlinből érkező Tarkövi Gábor. Hegedűs Endre zenekari estjét ismét a Műpában kísérik, apa és lánya, Stuller Gyula és Stuller Júlia is az együttessel ad hangversenyt. A vendégdirigensek között van Medveczky Ádám, Dénes István, Horváth Gábor és Somos Csaba, valamint első alkalommal Hámori Máté. A fiatal tehetségek sem maradhatnak ki a sorból, a Fischer Annie-ösztöndíjas Farkas Mira koncertezik az együttessel, s 17 éves Dósa Csenge bemutatkozásának is tapsolhat a publikum. A Duna Szimfonikus Zenekar az őszi és a tavaszi bérletsorozat mellett továbbra is folytatja a családi matiné sorozatát, amelynek mindegyik koncertje egy-egy tematika köré csoportosul: a névrokonok zenéi mellett táncos darabokat, katonazenéket válogató programot is meghallgathatnak az érdeklődők. A Filharmóniával szintén őrzik a jó kapcsolatot, az V. kerülettel ugyancsak remek a viszonyuk, három hangversenyes sorozatot adnak az itteni iskoláknak.

A Duna Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.dunaszimfonikusok.hu

filharmónia
MAGYARORSZÁG

Az idén 32. alkalommal megrendezésre kerülő Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál fókuszában a Nő áll. Ehhez kapcsolódóan világhírű professzorok és változatos program várja a Szombathelyre látogatókat. Kortárs és klasszikus zenei produkciókkal valamint egy ősbemutatóval.

FIGYELMÜKBÉ AJÁNLJUK

2016. 07. 09. 20:00

NYITÓ KONCERT

Savaria Szimfonikus Zenekar
Vezényel: Kocsis Zoltán
Zongora: Falvai Katalin
Helyszín: Bartók Terem

MŰSOR:

Bartók: Két arckép
Bartók 3. zongoraverseny
Debussy: Jeux
Kodály: Galántai táncok

2016. 07. 16. 20:00

ZÁRÓ KONCERT

Savaria Szimfonikus Zenekar
Vezényelnek a karmester
mesterkurzus résztvevői

MŰSOR:

Mogyeszt Petrovics
Muszorgszkij – Maurice Ravel:
Egy kiállítás képei
Igor Sztravinszkij: A tűzmadár
Bartók Béla: Brácsaverseny

közel hozzuk a zenét

WWW.FILHARMONIA.HU

32. NEMZETKÖZI BARTÓK

SZEMINÁRIUM ÉS FESZTIVÁL

2016. JÚLIUS 9-16., SZOMBATHELY

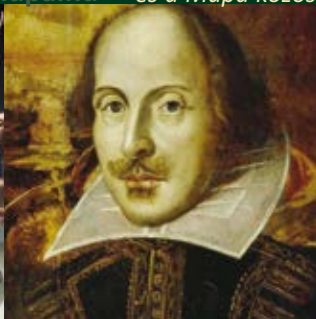
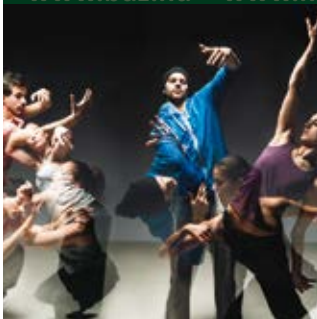

Divertimento

A Budafoki Dohnányi Zenekar

www.bdz.hu • www.mupa.hu

és a Műpa közös bérletsorozata 2016-2017

2016. november 5. szombat

DIVERTIMENTO
Táncjáték

Közép-Európa Táncszínház
Koreográfus: Kun Attila
Vezényel: Hollerung Gábor

2016. december 4. vasárnap

SOK HÚHÓ SHAKESPEARE-ÉRT
Komédia Shakespeare nyomán

Dramaturg és rendező:
Selmeczi György
Vezényel: Hollerung Gábor

2017. február 18. szombat

ROSSINI:
A SEVILLAI BORBÉLY

Rendező: Káel Csaba
Vezényel: Hollerung Gábor

2017. március 18. szombat

ÉVSZAKOK KERINGŐJE
Zenés-táncos életképek

Duna Művészegyüttes
Koreográfus: Juhász Zsolt
Vezényel: Hollerung Gábor

**BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR**

A zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata

Társulatépítés – szívvvel és lélekkel

A Honvéd Együttesnél mindenki kiveszi a részét a sikerből

Bár sosem ők hajolnak meg a színpadon, mégis nagyon lényeges, hogyan támogatja az ügyvezetés, az adminisztráció a művészeti együttest, mi mindent tesz meg azért, hogy a társulat még sikeresebbé váljon. Bolvári-Takács Gábor, a Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója arról beszélt, hogyan lehet a művészekből és az adminisztrációból egymást értékelő, valódi társulatot faragni, hogyan segíthetik az alkotómunkát, és miért fontos a személyes megbecsülés, az egymásba vetett hit.

Az ügyvezető igazgatónak komoly tapasztalata van a téren, hogyan lehet a művészi munkát támogatni, hiszen hét esztendőn keresztül irányította a Matáv Szimfonikus Zenekart, két évig volt a Táncművészeti Főiskola megbízott rektora és már négy esztendeje igazgató a Honvédnál. „Ahhoz, hogy az adminisztráció és a művészek között jó legyen a viszony, fontosnak tartom, hogy dolgozóink megismerjék a színpadon folyó munkát. Ezért ha új kolléga lép be, megkérem, az együttes repertoárján szereplő összes darabot nézze meg, legalább egyszer. Így ugyanis megismeri a művészeket, s az is tudatosodik benne, hogy nekünk azért van munkánk, mert van mit a színpadra állítani. Legutóbb, egy japán vendégszereplést követően, minden táncosunk jelképes ajándékot kapott. A bort és a virágot kinek-kinek az adminisztráció egy-egy dolgozója adta át, ezzel is erősítve a személyes kapcsolatot. S nálunk a premier után sem csak a táncosok, énekesek koccintanak. A háttérszemélyzet is részt vesz az ünneplésben, hiszen a sikerből ők is kivették a részüket, még akkor is, ha csak az irodában tevékenykedtek.”

A visszajelzések igazolták is: bevált a terve, hiszen már első évada végén a munkatársak úgy vélekedtek, jobb lett a két terület kapcsolata. Bolvári-Takács Gábor a társulat összekovácsolása mellett azt is lényeges feladatának tartja, hogy a művészek érezzék, mindenben segítik őket. Éppen ezért mindig nyitva áll az ajtaja, bármikor szót válthat vele az együttes bármely tagja. Ha valaki szeretne továbbtanulni, teremt rá forrást, s több mint tizenöten szereztek már az intézmény segítségével diplomát. S ha kéréssel érkeznek, s lehetséges – szeretnének például a táncosok edzőtermet berendezni, üzemeltetni az épületben – szívesen ad erre engedélyt. Ha ugyanis bármit tehet azért, hogy javítsa a munkatársak közérzetét, arra örömmel vállalkozik. Hogy érezzék:

Bolvári-Takács Gábor ügyvezető igazgató

ez valódi társulat, amelyhez fontos és érdemes is tartozni.

„A Matáv Zenekarnál, s most a Honvédnál is én helyeztettem ki a falra a társulati tagok fényképét. Fontos, hogy találkozzanak a nevükkel, az arcukkal, érezzék, idetartoznak. A Férfikarnál például hangképző tanárt szerződtettünk, a táncosokra balesetbiztosítást kötöttünk. Igyekszem megtenni mindezt azért, hogy a művészeinknek legyen a nyugalma minden téren, s tényleg csak a hivatásukra kelljen koncentrálniuk.” Az évek során kidolgozott magának egy igazgatói „szabályrendszert” is, amely arról szól, hogyan tudja a vezető igazán segíteni az alkotómunkát.

„Maga a funkció sosem cél, csak eszköz. Aki nem így gondolkodik,

az már az elején elbukott. S bizony, ebben a pozícióban el kell fogadni, hogy az intézmény nem róluk szól, hanem azokról, akik nap mint nap pódiumra lépnek. Lényeges, hogy az igazgató és a művészeti vezető között személyes megbecsülés legyen. Hinni kell abban, hogy a művészeti vezető a saját műfajában a legjobb. S ugyanilyen fontos az is, hogy az igazgató a munkáltatói jogkörét önkorlátozással gyakorolja. Ne akarjon művészi teljesítményről dönteni, ne akarjon felvételnél embereket a társulatra erőltetni. Ha kell, simítsa el, tompítsa az alkotómunka közben kialakult krízishelyzeteket. Segíteni kell abban is, hogy a művészeti vezető megtalálja azokat, akikkel igazán együtt tud dolgozni. S természetes mindig vele kell egyetérteni. Ha elfogadom az elképzeléseit, meg kell teremtenem mindent, amire szüksége van. Ezt az ügyet szolgálni kell, és tudomásul venni, hogy a premiereken mindig másoknak tapsolnak. A sikerért viszont a háttérből is rengeteget tehetünk.”

A Honvéd Együttes honlapja: www.honvedart.hu

VINCZE ZSUZSA- ZSURÁFSZKY ZOLTÁN:

DRAKULA

UTOLSÓ TÁNCA

tánc-szín-játék

A Magyar Nemzeti
Táncgyűttes
előadásában

Közreműködik:
Keresztes Ildikó,
Novák Péter,
Drakula szerepében:
Zsuráfszky Zoltán
és Sánta Gergő

Rendező - koreográfus:
Zsuráfszky Zoltán

**SZEGEDI
SZABADTÉRI
JÁTÉKOK:**

2016. július 8.,9.

ESZTERGOM:

2016. augusztus 17.

MÜPA:

2016. szeptember 30.

2016. november 7.

Nyáron is jöjjön ki Óbudára!

Lampionok fénye varázsolja még különlegesebbé a nyári koncertek alatt az Óbudai Társaskör hangulatos, gesztenyefákkal teli kertjét. Az esteken olyan együttesek muzsikálnak, mint a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Budapesti Vonósok, a Hot Jazz Band vagy az Anima Musicae. Színházi előadás is lesz jóeskán, hiszen az Óbudai Nyár sorozatában összesen 23 estén várják az érdeklődőket. Harsányi Mária, az Óbudai Társaskör igazgatója a nyár mellett azokról a programokról is beszélt, amelyekkel az évadot zárják, s ezek közé tartozik Prunyi Ilona és Sass Sylvia koncertje is.

A Budapesti Vonósok együttese a Bach-család zenéjéből válogat

Hármasünnep a címe annak a hangversenynek, amelyen 65. és 75. éves születésnapot, s az énekesnő pályára lépésének 45. évfordulóját is köszönti a Társaskörben Sass Sylvia és Prunyi Ilona. A jubileumi esten Liszt- és Richard Strauss-dalok, Csajkovszkij, Dohnányi kompozíciói hangzanak fel június 6-án. A két művész kedvelt előadója a Társaskörnek, sokszor szerepeltek már a házban, s most ünneppé varázsolják a nézők estéjét is. Az évad utolsó néhány hete más érdekességeket is tartogat Óbudán, hiszen ahogy az igazgatónő meséli: fellép náluk a Szent Efrém Férfikar, virtuóz darabokból válogat Puporka Jenő A bőgőbővítő című estjén, s Óbudán ünnepli hatodik születésnapját az Anima Musicae Kamarazenekar. Az évadot a Fischer Annie-ösztöndíjasok estje zárja július 4-én, a hangversenyen Zemlényi Eszter, Kállai Ernő, Kiss Péter lép pódiumra. Ezzel az előadással a névadó előtt is tisztelegnek, hiszen immár hagyomány, hogy Fischer Annie születésnapját az Óbudai Társaskörben ünneplik tisztelői, barátai, valamint a zenerajongók, akik

emlékezni szeretnének a zongoraművész feledhetetlen játékára.

Eközben pedig már a kertben is várják az érdeklődőket, hiszen június 27-től indul az Óbudai Nyár sorozata, s huszonhárom este várja sokszínű kínálat a közönséget. A Bach-család zenéje hangzik fel a nyitőesten, a Budapesti Vonósok előadásában, akikkel Drahos Béla muzsikál, majd a Kispi-pa dalai hangzanak fel három alkalommal, 29-én, 30-án és július 1-jén. Seress Rezső szerzeményeit Fesztbaum Béla és a Kék Duna Koncert-Szalonzenekar mutatja be. Az est zenei anyaga egyébként már lemezen is kapható, az idei év elején jelent meg a Rózsavölgyi Kiadó gondozásában, Dalok a Kispi-pából címmel. Snétberger Ferenc ismét koncertezik júliusban két alkalommal a kertben, 8-án és 29-én. Gera Gábor világok arcait mutatja be harmonikájával, koncertjén verpezsdítő balkán dallamok, szomorú orosz muzsika s forró hangulatú tangó is megszólal július 9-én. Hosszú az éjszaka a címe a Hot Jazz Band koncertjének, s a július 15-i esten a publikumnak még közös éneklésre is lesz lehetősége. Szilágyi Enikő ismét Piafot idézi meg két alkalommal, 13-án és 14-én. A kertbe visszatér az Anima Musicae Kamarazenekar is, Lakatos György fagottművésszel 18-án muzsikálnak, s azt a művet is előadják, amellyel hat esztendővel ezelőtt bemutatkoztak az Óbudai Társaskörben: Grieg Holberg-szvitjét. A hangversenyek sorát a Liszt Ferenc Kamarazenekar zárja, Pálfalvi Tamás trombitaművésszel Corelli, Telemann, Bach, Albinoni és Vivaldi műveit adják elő. Teljesen más műfajú Fullajtár Andrea Boomerang Baby című estje, amely most a szabadtéren is színre kerül, július végén két alkalommal. „A kertben mindig minden más” – vélekedik az igazgatónő, aki szerint másképp hat majd a gesztenyefák alatt a színésznő Marlene Dietrich ABC-je.

Továbbra is várják az Óbudai Társaskör Emlékfalára a fényképeket, anekdotákat, történeteket, feljegyzéseket, élményeket. Annak is örülnek, ha valaki nem a facebook-oldalra tölti fel, hanem elviszi hozzájuk ezeket az emlékeket. Szeretnék ugyanis méltó módon köszönteni két év múlva az épület 200 éves fennállását.

Az Óbudai Társaskör honlapja: www.obudaitarsaskor.hu

Az Óbudai Társaskör támogatója: ÓBUDA
a kultúra városa

Crescendo Nyári Akadémia Tokajban

2016. július 25. és augusztus 8. között már 13. alkalommal rendezik meg a Crescendo Nyári Akadémia programját Tokajban. Tizenkét év tapasztalata bizonyítja, hogy a keresztény szemléletű, de mély vallásos elkötelezettséget nem igénylő, kétételes programso-

rozat kiváló lehetőséget biztosít az elmélyült munkára az előadó-művészet területén, valamint segít a szakmai megmérettetésekre való felkészülésben. Európai és amerikai zenekarok elismert szólistái, zene-, tánc- és képzőművészeti egyetemek tanárai tartanak intenzív közép- és felsőfokú képzést művészeti pályára készülő fiataloknak, akik a világ több mint 25 országából érkeznek. A svájci székhelyű Crescendo mozgalom magyarországi szervezetének Timothy Bentch operaénekes és Füzesséryné Dudás Eszter hegedűművész (*képünkön*) a vezetői. Magyarországi honlapja: <http://www.crescendohungary.org>

Martonvásári Beethoven-estek

A nyári koncertkínálatból idén sem hiányozhatnak a Nemzeti Filharmonikusok Beethoven-estjei Martonvásáron, a Brunszvik-kastély parkjában. Július 16-án Fodor Gabriella (szoprán) lesz a vendégszólista és Kovács János dirigál; július 23-án Zalai Antal (*képünkön*) játsza a Hegedűversenyt és Kocsis Zoltán vezényel. Július 30-án Dénes István kezében lesz a karmesteri pálca, s itt a Somos Csaba vezette Nemzeti Énekkar is közreműködik. További részletek a Nemzeti Filharmonikusok honlapján: www.filharmonikusok.hu

Kokas Katalin és Kelemen Barnabás új fesztiválja

Budapesti Fesztiválakadémia címmel indít új kamarazenei programsorozatot a kiváló hegedűművész-házaspár, Kokas Katalin és Kelemen Barnabás (*képünkön*). A helyszín a Zeneakadémia, az időpont: július 21-24. Beköszöntőjük szerint: „a nemzetközi Budapesti Fesztiválakadémia egy kamarazenei fesztivál és mesterkurzus lesz egyben, amelyet terveink szerint ezentúl minden júliusban megrendezünk. Az első nyárra egy izgalmas, de rövidebb, négynapos fesztivált terveztünk, amelyet szándékaink szerint jövőre már egy kétételes rendezvény követ majd. A Zeneakadémia

Nagytermében három estén várjuk koncertekkel a közönséget a világ vezető fiatal művészeivel, valamint nyilvános lesz az a három délelőtti program is a Solti Teremben, ahol a 35-40 diákkal együtt zenélnek majd a fesztivál művészei olyan mesterműveket, mint Mendelssohn Oktettje, Schumann Zongoraötöse, Prokofjev Rómeó és Júlia szvitje – erre az alkalomra készített hangszerelésben –, valamint Haydn, Schubert, Kodály, Bartók, Veress és Sosztakovics művei. A Fesztiválakadémián tisztelgünk az idén 90 éves Kurtág György és a 400 éve született Shakespeare géniusza előtt is.” A program honlapja: www.fesztivalakademia.hu

Ahol a „tizenhármás” szerencsét hoz

A vokális jazz nagyjáú a VeszprémFest idején kínálatában

A VeszprémFest évről évre önmagára licitálva egyre színesebb programmal egyre szélesebb közönséget esábit a királynék városába. A tizenhárom esztendő fesztivál idén is izgalmas koncerteket és világhírű sztárokat vonultat fel, akiknek a kedvéért érdemes lesz kiruccanni Veszprémbe, mert bizony nagyon jó zenék fogják bezengni a Szentháromság teret július 13. és 17. között.

➔ Laczkó Krisztián

Kezdjük a jazzistákkal! A fesztivál egyik legnagyobb húzóneve: **Jamie Cullum**. Zongorista-énekes, Grammy- és Golden Globe-díjas zenész, Az Év Embere. Harminchat éves, és több mint 10 millió eladott lemezével ő az Egyesült Királyság valaha élt legeredményesebb jazzművésze, pedig nem is olvas kottát. Saját díjnyertes műsort vezet a legnépszerűbb európai rádiócsatornán, és a fél világ rajong érte. Ráadásul jó barátja Clint Eastwoodnak, akivel közös számot is írt. Mi lehet még ennél is menőbb?

Jamie Cullum minden porcikájában profi showman és nagyszerű zenész. Ugyanolyan jó érzéssel nyúl a swing örökzöldjeihez, mint a modern rock- és popdalokhoz, saját szerzeményei éppoly szórakoztatóak, mint a feldolgozásai. Lírai balladáit, szellemes, kaján, bulizós dalait és úgy általában véve a rá jellemző, egyedi popos-jazzes crossover stílust világszerte tomboló közönségsiker övezi. A hangja tehát semmiképpen sem nevezhető hagyományosnak, ő pedig egyáltalán nem tekinthető „egyenes ági” jazzistának, már csak a műfaj felé vezető tekervényes karrierútja miatt sem.

Gyerekként Nirvanát és heavy metált hallgatott, aztán olyan hip-hopot, melyben már szerepelt egy kis jazz sample, ami azonnal megfertőzte őt. Első élményeiről így mesél: „Amikor elkezdtem jazzt hallgatni, olyan érzésem volt, mintha fel akarnék törni egy kódot. Mint amikor látsz egy Rembrandt-képet, és elhatározod: festő leszek!” Autodidaktaként kezdett zongorázni, és a mai napig nem olvas kottát – ebben talán azért sem változott, mert mindig is az öröm kedvéért muzsikált. Számára a zenélés komolyan vett szenvedélyes hobbi volt, amiről még hűszévesen sem gondolta, hogy a hivatása lesz, pedig ekkorra már mindenféle együttesben és műfajban megfordult. Akkori zenekarai között volt brit pop, pszichedelikus és metálbanda, amelyek mind lehetőséget adtak volna rá, hogy merőben más zenei pályán kössön ki. Ő azonban visszatért a jazzhez. Egyetemi éve alatt számtalan alkalommal játszott esküvőkön, partikon és bárókban, és ezek a fellépések nemcsak a tandíjat biztosították számára, hanem azt is megtanulta nekik köszönhetően, hogyan lehet felrázni az apatikus közönséget, bevonni a bu-

Jamie Cullum

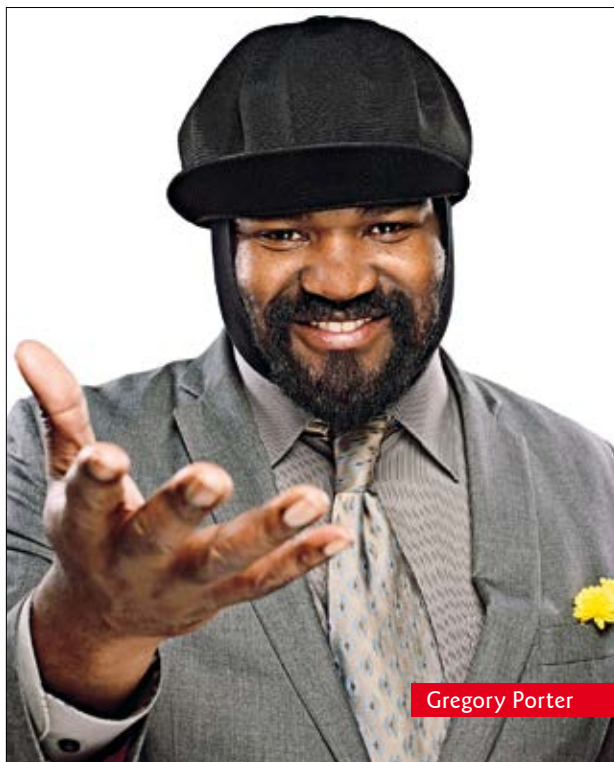
Forrás: VeszprémFest

liba azt, aki nem igazán figyel rá, éppen mit játszik a fiatal zongorista srác a sarokban.

Saját maga adta ki első lemezét *Heard It All Before* címen, amit a *Pointless Nostalgic* követett, majd jött a 2003-ban áttörést hozó *Twentysomething*, melyet nagy sikerű turnén mutatott be az Egyesült Királyságban. 2005-ös albumával, a *Catching Tales*zel már nemzetközi koncertkörútra indult, és akkoriban írta Clint Eastwooddal közösen a rendező filmjéhez a *Gran Torino* című dalt, melyet Golden Globe-ra is jelölték. Négy évvel később jelent meg a *The Pursuit*, majd 2013-ban a *Momentum*, addigi leginkább mainstream anyaga. Jamie most már általában főképp saját számokat játszik, de még mindig rengeteg feldolgozás van a tarsolyában – a többi közt a Radiohead, Björk, Jimi Hendrix, Jeff Buckley és Rihanna dalaiból, hogy a standard szerzőket ne is említsük. Legújabb lemezének, az *Interlude*-nek például történetesen minden tétele eredendően mások nevéhez fűződik, így hallhatunk a korongon Cullum stílusában megszólaló Ray Charles-, Cannonball Adderley- és Dizzy Gillespie-szerzeményeket. A jazzirodalomból való merités mindig is természetes volt számára, hiszen úgy gondolja, hogy mások dalainak újraértelmezése része egy jazzista DNS-ének. „A jazz spontán művészet, amiben a pillanat hatása alatt kitárlasz valamit, és eközben sokszor már létező témákat használsz fel.” Meghatározó hatással vannak rá a kortárs műfajok, a nagy jazzpéldaképek pedig különösen inspirálják őt.

„Hallgatom Bill Evans, Thelonious Monk és Miles Davis zenéjét, és úgy érzem, az odáig vezető út két százalékánál tartok, mintha még minden előttem állna, amit el kell érnem. Ha igazi zenész vagy, az út sosem ér véget. Folyamatosan keresgél és gyakorolsz, ez különösen így van a jazzben. Bejárva a világot és hallgatva azokat a zenéket, amelyek a jazzbe beépülnek, meggyőződésem, hogy ebben a műfajban történnek a legújabb és legizgalmasabb dolgok.” Amellett, hogy zenél, Jamie saját díjnyertes heti showt vezet a BBC Rádió 2 műsorán, Európa leghallgatottabb rádiócsatornáján. Ezen mint DJ elsőként játszhatta több újonnan felfedezett tehetség, köztük a pár évvel ezelőtt befutott énekes, Gregory Porter számait, akivel legutóbbi albumán közös dalban is szerepelnek. Akár együtt is felléphetne a két művész a VeszprémFesten ha bevárnák egymást, hiszen Porter történetesen pont két nappal Cullum előtt lép majd színpadra a Szentháromság téren.

Am ha duóra nem is kerül sor, akkor is nagy kár lenne elmulasztani Gregory Porter koncertjét. Talán ő a legjobb bizonyíték arra, hogy manapság is történnek még késői, ám annál nagyobb hatású váratlan felfedezések a jazz világában. A 45 esztendőes amerikai jazzénekes csupán pár éve tört be a jazz élvonalába, ám azóta nemcsak a közönség, hanem a szakma is világszerte üdvözi őt. Lenyűgöző baritonját most először hallhatjuk élőben Magyarországon, ráadásul újdonsággal érkezik hozzánk a művész: július 14-én Veszprémben legújabb lemezét, a májusban megjelent *Take Me To The Alley*-t mutatja be, természetesen korábbi, legkedvesebb dalai mellett.

Gregory Porter

Már első albuma, a 2010-es *Water* Grammy-jelölést kapott, 2014-ben pedig harmadik, *Liquid Spirit* című lemezével a Legjobb énekes jazzalbum kategóriában el is nyerte a Grammy-díjat. Az Egyesült Királyságban a korong több mint százezer eladott példánnyal még abban az évben aranylemez lett, 2015-ben pedig Gregory a JazzFM Awardson másodszor is elnyerte Az Év Nemzetközi Jazzművésze díjat. Amerikai és európai önálló koncertjei mellett rendszeresen vendégszerepel más előadók albumain, nemcsak ünnepeket, hanem az egyik legkeresettebb jazzénekes is. Jogosan merül fel tehát a kérdés, hogy egy ilyen tehetséges előadó hol bujkált közel negyven évig, s hogyhogya nem fedezte fel őt a jazzvilág – és a nagyközönség – sokkal hamarabb? Nos, az egyszerű válasz, hogy Gregory sosem bujkált. Kaliforniában nőtt fel, de New Yorkban, Brooklynban él, ahol rendszeresen énekelt klubokban és pubokban, bárhol, ahol lehetőség volt zenélni. Több színházi darabban és musicalben szerepelt, a Broadway-n is játszott. Kis híján megmaradt a színjátszó karrierénél, de végül a jazz magával ragadta. Az éneklés gyerekkorától fogva meghatározó az életében, erről így mesél: „Édesanyám kedvéért kezdtem énekelni, már egészen fiatalon, és jó voltam benne. „Anyuka jó kisfia” voltam, és egy szép gospelt elénekelni egy újabb módja volt, hogy örömet szerezzek a mamának. Édesanyám misszionárius volt, ezért úgy nőttem fel, hogy sokat jártunk templomba, ahol rengeteg gospel zenét hallgattam.” Gregory zenéjén valóban érezhető a gospel állhatatossága, a hit általi emelkedettség és magabiztosság, amit a családi háttérnek köszönhet. „A legmeghatározóbb egyházi élményeim édesanyám saját kis templomához fűződnek. A hitemet nem kürtölöm világgá, inkább abban nyilvánul meg, ahogy élek,

és ahogy igyekszem példát mutatni. Az emberek néha nem értik, ez honnan jön, és egy-egy esetben azt kérdezik tőlem: mi volt ez? Én pedig azt válaszolom: majd megérted!”

Gregory zenéjének érzelmi tartalma valóban abból a spiritualitásból táplálkozik, amelyet az egyház oltott belé. Szívvvel teli, érzelmes és sokszor nagyon személyes dalaiból sugárzik, milyen hatalmas a lelke, miközben előadásmódja intellektuális és teljesen manírtalan. Ez a természetes hang pedig mélyen rezonál hallgatóságában. A stílusáról azt vallja: „Egyértelműen jazzénekesnek tartom magam, de élvezem a bluest, a southern soult és a gospelt is. Ezek elemei mind utat találnak maguknak a zenében. És mindig kihallom őket a jazzből.” Énektudását és adottságait szuperlatívuszokban méltatják a kritikusok és a pályatársai, az egyik leginkább magával ragadó bariton hangnak tartják őt, akiben „megtalálható minden, amit egy férfi jazzénekestől elvársz, és egy-két olyan dolog is, amiről nem is tudtad, hogy elvárod.” Dee Dee Bridgewater szavai szerint: „Régóta nem volt ilyen férfi jazzénekesünk. Szerzeményei is gyönyörűek. Csodás történetek mesélője.”

A jazzen túl

A fesztivál többi estéje is igen erős programot és változatos szórakozást garantál. **Július 13-án a rendezvényt a Buena Vista Social Club dívája, Omara Portuondo és a spanyol flamencoénekes Diego el Cigala közös fellépése nyitja.** Hogy Kubában a hosszú élet titka a közmondásos jókedv, az örmzene és a salsa, arra Omara Portuondo az egyik élő bizonyíték. Az énekesnő nyolcvanötödik életévét ünnepli, melyből hetvenet a színpadon töltött, és nem úgy tűnik, mintha elfáradt volna. Születésnap „85 Tour” koncertsorozatán érkezik Veszprémbe, ahol feleleveníti pályája legfontosabb állomásait, és mivel muzsikájában ott lüktet a kubai történelem csaknem teljes elmúlt évszázada, a koncert biztosan idevarázsolja majd a szigetország letűnt szépségű, nosztalgikus hangulatát. Omara nagy ívű karriert futott be hazájában, igazi legendává vált. A szívhez szóló, romantikus bolero volt a specialitása, ezért gyakran hasonlították a melankolikus jazz olyan nagyságaihoz, mint Billie Holiday vagy Edith Piaf. 1997-ben világhírű lett a Buena Vista Social Club projekttel, turnék és felvételek sorozata után 2009-ben Latin Grammy-díjat is kapott, s azóta is számtalan helyen énekel a világ minden táján. Ez alkalommal a társa a szintén (többszörös) Latin Grammy-díjas spanyol Diego El Cigala lesz, akit az egyik legizgalmasabb, megújulást kereső flamenco énekesként tartják számon. A kubai kapcsolatnak van előzménye, hiszen a művész 2003-ban készítette el Lágrimas Negras című közös lemezét Bebo Valdés kubai zongoristával, amely zajos világzenei sikert aratott. Az énekes stílusáért könnyű lelkesedni, hiszen az önmagában is oly szenvedélyes spanyol flamencóba a cigány öröksége mellett az argentin tangó hagyományait is mestersen ülteti át. Mindez a kubai ritmusvilággal összeolvadva várhatóan Veszprémbe is megremegetti majd a szíveket.

Omara Portuondo

Diego el Cigala

Lisa Stansfield

A következő estén néhány évtizedet előreugrunk és műfajt váltunk, de a nosztalgikus hangulat megmarad. **Lisa Stansfield nyolcvanas és kilencvenes évekbeli slágereivel lép színpadra**, melyek a popzene sokak számára meghatározó korszakát elevenítik fel. Az énekesnő akkoriban olyan dalokkal lett sztár, mint az All Around the World vagy a Change, de ki ne ismerné például a The Real Thing, a Someday I'm Coming Back vagy a This Is The Right Time dallamait? Ezek is mind az ő számai, melyeknek köszönhetően a kilencvenes években a legnagyobb popsztárok közé avanszált. Noha a kétezres évektől Lisa inkább a filmzés felé fordult, a zenélésnek sosem fordított hátat. Miközben több filmszerepet vállalt, és tévésorozatokban valamint színházi darabban is feltűnt, 2004-ben új stúdióalbumot adott ki The Moment címmel. Sőt jazzes koncertfelvételt is készített a londoni Ronnie Scott's Jazz Clubban, de más klubokban is rendszeresen fellépett. Mostanában ismét teljes erővel az éneklésre koncentrál, ennek eredménye 2014-ben Seven címmel megjelent új lemeze, melyet elsősorban a soul iránti rajongása inspirált. Reméljük, erről is szemezget majd a mostani koncertjén.

Július 17-én a Thievery Corporation fellépése lesz a fesztivál záróakkordja. Velük ugyancsak az addigiaktól egészen eltérő műfaj kerül színpadra, sőt inkább műfajok sokasága, melyekből az együttes saját, egyéni stílusát szintetizálja. A washingtoni duó kedvence a bossa nova, innen indultak, és eredendően ebbe elegyítenek minden egyebet, ami megérintette őket. Elektronizált zenéjükben a latin dallamok mellett többek között megjelenik a jamaikai dub reggae és a pszichedelikus rock. Felfedeznek és újraértelmezik régi

Thievery Corporation

és feledésbe merülő zenéket, amelyeknek elemeiből aztán felépítik saját, belassult chill out világukat. A Thievery Corporation húszéves fennállását ünnepli, s mára az elektronikus zene egyik igazodási pontja lett. Ahogy a Rolling Stone írja: „Hilton és Garza tágra nyílt szemekkel, kíváncsian fedez fel idegen kultúrákat és ismeretlen, meglepő ízeket. Aztán bezárkóznak egy lemezstúdióba, hogy olyan dalokat vegyenek föl, amelyek egy jobb világról szóló történeteket mesélnek el.” Nem is rossz záró gondolat egy zenei fesztiválhoz.

A VeszprémFest keretében július 8. és 17. között a Rozé, Rizling és Jazz Napok mindennap ingyenes koncertekkel várja majd a látogatókat az Óváros téren, ahol a kulináris élvezetekről a balatoni régió borászatai, valamint a kézműves gasztronómia képviselői fognak gondoskodni. A rendezvény vendége idén a somlói és pannonhalmi borregió, a mottó: 30 koncert, 30 borász. A fellépők között olyan nevekkel találkozhatunk, mint Hajdu Klára, Fekete-Kovács Kornél, Váczi Eszter, Barabás Lőrinc, Pribojszki Mátyás, a Swing Swing és a United. ■

További információ: veszpremfest.hu

Magyar Jazztörténeli Projekt

Bár május elsején bezárt a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum tavaly ősszel nyílt kiállítása, a Képes Magyar Jazztörténet, ez csak a zászlóshajója volt az NKA hathatós támogatásával megvalósult Magyar Jazztörténeli Projektnek, hiszen pazar koncertsorozatot is rendeztek a helyszínen, ezen kívül könyvek és lemezek is napvilágot láttak, amelyek mind ingyen népszerűsítették a műfajt.

◆ Zipernovszky Kornél

Ha nem maradtak volna ránk kották, lemezborítók, koncert- és színházi plakátok, festmények, grafikák, művészi- és sajtófotók, és ezeket nem gyűjtötték volna megszállottan néhányan, főleg olyanok, akik ott is voltak ezeken a koncerteken, akkor most lényegesen kevesebbet tudhatnánk a jazz idestova egy évszázados történetéről. A kiállítás a műfaj izgalmas magyar vonatkozású képes és tárgyi dokumentumaiból válogatott, amelyet Simon Géza Gábor állított össze saját gyűjteményéből, kiegészítve dr. Bajnai Kára magángyűjteményével, az Országos Széchenyi Könyvtár Zenemű- és Színháztörténeli Tára és a ceglédi Dobmúzeum kollektíciójából, valamint Gyémánt László, Kültüs László és Nyakas Attila festőművészek, továbbá Siklós Péter és Hutton László fotóművészek képeivel. A tárlatot Simon és Bajnai, illetve a Múzeum igazgatója, Kiss Imre rendezték egységbe.

Fotók: Kallus György

Az obudai múzeum két emeleti termében a jazz előzményeit egészen Ira Aldridge Shakespeare-színész vendégszereplésétől követhettük a mai fiatal magyar jazzalkotókig. Böven dokumentálták a két világháború közötti első aranykort is, amikor a jazz és a tánc(zene) kéz a kézben jártak. Ebből az időből származik a már a Gramofon előző számában is reprodukált, „görbelábú” Márkus Alfréd-Dénes Oszkár kottacímlepe, mely a kiállítás plakátjára került és a katalógus borítóján is látható. Innen fokozatosan vezetett át a kronológiai rendbe szedett tárlat a háború utáni évekbe, valamint a hanglemezgyártás lábra állásának és a műfaj újbóli elterjedésének évtizedeibe.

A kiállítás egyik erénye az volt, hogy a sok fotó, plakát, lemezborító és egyebek között felismerhettük a következő kortárs együttesek és muzikusok portréit: Babos Gyula, Berki Tamás, Binder Károly, Csík Gusztáv, David Yengibarian, Deseő Csaba, Dresch Mihály, Dudás Lajos, Egri János, Kőszegi Imre, Grensó István, a Molnár Dixieland Band, Oláh Tzumo Árpád, Roby Lakatos, Szabó Sándor, Szakcsi Lakatos Béla, Tabányi Mihály, Tony Lakatos, Török Ádám, a Trio Midnight, Yoch'ko Seffer. A 100 négyzetméteren ugyanis több száz magyar jazzelőadó neve fordult elő, csak azok közül soroltam fel néhányat, akiknek arcképe jól azonosíthatóan feltűnt az anyagban. Mások, például a májusban a Műpában újabb nagyszerű produkcióval előrukkolt Tommy Vig neve is felbukkant a kiállításon, ahogy természetesen a Benkó Dixieland Bandé is. A tárlathoz igényes kiállítású, 68 oldalas, kétnyelvű katalógusfüzet készült, amelyek reprodukciói sok látogató számára megőrzik a látottak emlékét, de sajnos a katalógus általános

bevezető szövege után az egyes kiállítási tárgyak kísérő szövegeiből nem sokat tudunk meg azok korára, anyagára, eredetére stb. vonatkozóan.

A Magyar Jazztörténeti projekt, amely a Simon Géza Gábor vezette Magyar Jazzkutatói társaság és a hozzá kapcsolódó Magyar Jazzkutatói Alapítvány égisze alatt zajlott, nem csak kutatta és dokumentálta a magyar jazztörténetet, ebből a jelentős támogatási összegből létre is hozta a muzsikát. *Live jazz* született, mondhatnánk a lemezek feliratának szavajárásával, és a legnagyobb dolog ebben nem csupán maguknak a koncerteknek a megvalósulása, az új közönséggel való találkozást nagyban elősegítette, hogy az estek a Múzeumban ingyenesek voltak. A tavaly novemberi nyitást óta 17 koncertet rendeztek, sorrendben: Bohém

MI A MAGYAR?

A Magyar Jazztörténeti Projekt keretében a *Jazz Hungaricum 1905–2015* tízlemezű boxot kiegészítő, most megjelent dupla CD úttörő vállalkozás. A legerjedelmesebb magyar jazzantológia, amióta megjelent a háború utáni magyar jazzlemezkiadás első, reprezentativitásra törekvő, de csak évente adagolt sorozata. Éppen olyan nehéz pontos fogalmi definíciót adni ahhoz, hogy mi a magyar, mint ahogy a jazz meghatározása is változik. Nos, a kiadvány a lehető legbefogadóbb magyarságfogalommal dolgozik, és ezt becsületesen előre is bocsátja a címével, amelyben összeházasítja a fogalmakat: *Jazzhungarians Around the World I–II*. Vagyis azt hirdeti, hogy mindenki, aki valamilyen részben magyar, jazztevékenysége révén érdemes a figyelemre.

A dupla CD a tízes sorozat 5–6. számát kapta, de a megjelenés időpontja szerint a legutolsó a tízes dobozban. A válogatás fő szempontja szerint a felvételek külföldön, magyar (származású) muzsikusok közreműködésével készültek, s azok a lehető legnagyobb változatosságot mutatják. Kaleidoszkópszerű hatást kelt, hogy egymás mellé kerültek Dajos Bélának a weimari Németországban készült lemezei Oláh Lacinak az ostromlott Szovjetunió fővárosában 1944-ben és a már Bécsbe költözött Zoller Attilának 1946-ban készült hanganyagával. Míg az első 1924-től 1955-ig, a második CD-korong 1955-től 2008-ig rögzített számokat ad közre, széles stilisztikai spektrumon. A két lemez és az egész felvételsorozat célja nyilvánvalóan az lehetett, hogy felhívja rá a figyelmet, mennyi felfedezendő kincs rejtőzik még szerte a világban, ahol megfordultak vagy hosszabban éltek magyar (származású) muzsikusok. És mivel az egész projekt többi dokumentumához hasonlóan ezeket sem kereskedelmi forgalomba, hanem oktatási intézményeknek, könyvtáraknak, kutatóknak, újságíróknak szánták, ezért ennek csak örülhetünk, hiszen jó hírlünket keltik a világban, és remélhetőleg ki is váltják a szakma érdeklődését.

A *Jazz Hungaricum* darabjai:

1. Ragtime In Hungary
2. Dixieland In Hungary
- 3–4. Swing In Hungary I–II.
- 5–6. Jazzhungarians Around the World I–II.
- 7–8. Hungarian Gypsies In Jazz I–II.
- 9–10. Early Modern Jazz in Hungary I–II.

Trió, Kőszegi New5, Dobmúzeum Jazz Quartet, Binder Károly-Borbély Mihály duó, Balogh Tamás Quartet, Oláh Krisztián Trió, eFF3kted, Szabó Sándor/Major Balázs/Heidrich Roland Trió, Gáspár Károly Trió feat. Babos Gyula, Gyárfás István Trió feat. Molnár Enikő, Elek István Quartet, Bágyi Balázs New Quartet, Halper Hendrix Experiment, Deseő Csaba és a Gyárfás Trió, Csík Gusztáv együttese, Dresch Quartet és végül Szakcsi Trió, utóbbi a Nemzetközi Jazznap alkalmából lépett fel. Már a színes névsorból is lemérhető, hogy a meditatív világzenétől a jazz-rockig, az etnojazztól a mainstreamig és oldtimerig igen széles stíluspalletta színei nyilvánultak meg. Hiba lenne bármelyiket a mindig teltházasság koncertek közül kiemelni, de annyiban vállalom a szubjektív ódiómát, hogy talán a friss Szabó Gábor-díjas Gyárfás István – aki több együttesben is szerepelt – volt a közönség legnagyobb kedvence. Az MKVM egyébként azóta is folytatja koncertsorozatát.

A már novemberi nyitásra elkészült katalógus után a Projekt következő könyve áprilisban jelent meg, címe: **Magyar Jazzkutatói Konferencia – Budapest, 2016. március 11.** A konferenciát is a Múzeum-beli Kultea-ban rendezték ezen a napon, a meghívott előadók itt is igen eltérő terminológiai ráfogással dolgoztak. A jazzkutató fogalmába sok minden belefér, de nem minden előadás tisztázta előre fogalmi és módszertani kereteit, miközben többen vállalták ismeretlen vagy alig ismert jazztörténeti epizódok, fejezetek új kutatásainak ismertetését, mások pedig szubjektív élményeikből indultak ki. A kiadvány szerkesztője, Simon Géza Gábor joggal hangsúlyozta előszavában, hogy az előadók korát tekintve (29–76 évesig) is változatos kiadvány született. A projektet lezáró Bacsik Elek-monográfia, szintén Simon tollából, lapzártakor már nyomdában volt.

Meleg(b)en ajánlott jazzkoncertek

Tizennegyedik alkalommal kerül sor a Lamantin Jazzfesztivált és Improvizációs Tábor megrendezésére június 19. és 25. között. Az öt szombathelyi helyszínen a megszokott tanár-diák koncertek mellett lesznek magyar és külföldi sztárok, köztük a Loop Doctors, az Equinox, Csík Gusztáv triója, a Szabó Dániel Quintet, a Piotr Baron Quintet, a Stephane Belmondo Trio, egy teljes este pedig a blues jegyében telik.

A Louis Armstrong Jazzfesztivál immár 12. kiadását éli a Bánki-tó partján. Június 24–26. között régi kedves ismerősök új produkcióinak tapsolhat a közönség, köztük hazai és nemzetközi világsztárok is felbukkannak. Pénteken Csík Gusztáv triója Joan Faulkner, Peggy Blum és Scott Hamilton látja vendégül, majd a Dan Nimmer Trióhoz csatlakozik Paul Nedzela és ismét Hamilton. A nap zárásaként a Joey DeFrancesco Trio ereget majd zenei petárdákat a vízszínpadon. Szombaton lesz ingyenes koncert is Farkas Gábor és zenekara jövőtábor, majd a Marian Petrescu Trio, a Bratislava Hot Serenaders és a Budapest Jazz Orchestra zené a tavon – utóbbi vendége lesz Mark Nightingale és Joan Faulkner. Vasárnap a bánki evangélikus templomban ingyenes gospelkoncertre kerül sor.

A MOM Kulturális központ júniusban két világsztárt is fogad: 22-én a tízszeres Grammy-díjas kubai származású trombitás, Arturo Sandoval tiszteleg egykori mentora, Dizzy Gillespie előtt, majd 28-án a bőgős-basszusgitáros-énekes **Esperanza Spalding (képünkön)** teszi tiszteletét legújabb, a jazz fogalomkörén túlmutató Emily's D+Evolution című produkciójával, melynek producere a David Bowie-val is sokszor dolgozó Tony Visconti.

A BMC gazdag júniusi koncertkínálatából kiemelkedik 4-én a Lukács-Harland-Grenadier Trió koncertje, 5-én a Fon-Trade Music Saxophone Summit, amelyen a tenorszaxofon három kiválósága, Rick Margizta, Tony Lakatos és Bolla Gábor muzsikál, 8-án a kínai Jasmine Chan énekesnő és a Szakcsi Jr. Trio estje, valamint 11-én Hans Lüdemann, Sébastien Boisseau és Dejan Terzic Rooms Triója. A koncerteknek az Opus Jazz Club ad otthont.

Forrás: Gramofon-archív

25. Gyulai Vár Jazz Fesztivál július 23-ára időzít különleges programkínálatát, melynek világhírű fellépője, **Al Di Meola (képünkön)** Elysium & More című anyagát mutatja be. A meghívottak közt lesz még a 15 éves Balázs Elemér Group, a Grecsó Kollektíva és az elmaradhatatlan Gyulai Big Band.

A július 22–31. között megrendezett Művészetek Völgye idén sem bánik mostohán a jazz szerelmeseivel. Fellép Enrico Pieranunzi Harcsa veronikával, a Trio Midnight Andy Middletonnal, a Modern Art Orchestra Bob Mintzerrel és másokkal, a Dresch Folk Quartet, a Snétberger Zenei Központ ifjú tehetségei, a Santa Diver és Borbély Mihály, az Oláh Krisztián Trió, a Bacsó Kristóf Triad, Fábian Juli és Zoohacker, az Ég alatti 5, a Subtones és Jónás Vera, a Sirius Legacy, a Song-óra, a Gyémánt Bálint több formációval, a László Attila Quartet, a Kozma Orsi Quartet, a Tóth Viktor Tercett, a Párniczky Quartet, a SoulFool Band, a Harcsa Veronika Quartet, Mózes Tamara és Nagy János, a Bence Alma Quartet, a Szőke Szandra Quintet és a Delalamm.

A Sambosi-Törley Fesztivál idén, 19. kiadásában bővit műfaji kínálatán, augusztus 3-án fókuszál a jazzre, míg 4-én a népzene felé fordul. A Törley Gyűjtemény és Látogatóközpontban szerdán 19 órától a Kozma Orsi-Fehér Géza Duó hallhatjuk, 20 órától pedig a Newbrand együttes fogadja Husnullina Regina énekesnőt. A csapatagok közt találjuk Nagy János zongoristát és fiát Nagy Ábelt, aki gitáron is virtuóz játékos, Frankie Látó hegedűst, Joubert Flóra ifjú dobos hölgyet és Kéri Samut basszusgitáron, aki a legfiatalabb tag. Csütörtökön a Fonó Zenekar koncertezik Szabad a tánc című műsorával.

További információ: www3.lamantin.hu, www.jazzfesztival.hu, www.momkult.hu, www.bmc.hu, www.gyulaivarszinhaz.hu, www.muveszetekvolgye.hu, www.sambosi.hu

Nagyot szól a nyárelő és nyárutó a Műpában

Bombasztikus évadzárásra készül a Műpa. Néhány nap különbséggel két olyan jazzelőadó lép a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadára, akiket többen megneveznének a kifogott aranyhalmak mint három kívánságuk egyikét. **Diana Krall** június 30-i koncertje azért is emlékezetesnek ígérkezik, mert ez idáig sportcsarnokokban hallhattuk idehaza. Az ötszörös Grammy-díjas zongorista-énekesnő minden bizonnyal előad majd néhány számot legutóbbi, *Wallflower* című albumáról Anthony Wilson gitárossal, Karriem Riggins dobossal és Robert Hurst bőgőssel alkotott zenekarával, de korábbi slágereit is műsorra tűzi nyári európai koncertkörútja második állomásán. A művésznő honlapjának tanúsága szerint Budapesten található leglelkesebb rajongói, hiszen lapzártánkkor egyedül a Műpa-beli koncertre kelt el minden jegy.

Hasonlóan kivételes érdeklődés övezi **Keith Jarrett** július 3-i szólózongora-koncertjét, aki mindössze négy európai helyszínen lép fel idén júliusban. Már 2007 októberében megkedvelte a Bartók Béláról elnevezett hangversenytermet, így közel kilenc év múltán kedves ismerősként tér vissza, hogy újabb kétrészes, szólóimprovizációkból álló esttel örvendeztesse meg rajongóit.

A nyári szünet után a **Jazz 0820** évadnyitó rendezvényére kerül sor, immár tizenkettedszer. A közkedvelt ünnepi jazzkavalkád idén még gazdagabb műsort kínál, hiszen a kinti nagyszínpadon három csapat váltja majd egymást: kezdetnek az Ifj. Oláh Kálmán Quartet, a januári Jazz Showcase közönségdíjas zenekara lép fel, akik 18 óra után átadják a stafétát a Berdisz Tamás vezette Bopcorn triónak, akik ez alkalommal három harsonásgeneráció jeles képviselőivel egészülnek ki. Nem marad el a megszokott Police Big Band-koncert, amely az augusztus 20-i tűzijáték előtt és után is szórakoztató műsort kínál. Ezalatt a Zászlóterben és az Üvegteremben két tehetséges hármas, a Tóth Áron Trió és a Rafael Márió Trió játszik örömenét a hozzájuk szabadon csatlakozó szólistákkal: Munkácsy Eszter énekesnővel, Subicz Gábor trombitással, illetve Dennert Árpád és Varga Gergely szaxofonosokkal. A koncertek 17 órától kezdődnek és ingyenesek lesznek.

Aki pedig egy kicsit is szereti a tradicionális jazzt és a swingzenét, annak egy héttel később ismét a Műpában a helye, hogy végigélvezze a **New Orleans Swingfesztivál** koncertjeit. 26-án a Group'n'Swing készül kivételes műsorral, kivételes vendégművésszel, 27-én a Korb Attila multiinstrumentalista vezette PapaJazz formáció fogadja Amerikából Scott Robinson fúvós virtuózt, aki ez alkalommal leginkább tárogatójátékával készül lehengerelni az egybegyűlteket. Az augusztus 28-i fellépő személye lapzártánkig nem nyert megerősítést, annyi azonban tudható, hogy e hétvége méltó megkoronázására számíthatunk.

Gramofon-összeállítás

További információ: www.mupa.hu

FON
TRADE MUSIC

**EGY VALÓDI
HANGSZERÜZLET.**

Hatalmas kipróbálható és
összehasonlítható kínálat.

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,

Kiss Lószef utca 14.

Tel. (+36 1) 210 2790

Nyitva tartás:

h-p 9⁰⁰-17³⁰

*„A folklór
nem szent tehén,
hanem
ihletet adó forrás”*

Herczku Ágnes
népdalénekes

Fotó: Hajdu András

Kiemelkedő zenei előadóművészeti tevékenységéért március 15-én Liszt Ferenc-díjban részesült a korábban már számos rangos elismerést kiérdemlő énekes, Herczku Ágnes. A díjat bulgáriai koncertkörútja miatt nem tudta személyesen átvenni, de mind a díjjal járó sikerről és felelősségről, mind a balkáni vendégszereplésről mesélt a Gramofonnak a művész. Természetesen szóba került Live at WOMEX című legújabb albuma is (rövid recenziónk a 81. oldalon), amely javarészt a tavaly őszi budapesti fesztivál koncertanyagát tartalmazza.

➡ Bencsik Gyula

GRAMOFON: Gratulálok a Liszt-díjhoz. Váratlanul ért?

HERCZKU ÁGNES: Köszönöm. Nem teljesen, mert alá kellett írni a felterjesztést. Számos kiváló művész van Magyarországon, de nem mindenki mögött áll olyan prominens ember, aki a siker reményében eséllyel terjeszthet fel valakit a díjra. Szerencsémre a Hagyományok Háza főigazgatója, Kelemen László – akivel hosszú évek óta együtt dolgozom – a szavát kellően latba vető és kellően kitartó ember... Nem először próbált felterjeszteni. Ugyanakkor tudok olyan kollégáról, aki nálam sokkal többet letett már az asztalra, mégsem kapta meg meg a Liszt-díjat. Nem tudom, hogy a kurátorok milyen szempontok alapján döntenek. De ne érts félre, nem akarok álszerény lenni, nagyon örülök a díjnak, nagy megtiszteltetés, csak árnyalni szerettem volna, mi mindenben múlik egy ilyen elismerés.

G.: Több felelősséggel jár, hogy ezentúl odaírják a plakátra a neved mellé: Liszt-díjas?

H. Á.: Nagyon igaz a mondás, miszerint a díjaid azoknak fontosak, akik nem ismernek téged. Teljesen mindegy, mi áll a neved mellett, egyedül az számít, mit csinálsz a színpadon. A felelőség tehát nem díj-függő, hanem lelkiismereti, szakmai-önérzeti kérdés.

G.: Mit csináltál például a bolgár színpadokon márciusban? Ha nem tévedek, a bulgáriai turné miatt nem vitted még át a Liszt-díjat.

H. Á.: Így van. Nemzeti ünnepünk csaknem egybeesik Bulgária nemzeti ünnepével, amit idén összekapcsoltak Bartók születésének 135. évfordulójával, és mindezek alkalmából – zengetes Dunamenti Barátság címen – zenei-kulturális programsorozatot rendeztek Bulgáriában. Demonstrálandó a nagyszerű kulturális kapcsolatát a tágabb értelemben vett térség népeinek. De most ironia nélkül: tavaly Borbély Mihály, Lukács Miklós és Dés András készített egy olyan lemezt, aminek vendége a legendás Teodosii Spasov kavalos volt. A meghívás egyrészt ennek az albumnak az apropóján történt. Másrészt Nikola Parovval évek óta visszatérő vendégei vagyunk a

Fotó: Hajdu András

Fotó: Hajdú András

Szófia Magyar Intézetnek, akár duóban, akár a Bandával. Kint csatlakozott hozzánk Teodosii, valamint Bulgária legjobb gadulkása, Peyo Peev, a Bolgár Rádió Zenekarának szölistája. Nikolával és Peyóval mi képviseltük a „jazzisták” mellett a folklórt. Színesen szerkesztve váltotta egymást a fent említett lemez anyaga és a „tisza forrás”: vegyesen magyar és bolgár népzenevel. A végén pedig természetesen közös zenéléssel zártunk. A helyszínek a kis puboktól a gyönyörű galériákon át a tekintélyes koncert- és színháztermekig változtak. A hangulat azonban, függetlenül a hely szellemétől, mindig forró volt. A bolgárok ebben sokkal jobbak nálunk: nem befolyásolja őket a helyszín, a zenére figyelnek csak, hagyják magukat elragadtatni. A turné mérlege: nyolc állomás, kilenc fellépés – mivel Plovdivban duplázunk kellett a nagy érdeklődésre tekintettel –, túlzás nélkül óriási siker és hatalmas élmény – nekünk is.

G.: Zeneértő, zeneszerető a bolgár közönség?

H. Á.: Nagyon. Teljesen képbén vannak saját folklórukat nézve. Öt, valamilyen szinten népzene sugárzó csatornát számoltam össze a tévében. Ebben persze éppúgy benne van a bolgár lakodalmas rock, mint az autentikus folkezenei fesztiválokon rögzített anyag. Bulgáriában „ősidők” óta van népzenei képzés az általános iskolától a középiskolán keresztül a felsőoktatásig. Sokkal népszerűbb nálunk a saját kultúrájuk művelése, mint nálunk. Teodosii Spasov Bulgáriában egy félisten. A turnénk során mindent interjúk és rajongó női szempárok kísérték.

G.: Hogyan fogadták, hogy egy-két dalt bolgáru is énekeltél?

H. Á.: Hálásan és nagy-nagy örömmel. Sokszor könnyezve... Megdicsérték, milyen szépen beszélem a nyelvüket! Sajnos ez nem igaz, mondtam, de mindkét részről örültünk a sikeres megéneklésnek.

G.: A világ legjelentősebb világzenei eseményének, a WOMEX-nek tavaly Budapest adott otthont, és te is föléptél a Bandával, ami önmagában is jelentős. Viszont tudtommal ti vagytok mostanáig az egyetlen zenekar, amelyik koncertlemezen is kiadhatta a fesztivál koncertfelvételét.

H. Á.: Hát... mindenesetre nem jellemző a WOMEX-re az ilyen gesztus. De 2015-ben mi voltunk az egyetlenek. Tudtuk, hogy a BBC sugározni fog a WOMEX-ről, ezért többsávos, profi felvétel készült a mi előadásunkról is. Amikor a rendezvényt követően jobbnál jobb visszajelzéseket kaptunk a koncertről, megfordult Nikola fejében: mi lenne, ha a róla készült felvételt kiadnánk? Érdeklődtünk a Fonónál – mivel ők adták ki legutóbbi, Bandázom című lemezünket –, de szkeptikusan azt mondták: felejtsetek el gyerekek, ehhez nem fognak hozzájárulni. Nikola azért kiküldte az általa előkevert anyagot az illetékeseknek... Hozzájárultak.

G.: A koncert azonban csak 40 percnyi anyagot tartalmazott.

H. Á.: Igen, ezért kiegészítettük a lemezt további négy számmal. Ezek már stúdiófelvételek. Közöttük akad, amelyik csírájában már megvolt, csak még kiforratlan állapotban, és van teljesen újonnan írt dal is. Az utolsó stúdiófelvétel, a Szép sem vagyok, se nem jó című számban két vendégünk is volt: Kovács Ferenc trombitált, Ferenczi György szájharmonikázott és énekelt. Erről a számról klip is készült, ami a YouTube-on megtalálható.

G.: Az eredeti Bandázom album is átalakult kicsit a WOMEX-koncertre.

H. Á.: Így van. Az egyik dalt Nikola újrahangszerelte – négy vonósunknak kvázi vonósnégyesre írt szólamaival –, jóformán új dalt alkotva ezzel. Született továbbá még két új dal is a koncertre, tehát nem egy az egyben a Bandázom-lemezt mutattuk be. Ezek a dalok is népzenei gyökerekből táplálkoznak, de nem tisztán népdalfeldolgozások: a témák is Nikola szerzeményei. Ugyanakkor az avatlan fül nem feltétlenül tudja eldönteni, hogy éppen eredeti népzene hall vagy egy népzenei ihletettségu, de Nikola Parov által írt számot. Persze nem is kell, ez inkább a szakmabelieknek jelenthet plusz érdekességet.

G.: Ki inspirált benneteket az efféle „majdnemolyan” hatás elérésére?

H. Á.: Az inspiráció mindig belülről jön. Aki sokat foglalkozik a népzenevel és zeneszerzői vénával is meg van áldva, az előbb-utóbb maga is írni fog „népdalt”. Ennek a természetes folyamatát Bartók Béla egy egész tanulmányban taglalja: hogyan lehet, szabad, érdemes feldolgozni a népzeneét. A népdalfeldolgozások úgynevezett „bartóki hármast útján” nemcsak az egyszerűen vett népzenei témák feldolgozását követjük, hanem a kreatívabb, saját szerzésnek és annak feldolgozásának az útját is. Bar-

tóknak ez a fajta nyitottsága és bátorsága természetesen nagy hatással van ránk is: nem tekintette „szent tehénnek” a folklórt, sokkal inkább élő organizmusnak, ihletet adó forrásnak.

G.: Munkás nyár elé nézel?

H. Á.: A nyár és szerintem még az ősz is két legutóbbi lemezünk, a Bandázom és a Live at WOMEX koncertzetetéséről szól majd. Emellett természetesen a Magyar Állami Népi Együttes előadásainak zömén is ott leszek. Jóval ritkább – épp ezért különleges – alkalmakkal barokk zenészekkel, Bodrogi Évával, Szászvárosi Sándorral és Tokodi Gáborral koncertezem. Nemsokára megjelenik Lackfi János Ember-szabás című kötete, hangzó melléklettel, János megzenésített írásaival és népdalfeldolgozásokkal, Sinha Róbert szerzésében. Az ebből készült koncertet is el lehet majd csípni, például Kaporlason. És mint minden normális előadónál, nemcsak a „felszín fecseg”, hanem a „mély” is dolgozik. Ötletek jönnek-mennek, ebből az érdeemesek lejegyzésre kerülnek, hogy aztán megtalálják a helyüket egy új színázi előadásban vagy egy új – balladás – lemezen. De erről a maga idejében...

Fotó: Hont Angéla

Táncházi muzsika reggeltől hajnalig

Izgalmas programokat kínál a következő hónapokban is a Hagyományok Háza. Júliusban a balatonfüredi Anna-bál prímásversenyét rendezik meg, ahol idén a népzeneészek mérhetik össze a tudásukat; majd szeptember 3-án és 4-én a Kárpát-medencei Táncházzenészek Találkozója is sor kerül. Emellett a Magyar Állami Népi Együttes rövid vendégszereplésekre indul, a zenekar pedig Bartók-estet játszik Kelemen Barnabással a Zeneakadémián. E rendezvényekről Pál István Szalonna zenekarvezető prímás beszélt a Gramofonnak.

◆ Réfi Zsuzsanna

Pál István Szalonnának, a Magyar Állami Népi Együttes zenekarvezető prímásának fontos szerep jut az idei balatonfüredi Anna-bálon: ő lesz a bírálóbizottság elnöke. A bál prímásversenyén ugyanis ebben az esztendőben népzeneészek indulhatnak. Velük felváltva mutathatják be tudásukat a cigányzenészek – ők jövőre kerülnek újra sorra. A versenyt négy évvel ezelőtt indította el a Hagyományok Háza és Balatonfüred Önkormányzata. Pál István Szalonna azt meséli, a szűrítésben az esztétika, az intonáció mellett az eredetiséget is vizsgálják, de a legfontosabb az előadásmód, az, hogy hogyan tudja valaki átadni a művek üzenetét a publikumnak, mennyire tudja magával ragadni, elvárásolni a közönséget. Évről évre nő a prímásversenyre jelentkezők száma, s a pénzdíjak mellett fellépési lehetőséget, lemezfelvételt, hangszereket is nyerhetnek a legkiválóbbak. Az érdeklődők pedig minden fordulót figyelemmel kísérhetnek, hiszen a kétnapos verseny alatt a Kisfaludy Galéria ajtaja nyitva áll, és ez még izgalmasabbá teszi a zenészek mustráját. S természetesen minden évben az Anna-bálon az a prímás muzsikálhat, aki előző esztendőben megnyerte a megmérettetést. A versennyel igyekeznek a népzene és a cigányzene is felhívni a figyelmet, a Hagyományok Háza pedig már tehetséggondozó programot is újtára indított, amelynek része volt többek között egy cigányzenei kurzus. Bízunk abban, hogy ezt a területet is újjá tudják éleszteni. A bál mellett nyáron a Magyar Állami Népi Együttesnek több hazai rövid turnéja is lesz, a Magyar rapszodiát, valamint a Megidézett Kárpátalja című műsorukat több hazai városban mutatják be. „A műsor nagyon tetszett a kárpátal-

jai közönségnek – azoknak, akiktől gyűjtöttük, akiktől tanultuk mindezt. Először kicsit furcsállva nézték, hogy mit csináltunk mi az ő táncaikból, de aztán a publikum állva tapsolt, s ez a mi táncosainkat is mélyen meghatotta. Egyébként ezt az előadásunkat, lelkesen fogadják, bárhol adjuk is elő a világban.” A Művészetek Völgyében, Kapolcson, a Folk-udvarban is fellép Pál István Szalonna és Bandája, ahol a Fonó és a Hagyományok Háza közös programjai kerülnek színre.

Szeptember legelején ismét várják a Kárpát-medencei táncházzenészeket: végre lesz alkalma a szakmának a találkozásra, az együttműziskálásra. A különböző vidékekről érkező mesterek előadásokat tartanak, tanítanak, s természetesen szól a zene – reggeltől hajnalig. A program második napja nyilvános a nagyközönség számára, ilyenkor a szentendrei skanzen egy kiemelt területének minden portáján szól a muzsika, mindenütt táncot tanítanak, s a rendezvényt nagyszabású gálaest zárja. A zenészek és a közönség is nagyon élvezi ezt a programot, amely valóban életre kelti a néphagyományt. Ez az őszi hónap tartogat még egy különleges koncertet is, hiszen a Zeneakadémián szeptemberben Bartók-estet tartanak, amelyen a Kelemen Barnabással muzsikálnak. Úgy adják elő Bartók Béla darabjait, hogy keverik a klasszikus muzsikát a népzenevel, az eredeti műveket és az abból született kompozíciókat. Pál István Szalonna például klasszikus zongorakísérettel játszik népzene, de felhangzik a programban a székely friss csárdás is. ■

A Hagyományok Háza honlapja: www.hagyomanyokhaza.hu

DOMBOS FEST – „A Vajdaság szebbik arca”

A vajdasági Kishegyesen, egy löszfal tövében 16 évvel ezelőtt hívták életre (egy szemétdomb helyén) civil összefogással a DombosFestet, amely azóta is a térség legjelentősebb és legkedveltebb művészeti fesztiválja. Idén június 29. és július 3. között a Lesz! Löss! Jössz? szlogennel bemutatja a magyar kultúra érdekes, színvonalas, de a Vajdaságban még kevésbé ismert produkecióit. A löszfal ismét legszebb arcát mutatja, köszönve a páratlan fényfestészetnek, mely a Vajdaságban egyedül ezen a helyszínen honos.

↔ Gramofon

Az ötnapos fesztivál zenei kínálata a magyar folk legjobbjait mutatja be. Itt lesz a világszerte elismert Muzsikás; a Szlama László vezette Pásztorhóra; s megszólal a Tisza-parti Fokos tamburazenéje. Lajkó Félix újító és virtuóz szellemisége pedig ott hat a leginkább, ahol megszületett – a bácskai tájon. Az etno korlátait tágító Kerekes Band, a nép- és világzenét egyaránt magáénak valló Buda Folk Band is a fesztivál vendége lesz. A magyar jazz nagyágyúja, Dresch Mihály új vonós kvartettjével érkezik. A tartalmas szórakozásért felel Lovasi András Kiscsillaga, a Ferenczi György és a Rackajam,

vagy a szerb Van Gogh. Olyan énekesnők hangját élvezhetjük, mint Sóti Juli, Harcsa Veronika, Petrás Mária vagy Csizmadia Anna. A fesztivál elképzelhetetlen a Dombosi Remix – irodalmi napok, a Vajdasági Szabadegyetem, a Rosé borterasz vagy fényfestés nélkül. Többen úgy vélik, hogy a Dombosfest a Vajdaság szebbik arca, a szervezők pedig dolgoznak rajta, hogy a varázslat folytatódjék!

Teljes program: www.dombosfest.org

Hamarosan megjelenik!

Szászcsávás Band
1990

Szászcsávás Band
Transylvanian folk music

Szászcsávás Band
3.

Szászcsávás Band
Live in Chicago

Az akusztikus művészetek mostohagyermeké: a hangfelvétel-esztétika

9. rész: Két hangzásesztétikai összehasonlítás

Előző írásunkban egyebek közt az ötvenes-hatvanas évek zenei felvételeinek hangzási kérdéseit elemeztük, majd egy tanulságos vizsgálatot is megemlégtünk, mely az ötvenes évektől már a kezdeti digitális korszakig hasonlította össze a szimfonikus felvételeket, megállapítva, hogy a meghallgatások során abban az időintervallumban nem tapasztaltak következetes hangzásesztétikai változásokat. Most elsőként egy hasonló tesztorozat-ról számolunk be, melyet mintegy a korábbira adandó válaszként végeztek, majd egy egészen friss összehasonlítást is bemutatunk.

◆ Ujházy László

A kilencvenes évek elején egy vizsgálat során ötven, 1950 és 1993 között készült Beethoven-zongoraverseny felvételt teszteltek, lényegében a megszokott és sorozatunkban ismertett paraméterek szerint. Ennek eredménye már pozitívabb volt az előzőhöz képest, mert a következőket állapították meg:

- az idő előrehaladtával a zongorahang szélessége, kiterjedtsége nőtt
- a felvételek teremérzete erőteljesebbé vált
- a szubjektív dinamikaérzet növekedett (annak ellenére, hogy az objektíven mérhető dinamikai értékek nem változtak lényegesen)
- a vizsgált időszak felvételeinek esztétikai csoportokba sorolása nagyon nehéz volt, egyúttal megfigyelték, hogy a sztereózás kezdeti időszakának hangzásesztétikai sokszínűsége a hetvenes évekre már betagozódott egy „főirányba”.

Az említett „hangzásesztétikai sokszínűség” természetes következménye annak, hogy minden kezdet – s így a sztereó technika megjelenése is – kísérletező időszak volt, amely számos követendő utat és tévutat szült, az idő múlásával azonban kialakult az a „főcsapás”, mely mintegy példává, általános megoldássá vált. Hogy ez valóban kedvező vagy éppen kedvezőtlen tendencia, arról sokat beszélhetnénk. Gondoljunk csak a zongora történetére: mennyi egyéni karakterrel rendelkező hangszert hozott létre a kezdeti fortepiano kísérletezés, majd mindez a hangzásbeli gazdagság itt is leszűkült a mai „szabványos” zongorahang keretei közé. Természetesen vannak üdítő hangzásbeli különbségek, ám nagyságrendjük tekintve ezek nem hasonlíthatók össze a fortepianoakra jellemző változatossággal. Ami pedig a kezdeti sztereózás sokszínűségét illeti, a stúdiókban két kérdésre keresték a választ: milyen esztétikai célkitűzésekkel használják az új eljárást, illetve e célkitűzéseket milyen eszközökkel (pl. mikrofontechnikával) valósítják meg.

A sztereó mikrofontechnikát illetően viszonylag korán létrejött egy olyan „alaprendszer”, melynek működése matematikai pontossággal leírható. (A stúdiók technikai helyiségében – így pl. az egykori Hungaroton Rottenbiller utcai stúdiójában – a falakra finom figyelmeztetésként ezeket a diagramokat ki is függesztették.) Az első keverőasztalok is ehhez a rendszerhez készültek, amely egy ideig ugyan szinte egyeduralkodónak tűnt, ám a napi gyakorlat bebizonyította, hogy pl. egy szimfonikus felvétel esetén inkább a hangkép közepét (tehát az elülső vonós pultokat) képezi le markánsan, míg a szélső hangszerek iránya elmosódottabb. Ezért a napi hangmérnöki gyakorlat hamar kiegészítette egy olyan rendszerrel, amely matematikailag szinte követhetetlen volt, ám a zenekar két szélét közelre hozta, s ezután logikusnak tűnt a két mikrofontechnika egyidejű használata. Ezzel azonban a korábbi matematikai pontosság megszűnt, s a teória helyett a stúdiókban egyre inkább a hangmérnöki praxis vette át az irányítást. Csakhamar a francia rádiósok is megjelentek egy újabb, nagyon praktikus elrendezéssel, s ez lényegében így ment tovább: szinte a nyolcvanas évekig jöttek az újabbnál újabb mikrofonrendszerek. Az esztétikát illetően pedig olyan kérdések merültek fel, hogy pl. egy teljes szélességű szimfonikus zenekar felvételén mekkora legyen a fafúvósok szélessége, hogyan álljanak egy oratóriumnál a szólisták, vagy egy vonósnégyes mekkora helyet foglaljon el a sztereó bázisban. Az említettek tehát mind-mind hozzájárultak a sztereózás kezdeti évtizedeinek hangzásesztétikai sokszínűségéhez.

A korábbi írásunk zárásaként, valamint a fentiekben bemutatott – egyébként nagy szakmai tisztességgel végzett – tesztek részbeni ellentmondásai jelzik a hangfelvétel-esztétika nehézségeit, ám azt is sejtetik, hogy az elmúlt kb. hat évtized felvételeire visszatekintve ebben az értelemben is van még mit vizsgálnunk. Az sem szorul különösebb bizonyításra, hogy más zenei műfajokban vagy más zeneművekkel végzett összehasonlítások esetleg más eredményt adhatnak – amint erről későbbi írásainkban még szólunk.

Egy újabb összehasonlítás – Mendelssohn: Scherzo

Előre is elnézést kérve a személyes megfogalmazásért, az alábbiakban két nagyon figyelemre méltó Szentivánéji álom-kiadvánnyal kapcsolatos saját vizsgálódásaimat osztom meg olvasóinkkal.

Amikor legutóbb megjelent a Lipcsei Gewandhaus zenekarának Mendelssohn-CD-je, melyen **Riccardo Chailly** vezénylétével többek között a Szentivánéji szvit is megszólal, a felvétel már első hallásra kifejezetten tetszett. Ám előjött a szokásos kíváncsiság: rögvest meghallgattam ugyanezt a művet egy archív felvételen **Szell Györggyel és az amszterdami Concertgebouw Zenekarával**, s a hatás megdöbbentő volt. Bár az 1950-es évek végén készült felvételnek a vadonatúj digitális felvételhez képest érthetően magasabb volt az alapzaja (hiszen még az akkori magnetofonszalagokra készült), ám a hangkép meggyőzően egységes, akusztikai értelemben is összefogott hangzása, kellemes mélységi tagozódása (különösen a fafűvóké) valóban lenyűgöző. Ezek után ismét meghallgatva az új felvételt már kissé zavart a hangzás viszonylagos egysíkúsága, a hangszerek közelsége, s hogy pl. különösen az oboa olykor aránytalanul ki is emelkedett a hangképből. Hangstúliozom, egyik felvétellel szemben sem voltam negatív irányban elfogult, mindkét karmestert és együttest nagyon kedvelem, a stúdióként használt helyszíneket pedig a szakma – teljes joggal – Európa legkitűnőbb hangversenytermeiként tartja számon. A régi felvétel természetén (nyilván a kevés számú mikrofonnak köszönhetően) jól is érződött a Concertgebouw klasszikus atmoszférája, ám az új, feltehetően sokmikrofonos felvételen a hangszerek közelsége nem engedett utat annak, hogy a „legújabb” Gewandhaus ugyancsak kitűnő akusztikája a felvételen is kibontakozhasson. Pedig a mai általános felfogás (és hangtechnikai manírok) értelmében ez is egy nagyon jó felvétel, csak hogy a régi hangzásában volt valami olyan emberi minőség, amely sokkal jobban megérintett.

A személyes összehasonlításba azonban nem nyugodtam bele: „biztosra akartam menni” a kérdésben, ezért mindkét felvételtől a Scherzót kiragadva azokat a Bartók Rádió Kritikus füllel című műsorának felvételén zenetudós partnere-

imnek és hallgatóinknak is bemutattam. Arra gondoltam, hogy a korábbi felvétel iránti lelkesedésem abból ered, hogy hangmérnöki pályám javát még e felfogás jegyében töltöttem el, s a hozzám képest lényegesen fiatalabb, már a CD-n nevelkedett zenetudós társaim ítélete tárgyilagossabb lesz. Nagy meglepetésemre azonban ők is a korábbi felvételt tekintették „hallgathatóbbnak”, s nem fukarkodtak a lelkes dicséretekkel. Ezután a két Scherzót konzervatóriumi tanítványaimnak is lejátszottam, majd egyetemista filmes hangmester hallgatóimnak (kitűnő, jó fülű és biztos ítélőképességgel megáldott, válogatott csapat) a két felvétel összehasonlító hangzási elemzését vizsgálafeladatként is feladtam. Az eredmény: gyakorlatilag a diákok 95 százaléka a régebbi felvételt ítélte jobbnak, kellemesebbnek.

Ez azért is érdekes, mert joggal gondolhatnánk, hogy a teljes egészében a mai hangzásesztétikában élő fiatal generáció (itt az átlag életkor messze 20 év alatt volt) már nem értékeli a fél évszázaddal ezelőtti hangzásvilágot. Ám bebizonyosodott, hogy azt nem csupán az azon nevelkedett, magamfajta idősebb korosztály valamiféle érthető nosztalgiaiból hallgatja szívesen, hanem – és ezt örömmel jelenthetjük ki – az archív felvételeket illetően olyan örök hangzási értékekről van szó, amelyeket az időközben végbement hangtechnikai fejlődés sem homályosított el. Elismerem természetesen, hogy ebből az egy vizsgálatból nem szabad általánosítani, mégis megnyugtató, hogy egy több mint fél évszázaddal ezelőtt készült felvétel ennyire megfogja a mai hallgatót. S ismét igazolást nyert, hogy a hangtechnika és a hangzásesztétika nem kapcsolható mereven össze.

Egyébként a szvitből azért a Scherzót választottam, mert a többi tétel könnyedén elviseli a nagyobb térbeli oldottságot, s az ezzel járó „párásabb” hangzást, ám ebben a tételben a fafűvók szinte kiáltanak a konkrétabb megszólalás után, (ami a hangtechnika nyelvére lefordítva viszonylag közelebbi mikrofonokat jelent), hiszen a rövid staccatók pregnáns, szinte a végletekig „kihegyezett”, precíz megjelenése nélkül a tétel játékos karaktere odavész. A régi felvétel nagy erénye, hogy készítői a hangkép markáns természetét és az említett követelmény közötti egyensúlyt kitűnően megteremtették, holott ezek valójában ellentmondanak egymásnak.

Felix Mendelssohn-Bartholdy
Szell György
Riccardo Chailly

Kérdés persze, hogy melyik felvétel hordozza magán a művészi újateremtés jegyeit. Valójában mindkettő, hiszen egyik sem törekszik a reális koncertélményre. A régi felvétel mély-ségi tagozódása sokkal plasztikusabb, mint a helyszíni koncerthallgatás viszonylagos térbeli egysíkúsága, az új felvétel közeli mikrofonokból szintetizált hangképe pedig olyan érzést sugall, mintha szinte valamennyi hangszer a közvetlen közelünkben szólalna meg, ami ugyancsak nem azonos a koncertélménnyel, s ebből eredően a hangkép tisztasága, át-tetszősége szempontjából nagyon meggyőző. Az új felvételt preferáló kb. 5 százalék tanuló éppen ezzel indokolta véleményét – hangsúlyozva, hogy ennek hangképe körvonalazottabb, jobban érződik a hangszerek (itt is elsősorban a fűtővők) „anyagszerűsége”. Valójában két ízlésvilág ütközött: az inkább szintetikus, az összhatást, a markáns teremézetet, a különböző hangsíkok hallástávlátat előnyben részesítő, illetve ezzel szemben az analitikus, a hangszerek körvonalazottságát (szaknyelven a tranziensek pontos leképzését) preferáló felfogás, mely utóbbi inkább közelebb hozza a hallgatóhoz az előadókat. Mindkettőnek megvan a létjogosultsága, sőt e két megoldás között szinte folyamatos az átmenet.

Hangsúlyozandó, hogy a leírt vizsgálat kizárólag a hangzási tulajdonságokat hasonlította össze, s eredménye semmiképpen sem érinti a két előadás rendkívül magas művészi színvonalát.

Technikai vagy szemléleti váltás?

Az utóbb ismertett összehasonlításra könnyen mondhatnánk, hogy korábbi analóg felvételt hasonlítottunk össze digitális felvételekkel. Kétségtelen, hogy e két technika között fennállnak olyan különbségek, amelyek a hangzást bizonyos mértékig befolyásolják. A vizsgálatunk tárgyát képező analóg felvétel még elektroncsöves keverőasztalon készült, rögzítése magnetofonszalagra történt, s a későbbi vizsgálatok egyértelműen kimutatták e két technikai eljárásnak a hangzásra gyakorolt jótékony hatását. Ugyanakkor a félvezetős, digitális jelfeldolgozás megjelenése egyes torzítási jelenségeket jelentősen csökkentett, illetve alaposan lenyomta a technikai jellegű alapzajt. Ám a két rögzítési mód technikája közötti különbséghez képest sokkal jelentősebb a két korszak hangzástételei szemlélete közötti különbség. Ne feledjük: a meghallgatáskor valamennyi felvétel végső soron digitális volt, hiszen mindkettő CD-ről szólalt meg (márpedig ami CD-ről szól, az eleve csak digitális lehet).

Mit állapított meg az említett szemléleti váltásról a digitális technika első időszakában a lemezkritikus és a hangmérnök? Ingo Harden, neves zenetörténész, hanglemezkritikus egy 1984-ben tartott előadásában a régebbi (pl. Solti György által készített) felvételekkel való összehasonlításban eléggé pesszimiztikusan vélekedik a digitális korszak hangzásáról. Szerinte plakátszerű hangmaterializmus, teltség, közelség és árny nélküli világosság jellemzi az új felvételeket, s a hangperspektíva már nem az elsődleges szempont. Az operák partitúra szerint távoli zenekarai inkább csak halkabak az igazi távolsághatás helyett, továbbá a távoli ének-

Jürg Jecklin, a kiváló hangmérnök a digitális technikai veszélyeire is felhívta a figyelmet

hang sincs távol, hanem mintha „spanyolfal” mögül szólna, de közlel. Ugyanakkor a technikai tökéletesség a hallgatónál elhomályosítja a zenei formát, az apró részletek kidolgozottsága eltakarja magát az építményt, mintha – ismét Hardent idézve – „egy katedrális nagytóval néznénk”. Azaz az óhajjal zárja előadását, hogy a stúdiók a jövőben inkább helyett inkább hangképet kínáljanak a hallgatóknak! (Ingo Harden gondolatait olvasva könnyen támadhat olyan érzésünk, mintha csak a fenti két Mendelssohn-felvételt hasonlított volna össze.)

És hogyan vélekedett e kérdéssel a hangmérnök? A kilencvenes években Jürg Jecklin, korunk egyik vezető hangmestere, egy jelentős sztereó mikrofonrendszer kidolgozója megállapította, hogy a digitális technika bőséges lehetőségeiből eredően a hangmérnöki tevékenység sokkal inkább a technika és nem a művészet irányába mutat. Másrészt e tevékenységben ma már az utómunka a hangsúlyosabb, s ebből eredően a kész felvételek „túláságosan technikalizáltak”, (ugyanakkor tegyük hozzá, hogy éppen a gondos utómunka következtében belső dinamikaarányaik precízen kiegyensúlyozottak.)

Az ilyen jellegű kérdések ugyan többnyire értelmetlenek és feleslegesek, mégis megkockáztatható, hogy vajon a klasszikus analóg korszak előadóművészei hogyan éreznék magukat a mai felvételi stílusban. Hogy csupán egy példát említsünk: Furtwängler annak idején még a felvételek „javító” vágása ellen is tiltakozott, mert azt csalásnak tartotta.

Az alcímben feltett kérdésre a válasz eléggé egyértelmű, mert a szemléletváltást a digitális technika szinte korlátlan lehetőségei is segítették, így a kettő között van kapcsolat. Le kell azonban szögeznünk, hogy mind az analóg, mind a digitális korszakban egyaránt készültek és készülnek élvezetesen gyönyörű és ezzel szemben érdektelen, sápadtabb, rutinjellegű felvételek. Következő írásunkban már a közelmúlt felvételeiről szólunk, s azt is bemutatjuk, hogy szép számmal vannak olyan zeneművek, melyek rögzítésekor a digitális technika lehetőségei különösen nagy szerepet játszanak, pontosabban fogalmazva: igazi arcukat csak digitális környezetben tárják fel. ■

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

KURTÁG GYÖRGY: KOCNIS ZOLI HANGJEGYZETE

Editio Musica Budapest

Z. 15000

Kurtág György kilencvenedik születésnapja öröndetes módon aktivizálta (a külföldin túl) a hazai zenei életet is. Leginkább szembetűnő az a hangversenysorozat, melynek létrejöttében a BMC (személy szerint Gőz László) vállalt oroszlánrészt. Példás összmunka jött létre a szervezés megannyi területén – s ebbe kapcsolódott bele, két kottakiadvánnyal, az Editio Musica Budapest is. A hangversenyek idején a helyszínen gazdag kínálatot biztosítottak a kiadók és terjesztők, olvasni- hallgatni- és játszanivaló- ból egyaránt. S ezek között kapott helyet egy megkülönböztetett figyelemre számot tartó érdekesség: Kocsis Zoli hangjegyzete.

Miként az ünnepek iránt belső szükségletük van az embereknek, úgy a kulturális élet területén sem nélkülözhetőek az olyasmik, amiket távol- ságtartó értetlenkedéssel akár feleslegesnek,

akár luxusnak lehet(ne) minősíteni. A gyönyör- ködés, a rácsodálkozás készségének a kialakulá- sához és fejlődéséhez impulzusok szükségese- k! Mert a fogékony érdeklődő is fokozatosan jut el a jelenségtől a lényeghez, a külsőségek észre- telezésétől az érdemi összefüggésekig. És az sem mindegy, hogy milyen élményanyag segíti ebben a tájékozódásban. A szerzői kéziratokkal való találkozás széles skálán történhet. Haszná- lati tárgyakon jelennek meg díszítőelemként (vászontáskák, ceruzák, rádiókon stb.) vagy kiragadott részletek képeslapként kerülnek sokszorosításra. Ilyenkor a fogyasztó megma- rad a külsőségek szintjén. Messzebbre jut a kotta- olvasó, aki kiadványok faksimile-illusztráció- ját összeveti a nyomtatott verzióval, s még további tapasztalatokat szerez, aki teljes műve- ket követ (vagy épp szólamot) nyomtatott verzió mellett hasonmás-kiadásokból is. Ilyen- kor mind több olyan apróság tűnik fel, amelyek bevilágító erejük lehetnek a mű előadása szem- pontjából, ám (különböző okokból-meggondolá- sokból) nem szerepelnek a nyomtatványban. Az ilyen „felfedezések” haszna felbecsülhetet- len: a beavatottság érzetét kelti az érdeklődő- ben, aki ettől kezdve személyesebben viszonyul az adott műhöz – mondhatni, a sajátjának érzi. Az EMB eme vállalkozása nem előzmények nél- kül való. Annak idején Kurtág szólóhangra írott remekét, a József Attila-töredékeket úgy jelen- tették meg, hogy először a „szövegkönyvet” adták közre, a költő kézírásával fennmaradt részleteket hasonmásként, a többi korabeli gépírással, illetve szedéssel, majd következtek a megzenésítések, tételenként külön oldalon, a zeneszerző látványként is szép, s mindig olvas- ható kézírásával. Mái emlékszem arra a meg- rendülésre, amellyel először lapoztam végig a kiadványt. Az új kotta bizonyos szempontból más műfajt képvisel. Távoli rokona J. S. Bach Notenbüchleinjeinek, amelyek közül az utókor számára az Anna Magdalenának szánt összeál- lítás a legismertebb. Ebben az esetben korszak- os jelentőségű előadóművész számára készült a gyűjtemény, mondhatni, személyes haszná-

latra. Az érdeklődő szakmai „nagyközön- ségnek” pedig mi sem izgalmasabb, mint bepil- lantást nyerni egy ilyen munkakapcsolatba, amelynek dokumentuma voltaképp a legkevésbé sem tartozik másokra. Külön köszönet Kocsis Zoltánnak, amiért lehetővé tette a hangjegyfü- zet kiadványként való közzétételét.

A hangjegyfüzet történetét tulajdonosa, Kocsis Zoltán ismerteti, a kézirat tartalmával „elszá- moló” utószó Wilhelm András munkája. A kurtá- gi életmű (együtt a kurtági gondolkodás- mód) alapos ismerői tényszerű információkon túl megfigyelési szempontokat is sugallnak az érdeklődőknek; irányítva tekintetüket, de meg- hagyva számukra a személyes felfedezések le- hetőségét. 65 darabot tartalmaz a kiadvány, némelyiket több változatban (van köztük azóta megtagadott verzió is) – és néhány bevilágító erejű szerzői megjegyzés. A kottához hangfel- vétel is járul: 11 tétel a Játékokból, természetese- sen Kocsis Zoltán előadásában. Az 1982 febr- ruárjában készült felvétel műsorából 9 szerepel a közzétett kéziratban (a nyitószám – Előhang egy Bálint-kiállításához – több verzióban). A hangzó anyag „visszakeresése”, beazonosítása során egyszersmind feltérképezhetjük az elága- zásokat.

A 600 példányban megjelentetett kiadvány kor- rántsem alternatívája Kurtág zongorakottáinak! Többlet-tapasztalást, egyszersmind többlet-él- ményt kínál azoknak, akik szívesen foglalkoznak részletekkel, korántsem csupán a szétszedés- összerakás egymást kiegészítő tevékenységéért, hanem annak reményében, hogy megsejtenek valamit Rilke rózsájának „titkából”.

Fittler Katalin

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

★★★★★

●●●●●

●●●●○

●●●○○

●●○○○

●○○○○

Remekmű

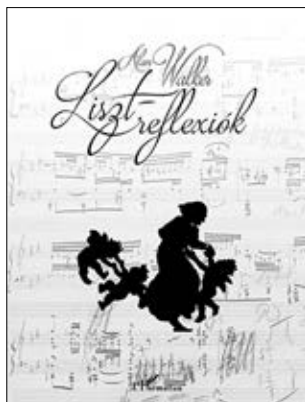
Kiváló

Jó

Átlagos

Elfogadható

Gyenge

**ALAN WALKER:
LISZT-REFLEXIÓK**

Alan Walker nagyszerű kötete egyenes folytatása a háromkötetes biográfiának – és ne feledkezzünk el Lina Schmalhausen naplójának közreadásáról. Számos adattal, érdekességgel, kitekintéssel szolgál. A könyv tíz fejezete olyan témákat bont ki, melyek nem szerepelhettek részletesen a korábbi Liszt-életrajzban, csak említés szintjén. Liszt maga nem írt önéletrajtot, ironikusan azt mondta erről, hogy „egy ilyen életet, mint az enyém, éppen elég leélni”. Az utókorra maradt a feladat, hogy Liszt életének eseményeit összefogja (csak Lina Ramann „hivatalos életrajzíró” tollából jelent meg biográfia, melyben számos adat Lisztől származik). A kötet választ ad arra, kapott-e csókot a kis Liszt Beethoven-tól, számos új dologról értesülünk a Beethoven-szimfóniák és a Schubert-dalok kapcsán. Rendkívül érdekes a Schumann-nal való barátság megszakadásának elemzése (Schumann a C-dúr fantáziát Lisztnek ajánlotta, de Clara kihúzta a dedikálást a megjelenés előtt). Külön fejezet elemzi a h-moll szonátát; a művet keletkezése után csak négy év múlva hallhatta a nagyközönség. Olvashatunk az interpretációkról, a mű kibontakozó sikeréről. A Lied műfaja is önálló esszét kapott, a dalok a liszti oeuvre keretén belül talán túlságosan kevés figyelmet kapnak. Nagyon érdekes a Lisztről, az íróról szóló szakasz, benne véleményekkel a kortárs zenészekről, a kritikáirásról. Az Epilógus egy nyílt levél Liszthez, a már megválaszol(hat)atlan kérdésekkel – Walker itt is közöl olyan adatokat, melyek nem elhanyagolhatóak. Walker stílusa most is élvezetes, gördülékeny, éppúgy forgathatja a zeneszerzőre-zongoraművészre kíváncsi zeneszerető, mint a Liszt-műveket játszó, vezénylő zenész. Példaértékűen gyorsan megjelent a magyar nyelvű kiadás.

Lehotka Ildikó

L'Harmattan Kiadó
348 oldal

**BÓNIS FERENC: RÁKÓCZI-INDULÓ,
KOSSUTH-SZIMFÓNIA, SZÉKELY FONÓ**

Bónis Ferenc legújabb könyvét köszönetnek és viszonzásfélelem szánta az Ittész Mihály szerkesztette Részletek az egészhez című kötetért; ebben a kiadványban köszöntötték ugyanis 2012-ben, 80. születésnapja alkalmából a hazai és külföldi zenetörténet-kutatás képviselői. A „válasz”, a legújabb opusz egy írás kivételével korábbi, már publikált dolgozatokból nyújt válogatást, melyek végső formájukat hosszú évek érlelésének köszönhetően mostanra nyerték el. Mivel az írások javarészt nem zenei szaklapokban jelentek meg első alkalommal, ebből következően ezek többsége sem tudományos igényű, hanem – az egyes szakterületek kutatói számára már jól ismert tények közlésével és összefoglalásával – inkább a nagyközönséget szólítja meg. A minőségi ismeretterjesztésnek megfelelően az írások könnyen befogadhatók és olvasmányosak. A dolgozatok műfaji besorolása meglehetősen nehéz, mert akár egy munkán belül olvashatunk az adott témához kötődő stílus- és műelemzést, interjúrészletet és adatközlést, zeneszerzők életrajzi adatait, előadóművészi pályaképet és recepciótörténetet, de találunk lemezkísérőkből egybefűzött kompilációt is. Eme sokféleségben vizsgálja a szerző többek közt a könyv címadó alkotásait – a Rákóczi-indulót, Bartók Kossuth-szimfóniáját, Kodály Székely fonóját. A kötetet uraló Bartók- és Kodály-témájú írások mellett nem hiányozhatnak az Erkelről és kortársairól szóló vizsgálódások sem. Közélebb kerülhetünk a verbunkos definíciójához is, melyet zenei példák illusztrálnak Mozarttól Kodályig. Olvashatunk továbbá egy – a Vázsonyi-könyv alapján készített – Dohnányi-életrajzi vázlatot, valamint egy Molnár Antal-önéletrajtot, mely nem csupán az életút leírását adja, hanem egyben egy korszak lenyomatát is.

Kovács Ilona

Balassi Kiadó
328 oldal

SZEKENCIÁKTÓL SZIMFÓNIAKIG

A Zeneakadémia 1875-ös megnyitásának 140. évfordulójának tiszteletére jelent meg az ünnepelt, valamint a Rózsavölgyi és Társa Kiadó közös gondozásában a Szekenciáktól a szimfóniákig – tanulmányok Liszt, Bartók és Ligeti 140 éves Zeneakadémiája tiszteletére című jubileumi kötet. Liszt Ferenc az alapítástól tizenegy esztendőn át haláláig, 1886-ig töltötte be az elnöki tiszteletet, és ez alatt az idő alatt kollégáival nemcsak „világra szóló” intézményt hoztak létre, hanem a kiváló tanári karral és az egyre bővülő tanszakokkal az iskola bekapcsolódott az európai zene véráramába. Nem tudom, hogy véletlen-e vagy nagyon is tudatos szerkesztői attitűd eredménye, hogy éppen tizenegy zenetudományi dolgozat kapott helyet a kiadványban, melyek a nyugati zene mintegy ezer évének történetéből merítenek. A legtöbb – négy – tanulmány a névadó munkásságával foglalkozik behatóan. Ezekon kívül részletes és igényes elemzést olvashatunk gregorián szekvenciák magyarországi dallamváltozatairól; a zenei anyag elrendezésének kérdéséről J. S. Bach műveiben; két – egymáshoz szorosan kapcsolódó – munkát Bartók pedagógiai műveiről; méltatást a fiatal Bartha Dénes 1939-es Beethoven-monográfiájáról; továbbá betekinthetünk az 1960-as évek Magyarországnak zenei diskurzusába, végül Ligeti Kürttrijának több nézőpontból való elemzésével zárul a kötet. A szerzők kivétel nélkül a Zeneakadémián szerették diplomájukat, írásaik pedig megkérdőjelezhetetlen folytonosságát adják az elméleti tanszékeken folyó tudományos munka töretlenül magas színvonalának. A kiadók nagyvonalúságának köszönhetően a könyvpiacra ritkaságnak számít a gesztus: a kiadvány teljes terjedelmében elérhető a Zeneakadémia honlapjáról. Igazán méltó jubileumi megemlékezés.

Kovács Ilona

Rózsavölgyi és Társa
240 oldal

DALOS ANNA: KODÁLY ÉS A TÖRTÉNELEM – Tizenkét tanulmány

A magyar Bartók-kutatás – Denijs Dille, Ujfalussy József, Demény János, Somfai László, Tallián Tibor és mások nagyszerű tudományos eredményeinek köszönhetően – komoly nemzetközi reputációt vívott ki magának. Ugyanez a Kodály-kutatásról még nem mondható el: itt is születtek értékes, figyelemre méltó alkotások, de a magyar zenetudománynak egyelőre komoly adósságai vannak. Talán túlságosan is előtérbe került a zenepedagógiai irány, és háttérbe szorult Kodály autonóm zeneszerzői oeuvre-je, annak kivételes jelentősége. Mindezek alapján fontos és öröndetes fejlemény, hogy a fiatalabb zenetudós-nemzedékben van egy kiváló kutató, Dalos Anna, aki a 20. századi magyar zenetörténeten belül érdeklődésének fókuszába helyezte a kodályi életművet. Már 2007-ben megjelent könyve (Forma, harmónia, ellentét. Vázlatok Kodály Zoltán poétikájához) jelezte ezt az elmélyült érdeklődést; most pedig (Kodály és a történelem címmel) tizenkét tanulmányából válogatott kötet látott napvilágot. Az írások eredetileg 2002 és 2015 között jelentek meg, és sajnos nehezen hozzáférhetőek. A Kontextus című fejezet három írása Kodály történelem-képével és –szemléletével foglalkozik; a Művek természetesen Kodály-kompozíciók mélyreható analizisét adja; a tanulmányok harmadik csoportja pedig a szellemi hagyaték bonyolult kérdéskörét járja körül. „Dalos Anna bátran szembeszáll a hazai zenetudományra hosszú ideig jellemző apologetikus Kodály-képpel” – írja a fűlszöveg, és valóban: az objektivitás, a tárgyyszerű tudományosság a kötet egyik legnagyobb erénye, ami nem azt jelenti, hogy hiányoznának az érdekes történetek, adalékok, margináliák. Dalos Anna tanulmánykötete a magyar „new musicology” alapműve. *Retkes Attila*

Rózsavölgyi és Társa
184 oldal

ILLÉS MÁRIA: „TISZTA HANGOK” – VÁNTUS ISTVÁN ÉLETE ÉS MŰVE

Az utóbbi időben öröndetesen megszapordtak azok a kiadványok, amelyek (többé-kevésbé átdolgozott formában) doktori disszertációk anyagát teszik könnyen hozzáférhetővé. Nagy öröm, s valóban hiánypótló az új kötet a Vántus-irodalomban, hiszen a korábban folyóiratok rövid lélegzetű írásaiból vett információ-morzsák a szerző sajnálatosan korán, 57 évesen bekövetkezett halála óta nyilvánvalóan csökkentek – még akkor is, ha a zeneszerző választott városa, Szeged tiszteletre méltóan igyekszik életben tartani Vántus szellemét. Illés Mária munkájának hitelét az adja, hogy hosszú ideje foglalkozik behatóan Vántus munkásságával, s tehette ezt a hagyaték teljességének feltérképezésével. Helyzeti előnyt jelent számára, hogy pedagógiai munkája Szegedhez köti. A könyv elsősorban szakmabeliek érdeklődésére tarthat számot – a részletező műelemzésekhez gazdag kottaanyag járul, s ezúttal a faksimile ábrák is „olvasnivalót” kínálnak. Alapirodalmat jelent, amely feltárja azt a gondolati utat, amelyen saját hangrendszerének megalkotásához jutott Vántus. A „végtelen pentatónia” és az „elgömbült zenei tér” korszaka kétségkívül izgalmas olvasmány. Közben az érdeklődő mind erősebben érzi az akusztikus kontroll vágyát, hiszen Vántus számára a sajátos „tisza hangzás” akusztikus élménye volt a meghatározó, ennek működési elveit keresve jutott el rendszeralkotásiig. Az elemzések nagyrésze a hangrendszeri struktúra-analízissel foglalkozik, ami leginkább a kottával kézben olvasók számára tanulságos. Kisé zavaró az az akkuratusságra való törekvés, amellyel a komponista nyilvánvalóan nem a nyilvánosság számára szánt jegyzeteinek, kottavázlatainak „hibáit” is kipellengérezte. Mindent egybevetve: igen értékes munka. *Fittler Katalin*

SZTE JGYF Kiadó, Szeged
280 oldal

SZEMBEN A LEÁLDOZÓ NAPPAL

Dukay Barnabás a magyar zeneszerzés egyedi alakja: zenéjét vagy nagyon szeretik vagy elutasítják. Dukay eddigi életműve azonban megkerülhetetlen, szerencséjére darabjait játsszák, lemezeken is hallhatjuk kompozícióit. Dukay műveivel kapcsolatban az időtlenséget említik vagy a megfoghatatlanságot, darabjainak címei is erre utalnak. Hogy e különös-különleges hangzásképp kapcsolódik-e a spiritualitáshoz, valláshoz, Dukay szavait idézhetjük: ezt a „perszonalifikált szakralitást” szeretné a szerző megközelíteni, többféle módon. Dolinszky Miklós szerkesztésében egy rendhagyó kötet jelent meg a szerzőről, egy nagy szeretettel és gondossággal összeállított, képekkel, kottákkal, partitúrákkal dúsított kiadvány. Hat tematikus fejezetből épül fel a Szemben a leáldozó Nappal című gyűjtemény. Az első, a Mozgó kereszt csövával elnevezésű Dukay Barnabás verseit, írásait foglalja egybe – rendkívül élvezetes a szerző gondolatait olvasni életről, a létezés kérdéseiről, számos egyéb nehezen megfogható dologról. Több fejezetben találunk lényegre törő gondolatokat Dukay zenéjéről, rövidebb-hosszabb, de mindenképpen érdekes esszék szólnak darabelemzésekről, a kompozíciós technikáról. Külön blokkot szentel a szerkesztő a verseknek (már a Köszöntőben is szerepel egy költemény, Klukon Edité); másutt a szerzővel készült beszélgetések olvashatók. Az Írások, képek, zenék Dukay Barnabásnak, -ról, -tól alcímű kiadvány majdhogynem összművészeti, de mindenképp komplex. Nagyszerű kötetet tarthat kezében az olvasó, gyönyörű versekkel, Tandori képverseivel, nagylegzetű elemzésekkel és egy remek CD-vel. Utóbbin a Ránki-család, Gadó Gábor, L. Blondiau és maga Dukay játéka hallható. „Hasonlíthatatlan zeneszerző” – írja René Martin a Köszöntőben, és ez így is van. *Lehotka Ildikó*

Új Forrás Könyvek
332 oldal

**THE MENUHIN CENTURY
KIADATLAN FELVÉTELEK
ÉS RITKASÁGOK – 22 CD**

Az igazán kiemelkedő jelentőségű hegedűművész, karmester és jeles humanista, Yehudi Menuhin (1916–1999) születésének századik évfordulójára jelent meg a Warner Classics nagyszabású vállalkozása: a The Menuhin Century című életmű-kiadás. A Richter-életmű gondozásában szerzett el-évülhetetlen érdemei révén ismert és hiteles Bruno Monsaingeon szerkesztésében 80 CD és 11 DVD mutatja be ezt a sokszínűségében is egységes, a virtuozitás mellett/helyett a muzikalitásra és az emberi értékekre fókuszáló előadóművészi pályát. A The Historic Recordings blokk régi felvételein olyan egyéniségeket hallhatunk karmesterként, mint Edward Elgar, Charles Munch vagy Wilhelm Furtwängler. 20 CD mutatja be a fiatalon elhunyt hűgával, Hephzibah Menuhin (1920–1981) készített összes felvételét. Önálló blokk eleveníti meg a koncertfelvételeket és fesztivál-produkciókat, de igen tanulságos a pálya mérföldköveit összegyűjtő válogatás (The Virtuoso and his Landmark Recordings) is. Amikor a kiadó magyarországi képviselője, Zsigó Katalin megkérdezte, hogy a gyűjtemény melyik részéről (önálló albumáról) írnék legszívesebben, én mégsem ezeket, hanem a Kiadatlan felvételek és ritkaságok 22 CD-ből álló kollekcióját választottam – a felfedezés örömeért. Ebben a rövid hasámban lehetetlen felsorolni, hogy milyen kincseket rejt ez az album, ezért legyen elég két példa. Elképesztően izgalmasak az 1929 novemberében, Londonban készült Bach- és Beethoven-felvételek, amelyekkel az amerikai csodagyerek bemutatkozott Európában. És gyönyörűsége az a Schubert kamarazenei album (Vonóstrió, Vonósötös), amit 1965-ben és 1968-ban vett fel, ugyancsak Londonban. Páratlan élmény Menuhin játéka, egyénisége.

Retkes Áttila

Warner Classics – Magneoton
08256 4677815

**MOZART ÖSSZES HEGEDŰVERSENYE
Baráti Kristóf – hegedű,
Magyar Kamarazenekar** ★★★★★

Wolfgang Amadeus Mozart édesapja, Leopold Mozart – a 18. század egyik legnagyobb hatású hegedűpedagógusa, a korabeli hegedűmódszertant összefoglaló értekezés megalkotója – érdekes módon nem saját hangszere, hanem inkább a billentyűs instrumentumok felé terelgette fiát. Amadeus persze megtanult hegedülni (is), és volt idő, mikor büszkén írta édesapjának (egyik divertimentónak álcázott hegedűversenyének müncheni előadása után), hogy „úgy játszottam, mintha én volnék egész Európa legnagyobb hegedűse”. Tény, hogy az 1770-es évek második felétől Bécsbe költözéséig – mint salzburgi udvari hangversenymester – gyakran játszott fontos hegedűszólokat. Ennek ellenére nem tudjuk biztosan, hogy a mai kutatások által hitelesnek tartott öt hegedűversenyét milyen alkalom hívta életre, ám nagy valószínűséggel maga is eljátszotta a szólokat. Kétségtelen, hogy az 1775 áprilisa és decembere között keletkezett concertók stílusa és hangvétele sok tekintetben még rokon a szerenádokéval, és az is evidens, hogy e kompozíciókkal legjobb hegedűműveit alkotta meg a tizenkilenc éves salzburgi mester. Baráti Kristóf a Magyar Kamarazenekearral közösen felvett legújabb lemezét – melynek szólistája és dirigense is egyben – Mozart hegedűversenyek (B-dúr K. 207, D-dúr K. 211, G-dúr K. 216, D-dúr K. 218, A-dúr K. 219) szentelte, bónusként pedig még három kisebb hegedűszólós művel (B-dúr K. 269/261a és C-dúr rondó K. 373, E-dúr adagio K. 261) is megajándékozta hallgatóit. Mert ajándékot kaptunk a szólistától. Stradivarija nemesen egyszerűen, ugyanakkor rendkívül gazdagon, telten szólal meg. Talán nem túlzás: Mozart fent idézett mondatát Baráti Kristóf feltételes mód nélkül mondhatja el.

Kovács Ilona

Brilliant Classics – Karsay és Társa
95368

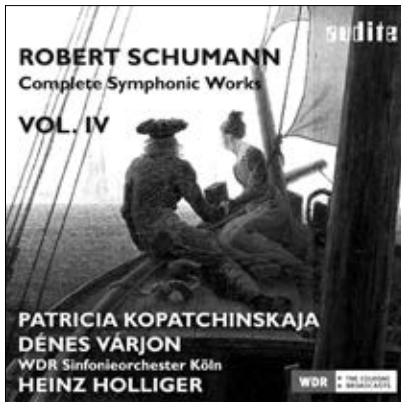

**REGER: KORÁLFANTÁZIÁK
Szabó Balázs – orgona** ●●●●●

Ez a kiadvány a zürichi Stiftung Kulturgut Orgel nélkül aligha jöhetett volna létre. A nemzetközi alapítvány lehetővé teszi, hogy az orgonamuzsika jelentős fejezetei korhű hangszereken kerüljenek megőrkítésre – s ehhez méltó előadókat választ. Szabó Balázs budapesti tanulmányait követően több külföldi városban mélyítette el orgonista-ismereteit, s versenygyőzelmekkel tette ismertté nevét. Utrechtben Max Reger orgonaműveiről írott disszertációjával szerzett zenetudományi PhD-t. Neki jutott az a lehetőség, hogy Reger weideni orgonaműveit három különböző hangszerezen szólaltassa meg. A kísérfűzetben közlésezi a hangszerválasztás szempontjait, és áttekinthető elemzését adja a korálfantáziáknak. Avatott vezetője tehát az érdeklődőnek, aki elsősorban élmény szintjén éli meg a kompozíciókat. Az opus-számok emelkedő sorrendjében két korálfantáziát a bécsi Votivkirche Walcker-orgonáján játszik, kettőt Giengen evangélikus templomának hangszerén, a második korongon pedig a zürichi Kuhn hangzását élvezzük. Itt az Op. 52 három darabján túl szerepel Heinrich Reimann-nak az a korálfantáziája, amely meghatározó jelentőségű volt Reger számára. Szabó Balázs gazdag hangszínpalettával játszik, a szín-fantáziához a dinamikai skála szélsőséges kihasználása társul, ami érdemben növeli a hatást. A felvétel hallgatójának a feladata, hogy saját zenehallgatási körülményeihez igazítsa. Áthallási problémák lehetnek a hangos részleteknél, illetve a legalkább szint észlelése kevésbé nívós lejátszóapparátuson; fejhallgatónál mindkét szélsőséges problémái jelentkezhetnek. A hallgatóban feltámad a vágy: élőben, a templomok akusztikai lehetőségei között szeretné hallani e műveket, legalább ilyen plaszticitással, követhetően.

Fittler Katalin

MDG
920 1945-46

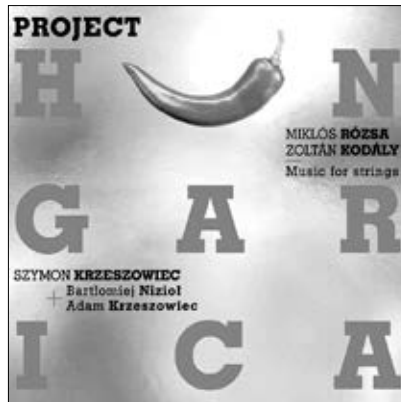

SCHUMANN ÖSSZES ZENEKARI MŰVE – 4. RÉSZ

Patricia Kopacsinszkaja, Várjon Dénes, WDR, Heinz Holliger ●●●●○

Amilyen mostohán bánt a zenetörténet fáuma Schumann Hegedűversenyével, annyira a tenyerén hordozta a Zongoraversenyt. Előbbi nemcsak a maga korában nem nyert megbecsülést (a címzettje, Joachim József el sem akarta játszani, a szerző özvegye pedig egyenesen száműzte férje oeuvre-jéből), de egészen a 20. század második harmadáig kellett várni, mire felfedezte magának a hangversenyélet. A sors furcsa fintora azért a nációk által uralt Németországban került műsorra először e kései mű, a D-dúr hegedűkoncert. Nem volt titok: a nációk az indexre tett Mendelssohn-hegedűverseny „árja” megfelelőjeként kívánták a kánonba ékelni a darabot, s minden követ megmozgattak azért, hogy Yehudi Menuhin ne léphessen fel vele. Valójában csak a legutóbbi évtizedek szolgáltattak igazságot ennek a méltánytalanul elhanyagolt műnek, amikor is a félmúlt és a jelenkor ünneplte hegedűsei (mások mellett Henryk Szeryng, Gidon Kremer, Joshua Bell és Renaud Capuçon) is lemezre játszották a maguk olvasatát. Heinz Holliger aktuális Schumann-sorozatában Patricia Kopacsinszkaja vállalta a magán-szólamot. Előadása talán kevésbé markáns, mint – a művet ugyancsak nemrégiben rögzítő – Isabelle Fausté, alaphangja nyugodtabb, tónusa melegebb. A Zongoraverseny előadása nem kínál sem revelációt, sem régimódi érzéki örömeket, azonban Holliger és Várjon Dénes példás együttműködése föltétlenül hallgatásra érdemes. Akkurátus, sallangmentes, a romantikus túlzásokat kerülő, érett előadást halunk, amely tudatosan hántja le magáról a darab poétikus-szentimentális oldalhajzásait. Éppen ezért legnagyobb erénye a feszes, elfogulatlan tolmácsolás, mely egyszerre tükröz gazdag muzikalitást és kimért, polgári mértékletességet. *Balázs Miklós*

Audite
97717

PROJECT HUNGARICA

Rózsa Miklós és Kodály Zoltán művei ●●●●●

Fanyalgova vettem kézbe lengyel kiadású korongot: olcsó szellemeskedésnek tartottam, hogy borítóján a 3x3-as elrendezésű Hun/gar/ica u-betűjét pirospaprikából formázták. A lengyel–magyar: két jóbarát gesztusa talán, hogy magyar műsorokra ily módon próbálják felhívni a figyelmet? A korongon három mű szerepel: az amerikai típusú életrajzok időrendjét követve, napjainktól visszafelé haladva az időben. Vonatkozik ez a művek keletkezésére is: Rózsa Miklós Szonátája szólóhegedűre 1986-ban készült, ezt követi két hegedűre szánt Szonátájának 1973-as verziója, végül Kodály hegedű-gordonka Duója csendül fel, 1914-ből. És igaz ez az előadások felvételére is: 2014, 2012, 2011. Az előadók neve ismeretlenül cseng a magyar zenekedvelő számára, életrajzuk áttekintése során egyiküknél sem találtam közvetlen magyar vonatkozásokat. A műsor iránti érdeklődéssel kezdtem hallgatni a felvételt. Tartott ez az első hangkorig, mert csakhamar elvárásolt az interpretáció. Szymon Krzeszowiec játékos kedvvel és határozott stílusis elképzelés birtokában játszik. Az egyéniség érződik minden hangjából – akkor is, ha többszöri meghallgatás során némely gesztust túldimenzionálnak érzünk. Féltreismerhetetlen ezeknek a műveknek a magyarsága (Rózsánál, kiváltképp a korábbi darabban, kitapintható a Bartók-hatás), mindhárom művész anyanyelvi szinten beszél a magyar zenét. A mondóka-jellegű fordulatonknál már-már szöveget keresünk hozzá, olyannyira egyértelmű a deklamáció. Gyönyörű hangon játszanak, biztos formálással, s olyan meggyőző erővel, hogy aki a borító alapján csupán valami populáris hallgatnivalót vár, az sem vonhatja ki a magát az értékes művészi alkotások hatása alól. Kötelező hallgatnivalóként ajánlom magyar muzikusoknak, kiváltképp vonósoknak! *Fittler Katalin*

CD Accord
ACD 226-2

LISZT, VERDI, R. STRAUSS ÉS SCHUMANN DALAI

Takács Klára ●●●●●

Takács Klára hosszú és sikeres művészi pályát tudhat maga mögött. Nemcsak operaszerepekben nyújtott felejtethetetlen alakításokat, hanem gyakran lépett pódiumra oratóriuménekesként is. Munkásságát gazdag repertoárral rendelkező dalénekesként is elismerték. Ez utóbbi talán a legnehezebb énekesi megnyilatkozás, hiszen segítséget jelentő külsőségek – többek között díszletek és jelmezek – nélkül kell situációkat megjeleníteni és a lélek legbensőbb rezdüléseit ábrázolni. Mára már nehezen hozzáférhető, a Hungarotonnál LP-ken megjelent felvételekből válogatott össze a kiadó egy CD-re valót, összesen húsz dalt. Bizonyos, hogy Takács Klára a kiválasztott darabok mindegyikéhez ezer szállal kötődik. Amint a kísérőfüzetből megtudjuk, a lemez egyetlen zenekarral kísért dala, Liszt Mignons Lied-jének felvétele (közreműködik az Állami Hangversenyzenekar, vezényel Kórodi András) például a RAI3 egyik népszerű műsorának díjazottja lett. Nem véletlenül került be az összeállításba az öt Verdi- és a hat Richard Strauss-dal sem, hiszen vérbeli operaszerezők alkotásairól van itt szó, akik dalaikban is közel állnak az opera műfajához. Verdi La zingara című dala például Bizet Carmenjének közeli rokona, Strauss Morgenje pedig a Rózsalovag hangulatát idézi, ugyanakkor harmóniavilága érzékenyen készíti elő a lemezt záró Schumann-dalciklust is. Az Asszony szerelem, asszonyorsors (op. 42) mind a nyolc darabja elhangzik, melyben az énekesnő dalról-dalra hűen közvetíti az olykor teljességgel ellentétes lelkiállapotokat. A személyiség érésének, az asszonyi kiteljesedésnek eme egyedülálló ábrázolásában és a Strauss-dalokban Jandó Jenő zongorajátéka teszi teljessé az élményt, míg a Verdi-dalokat Falvai Sándor kíséri kivételes érzékenységgel. *Kovács Ilona*

Hungaroton
HCD 32769

MOZART: KORONÁZÁSI MISE, VESPERAE SOLENNES DE CONFESSORE
Concentus Musicus Wien, Arnold Schoenberg Chor, Nikolaus Harnoncourt

Mozart két egyházi művének felvétele jelent meg újra a Das alte Werk sorozatban, a Concentus Musicus Wien, az Arnold Schoenberg Chor és énekes szólisták tolmácsolásában – a nagyszerű Nikolaus Harnoncourt vezényletével. A nemrég elhunyt karmester-régizenesz neve garancia a meggyőző előadásra; a két mű – a Koronázási mise és a K. 339-es Vesperás lelkesen, szépen szólal meg. A zavarba ejtően rövid mise Glorija fényes, a Credo meglepően mozgalmas, a Benedictus egyfajta rácsodálkozás az életre és a zenére. A Vesperae solennes de confessorre hat tétele más-más karaktert hoz, bár a tempók közel azonosak. A Laudate dominum szoprán szólója felemelő, ezt azonban nem kapjuk meg Joan Rodgerstől. A két felvétel szólistái közül magasan kiemelkedik Polgár László; az alt Elisabeth von Magnust nem minden pillanatban éreztem adekvátnak (ez különösen zavaró a csodás Agnus Deiben); a tenor Joseph Protschka énekzése megbízható. A kórus színei szépek, a zenekar kellemes, de találkoznunk pontatlanságokkal mindkét együttes részéről. Harnoncourt 1987-es felvétele inkább emberközele, a hagyományt inkább követő, mint újdonságokkal teli. Nem érezzük azt a gyakran zavaró pátoszt, melyet az egyházi művek nagy részében a 20. századi előadói hagyomány rétegzett e kompozíciókra. Az előadói apparátus hangzása nem olyan áttört, mint a karmester más interpretációiban; nem érezzük a kísérletezési kedvet, csak a darabok szépségét. Mozart egyházi kompozíciói kevésbé ismertek (a Requiem kivételével), ezért örülünk a lemeznek, a nyilvánvaló megoldási problémák ellenére.

Lehotka Ildikó

Warner Classics – Magneoton
 08256 46480791

BEETHOVEN: III. (EROICA) SZIMFÓNIA, CORIOLAN-NYITÁNY
Le Concert des Nation, Jordi Savall

A katalán Jordi Savall 1989-ben alapított, korhű hangszereken játszó együttesének repertoárja a barokktól a romantikáig mintegy három évszázadot ölel fel. A koncerteken csakúgy, mint hangfelvételeikkel rendre kedvező visszhangot kiváltó együttesnek ez a felvétele is „heroikusan” készült – mint a felvétel kísérőfüzetében erről a dirigens tudósít. Az 1993 decemberében folytatott intenzív próbafolyamatot követően, nagyszerű koncertek után kínálkozott lehetőség a rögzítésre; 1994. január 25-én estétől másnap reggelig, nagy lelkesedéssel és ügyszeretettel elkészült a felvétel. Savall több évet várt, amíg úgy érezte: képes objektíven megítélni a produkciót, amely végül 1997-ben került először kiadásra, majd pedig idén SACD minőségben. Savall beszámol arról is, hogy a felvételnél nagy figyelmet fordítottak az akusztikai körülményekre. Ennek ékes bizonyosságát adja a hallgatnivaló, amely méltán kapott helyet a minden tekintetben példamutató gondossággal megjelentetett Alia Vox Heritage kiadványsorozatban. Különleges élmény így hallani Beethoven remekét; olyan hangzásarányokkal, amelyek a felvételnél is akusztikai tér-érzetet sugallnak, s olyan szólamokkal, amelyek többnyire észrevétlenül szoktak maradni. Savall a kísérőszövegben „elszámol” tempóválasztásával is, és érezhetően büszke erre az interpretációra. Ebből a hallgatót leginkább a színvilág varázsolja el, miközben a tartalmi feszültségek, a már-már tudatállapot szintű szélsőséges hangulatváltások óhatatlanul háttérbe kerültek. A zenei élmény elsődlegesen esztétikai élvezetté minősül – az előadás átgondoltsága és kidolgozottsága marad emlékezetes.

Fittler Katalin

Alia Vox – Karsay és Társa
 AVSA 9916

SCHUBERT: VONÓSÖTÖS, DALOK
Quatuor Ebène, Gautier Capuçon, Matthias Goerne

A valaha írt legnagyobb művek közé sorolják Schubert C-dúr vonósötösét. Ünneppal, ha megszólal a darab. Számos felvétel áll az érdeklődők rendelkezésére, most egy újjal gyarapodott a kínálat: a Quatuor Ebène a csellista Gautier Capuçon közreműködésével vette lemezre. Nem csak ezt a hatalmas alkotást, de öt, vonóségyes és nagybőgő-kíséretre áthangszerelt Schubert-dalt is hallhatunk, Matthias Goerne tolmácsolásában. A C-dúr vonósötös az a mű, mely sosem szólal meg rosszul, minden előadásnak vannak felemelő pillanatai. Ez a zene inspiráló, mindenképpen felelt. A fiatal tagokból álló Ebène Kvartett-től is jó tolmácsolást kapunk, éteri hangzású a háromszakos noktürn. A Scherzo szinte harap, majdhogynem szertelen a tolmácsolás. A záró Allegretto magyaros stílusa remek, és nem kevésbé az ellentétes karakterű bécsi-kedélyes szakasz. Ahogy a négytételes művek esetében, úgy itt is a nyitó tétel a legnehezebben megfogható, kicsit töredezettnek, nem elég kibontottnak érzem. Csodálatos szakaszok is vannak, ilyen a melléktema a két csellón – de miért egyenes a hang a megelőző ütemben? Hiszen Schubert zenéje magában hordozza a dalt, az egyszerűséget. A lemezen szereplő öt dal új hangszerezésben szólal meg – Reger, Britten, Berlioz zenekari hangszerezéseit már ismerjük belőlük. Ez a hangszerezés egészen más fényben mutatja a dalokat: talán puhábbnak, talán lágyabbnak, kevésbé kontrasztáltnak; egyes szakaszokban nincs meg a zongorahang könnyörtelensége. Mathias Goerne különleges színű baritonja szinte belesimul a kvartett csellistájára általmegálmodott vonós hangzásba.

Lehotka Ildikó

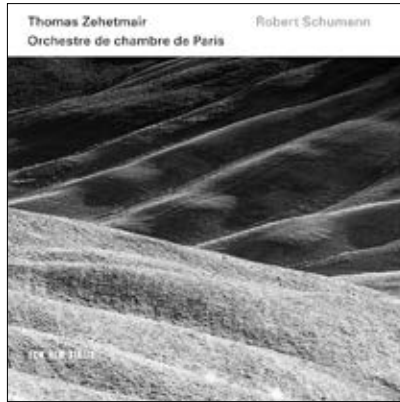
Erato – Magneoton
 08256 46487615

SCHUMANN:
CELLÓVERSENY, ZONGORATRIÓ
Jean-Guihen Queyras (cselló), Isabelle Faust (hegedű), Alexander Melnikov (zongora), Pablo Heras-Casado ●●●●○

„Az új romantika, a romantikus muzsika új megközelítése” – hirdeti fennhangon a kísérőfüzet belső borítója. Barokk zenekaron játszani Mendelssohnt, Schumann, Schubert? Miért ne? – sugja a kísérletező újításokra mindig nyitott zenebarát, ám oldalán ott hitetlenkedik a vajt fülű, a 20. századi avantgárd és posztmodern trendekkel barátkozó muzsikakedvelő. Egyikük Gardinerre, Harnoncourt-ra hivatkozik, másikuk elégedetten szemlézi Heinz Holliger kölni Schumann-sorozatát. Béhúrokra, natúrrezekre és virtigli fahangú fafüvésokra oktrojálni az 1840-es esztendő korszakteremtő zene műveit nem újdonság, de aki követi a spanyol dirigens, Pablo Heras-Casado és Freiburgi Barokk Zenekar lemezsorozatát, meggyőződhetett az eredményről. Van ebben valami – ha nem is annyi, mint reméltük. Talán nem egészen valódi, talán kicsit szeszélyes, talán nem is annyira korhű, de csakugyan izgalmas kísérlet a freiburgiaké. Jóllehet az itt tárgyalt lemez ennek kevésbé szembeöltő példáját kínálja. Ezzel a kiadvánnyal harmadik, egyben befejező kötetéhez érkezett a Harmonia Mundi Schumann három nagy versenyművét és három zongorás trióját bemutató szériája. Schumann Gordonkaversenye valahol az alapreperatóár és az appendix között billeg. Többen újrhangszerelték már a könnyebb fogyaszthatóság reményében, ezek a kitartozott verziók azonban hamar elpárologtak a koncerttermekből, s maradt a régi schumann, kissé esetlen, kissé szikár, de legalább autentikusnak becézhető ősverzió. Jean-Guihen Queyras a kellő muzikalitással és jó stílusérzékkel nyúl a darabhoz, a hangszerkezelése a szokásosnál némileg gyorsabb tempók mellett is makulátlan. *Balázs Miklós*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902197

ROBERT SCHUMANN MŰVEI
Thomas Zehetmair (hegedű), Párizsi Kamarazenekar ●●●●●

Thomas Zehetmair már eddig is számos hangversenyével és lemezfelvételével bizonyította mély elköteleződését Schumann művészetére iránt. Utóbbira remek példa, hogy a közelmúltban a Zehetmair Vonósnéggyessel a német mester két kvartettjét (no. 1 és no. 3) rögzítette, mellyel számos rangos díjat megnyert az együttes. Az ECM New Series számára készített legújabb felvételén pedig nemcsak hegedűművészi minőségében, hanem karmesterként is tisztelg Schumann géniusza előtt – ismét teljes CD-t szentelve a nagy romantikus komponistának. Műsorválasztásával mindenekelőtt hitet tesz a zeneszerző manapság is alig ismert és játszott két hegedűszólós műve – a d-moll hegedűverseny (WoO 23) és a Fantázia (op. 131) – mellett. Mindkettő alkotójuk halála előtt három évvel, 1853-ban keletkezett. Míg a virtuóz Fantáziát még ugyanabban az évben elsőpró sikerrel fogadta a közönség, a hegedűconcertónak –számos nehezen előadható részlete miatt – több mint nyolcvan évet kellett várnia az első előadásra. E művet azóta jó néhányan megkísérelték hegedűszerűbbre alakítani – kisebb-nagyobb sikerrel. Zehetmair előadásának egyik nagy értéke éppen abban rejlik, hogy visszanyúl a kéziratához, és a zeneszerző eredeti gondolatait interpretálja, igazságot szolgáltatva ezzel a Joachim József és Clara Schumann szerint is előadhatatlan versenyműnek. A lemez központi helyét az előbbi kettőnél jóval ismertebb és többet játszott B-dúr (Tavaszi) szimfónia (op. 38) foglalja el. Míg a hegedűszólós művekben a Párizsi Kamarazenekar elsőrangú alkalmazkodó képességről tett tanúbizonyosságot, addig e műben a zenekar az ébredő természetet, és Schumann ritkán tapasztalható optimizmusát tolmácsolja. *Kovács Ilona*

ECM Records – Hangvető
 ECM 2396

BRAHMS: NÉGY KOMOLY ÉNEK ÉS TOVÁBBI DALOK
Matthias Goerne (ének), Christoph Eschenbach (zongora) ★★★★★

Brahms dalköltészete talán nem elég ismert, bár a Lied műfaja a szerző oeuvre-jében rendkívül fontos. Művészetéből a szimfóniákat, a Hegedűversenyt, a Kettősversenyt és néhány más darabját élvezhetjük csak a hangversenytermekben, vokális műveit alig. Dalesteken sem Brahmsot hallunk (a Négy komoly ének kivételével), mégis érdemes megismerni a szerző elképzelését a műfajról – nem fogunk csalódní. Ezúttal két kivételes zenészegyéniség tolmácsolásában szólal meg két Brahms-dal-ciklus és egy válogatás a Heine-versekre komponált művekből. Az 1874-ben írt Lieder und Gesänge ciklus (op. 32) kilenc dalt tartalmaz, melyek August von Platen és a vallásfilozófus-költő, Georg Friedrich Daumer verseire készültek (Brahms 54 Daumer-köteményt ültetett zenébe). A Négy komoly ének 1896-ban készült, bibliai szövegekre. Brahms – ahogy említette – saját magának írta, a születésnapjára. A következő évben meghalt. A lemezen megszólaló dalok egy-két kivétellel végtelenül fájdalmasak. A magány, az elhagyatottság, a kiábrándultság nagyon mély megfogalmazását halljuk zenében, szövegben egyaránt. És a két művész remek előadásában. Mindegyik dal hihetetlenül kifejező, az érzések rezdülése, rebbenése, a színek, a komor világ mélyfeketétől a sötétszürkéig határolt árnyalatai egészen kivételesen törnek elő. Rengeteg pillanatot lehet kiemelni ebből az előadásból: a Mondenschein végtelenül fájdalmas felkiáltásától a lemondó, resignált zongoraszakaszokig. Hideg fejjel nem is lehet átgondolni a maximálisan fűtött előadást, ezt mindkét előadónak a szívéből, lelkéből jön. A hallgató pedig döbbenetben hallgatja a csendet a felvétel után. *Lehotka Ildikó*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902174

SCHUBERT ÉS BEETHOVEN MŰVEI
Grigoriy Szokolov – zongora

★★★★★

Ritkán jön ki barlangjából az orosz; csak oda megy, ahová akar, de nézni lehet. Szokolov nem megy stúdióba, de engedi koncertjei felvételét, így második DG-albuma jelenhetett meg. Schubert D 899-es Impromptui és D 946-os Három zongoradarabja érdekes, nagyon kiütökzik benne Sokolov orosz iskolázottsága, erős billentése. Nem lágyabb, schubertes, hanem nagyromantikus, telt hangzást hallunk, ugyanakkor persze érzékeny és adekvát a megformálás. Mindez előkészítés és fő műhöz: Beethoven Hammerklavier szonátájához, melyet Szokolov régóta játszik. Dübörgő, nagy formátumú előadás, quasi olyan erőteljes, olyan nagyszabású, mint maga a szonáta. Örök rejtély e mű, teljességében megragadhatatlan, de Szokolov azok közt van, aki közel jutottak, akik „már jól látták”. Érdekes megfigyelni, ahogy Szokolov minden hangot kijátszik, persze megvan az ív, a folyamat, de szinte nincs hangsúly nélkül leütött hang. Azt hiszem, Szokolov kombinálja a jól kialakított elképzelést és a pillanat ihletését, kiforrott elképzeléssel lép elő, de ezt a pillanat sugallataitól mindig befolyásolni engedi. Remek ráadások következnek. Először öt Rameau-darab, melyek előadása korszakalkotó, kemény, roppant dinamikus, egészen új dimenzióját nyitva meg csembalódarabok zongorás előadásának. Az előző két rész után megint igazi karakteres keveredése az orosz iskolának és egy konkrét kornak, modornak, szerzőnek. Aki azt gondolta, nincs feljebb, nincs intenzívebb a Hammerklavier szonáta után, bizony tévedett. Végül lecsengésként, egyszerre visszavezetésként Schuberthez egy Brahms-intermezzo. Szokolov nem l'art pour l'art teremtett legendás aurát maga körül, valóban olyan maximális komolysággal és intenzitással játszik. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
 479 5426

HÉLÈNE GRIMAUD: WATER

●●●●○

A 46 éves francia zongoraművésznő, Hélène Grimaud csaknem három évtizede a világ nagy hangversenytermeinek lelkesen ünnepe, de külföldön szölistája. Öntörvényű, besorolhatatlan – figyelemre méltó egyéniség. Olvasóink közül bizonyára sokan tudják, hogy az előadóművészet mellett másik élethivatásának a farkasok védelmét tekinti. New York államban megalapította a Wolf Conservation Center nevű rezervátumot, amelynek évente 30-35 ezer látogatója van. Új lemezén is ötvözi a zene és a környezetvédelem iránti elkötelezettségét: a vízről – mint természeti erőforrásról és művészi szimbólumról – szóló darabokat gyűjtött csokorba. A hagyományosabb repertoárt Liszt (A Villa d'Este szökőkútjai), Debussy (Az elsüllyedt katedrális) és Ravel (A víz játéka) képviseli, mellettük örömmel fedezhetjük fel Fauré, Albeniz és Janáček ritkábban játszott (poszt)impresszionista darabjait. A modern repertoárt két, ma már ugyancsak klasszikussá érett szerző, az 1996-ban elhunyt Toru Takemitsu és a 2003-ban elhunyt Luciano Berio egy-egy alkotása reprezentálja. A kortárszenét pedig a Londonban élő indiai zeneszerző és multi-instrumentalista előadó, a world music és a progresszív techno világában is jártas Nitin Sawhney, aki Water – 7 Transitions címmel írt az ambient jellegzetes ritmikájából építkező hangképeket. Mindez így együtt kétségkívül izgalmas, de roppant heterogén. Az ívóvíz védelme kulcsfontosságú, de nem érzem elegendő összekötő kapcsoltnak egy tematikus lemez létrehozásához. A Park Avenue Armory nevű New York-i „zöld kulturális központban” felvett album fontos kordokumentum. Napjaink legnagyobb zongoristáitól azonban egyre távolabb kerül – inkább érdekes, mint csodálatra méltó. *Retkes Attila*

Deutsche Grammophon – Universal
 479 5268

KALEIDOSZKÓP: MUSZORGZSKIJ, RAVEL ÉS STRAVINSKY MŰVEI
Khatia Buniatishvili – zongora

●●●●○

Khatia Buniatishvili nagyon tehetséges zongorista. Elisso Bolkvadzeéhoz hasonlóan ő is Michel Sogny tanítványa, de kettőjük stílusa egészen más. Bolkvadze játékának különösen finom líraiságával tűnik ki, míg Buniatishvili modorának legfőbb jellegzetessége az elevenség és a temperamentumosság. Erőteljesen, a felfokozottság mellett is tisztán szólaltatja meg hangszerét, ám hajlik a kontrasztosságra is, tud nagyon visszafogott is lenni, amire példa Az egy kiállítás képei. A kezdő promenád szokatlanul lassú és csendes, mintha már az Ódon várkastélyt előkészítő Seta volna. Az Ódon várkastély is különösen lassú és érzékeny, még ha nem éri el el Richter szófiai koncertjének varázslatosságát. Mintha mindketten jártak volna a varázsló kertjében, melyet Gulácsy ecsetje nyomán ismerünk. A Bydlót Pogorelichhez hasonlóan igen mérsékelt tempóval játsza, de lágyabban. A lemez programja szép crescendót mutat. Muszorgszkij műve igazán csak az utolsó két tételben válik hevesé, ám innen Buniatishvili alapkaraktera uralkodik. Nőttön-nő az intenzitás Ravel Keringőjében, melyet nagy beleéléssel és – ami Ravel esetében különösen fontos – spontaneitással, természetességgel és flexibilitással szólaltat meg. Végül Stravinsky Három tétel a Petruskából című darabjában kitejesedik a kemény, határozott hang. Intenzitás – kontrasztokkal. Azt hiszem, Buniatishvili nagyon jó Bartók-előadó lenne, szeretném vele hallani a zongoraversenyeket például. A három mű és a sok eltérő dinamika miatt a lemez tényleg kaleidoszkóp-szerű. Buniatishvili igazi energiabomba, azonban e stúdiófelvételen érezhető a megtervezettség is. Igazi terepe az erőteljes oldal – itt intenzívebb, mint a lírai térfélen. *Zay Balázs*

Sony Classical
 88875170032

BARTÓK BÉLA: 44 DUÓ
Sarah és Deborah Nemtanu – hegedű

●●●●○

Bartók 44 duója olyan kincs, amit nem eléggé értékelt az utókor. Csak alapkategóriáját tekintve olyan, mint a Gyermekeknek és a Mikrokozmosz nem csekély része, amelyeknél azonban sokkal elvontabb. Igazi miniatűrök, melyek kifejezési tere egyáltalán nem annyira korlátozott, mint ahogy elsőre látszik. Egyszerűbb persze a Szólószonátánál, de az absztraktabb kifejezés tág tere rejlik benne. Érdemes bátran hozzányúlni, a kis rajzok kozmikus jellegét keresve. Most két fiatal román nővér vette lemezre. Sarah Nemtanu ismert hegedűs, míg húga, Deborah most kezd az lenni. Teljes köztük az egység. Az előadásban sokszor megjelenik az, amit a legfontosabbnak tartok a műben: az expresszivitás. Bartóknak az ilyen paraszzenéit körülengli, saját világába hívja az expresszionizmus. Nemcsak annak egyszerűbb része, hanem kifejező, egyszerre direkt és elvont tartománya is. Kicsit kevésbé van jelen ebben az előadásban, mint Keller András és Pilz János felvételében, mely véleményem szerint éppen ezéért szépen kimagaslik mind közül. Ők vették észre talán leginkább a miniatűrök rejtette elvonatkoztatás lehetőségét. Ebben az irányban a Végh Sándor–Alberto Lysy felvétel emelkedik még ki. A Nemtanu-nővérek erősen tartják magukat a leírt keretekhez is. Ami még kitünteteti előadásukat, az a parasztszenei réteg erőteljes megvalósítása, a kemény, ruszti hangzás preferálása – ott, ahol adekvát. Ebben román hátterük nagyon jó alap. Ezen a téren felülmúlják a másik jeles bejátszást – Itzhak Perlman és Pinchas Zukerman felvételét is. Ez sokkal szebb, mint a modorban nem nagyon más Gertler Endre–Josef Suk bejátszása, mely nem kifejezetten tisztá. Reméljük, hogy a Decca külön-külön és együtt is foglalkoztatja majd a nővéreket. *Zay Balázs*

Decca – Universal
478 8959

BRITTEN ÉS KORNGOLD HEGEDŰVERSENYE
Vilde Frang – hegedű, Frankfurti Rádiózenekar, James Gaffigan

●●●●○

Idő és tér metszéspontjában nem áll távol egymástól Erich Wolfgang Korngold és Benjamin Britten Hegedűversenye. Mindkettő az ellentmondásos 1930-as évek gyermeke, s bár törzsökös európai szerzők munkájaként, de az Egyesült Államokban keletkezett. Hangvételt, a zenéhez és általában a világhoz való viszonyulását tekintve azonban nem is lehetne nagyobb az ellentét e két, sajátosan eredeti versenymű között. Korngold szerzeménye egy pályája zenitjén jár, kiérdemesült mesteré; Britten koncertje egy kíváncsiságra ragadtatott ifjú trónkövetelőé. Mindketten az európai örület, a fasizmus elől menekültek Amerika reménytelen földjére, ám egészen más pályát futottak be. Korngold a hollywoodi tömegfilm-ipart szolgálta, Britten (hazájába visszatérve) a magas kultúra és a humanizmus valószínűsítőjévé emelkedett. Míg Korngold műve a késő romantika csillogó maradványaira alapoz, s onnan indítja édeskés, de dekadenciába hajló darabját, addig Britten elkötelezi magát a modernizmus „fékezett habzású” irányzatával, s Hegedűversenyében is változatlanul fürkészi saját, önálló, fanyarabb hangját. Vilde Frang már csaknem egy évtizede tényező a klasszikus zenei planétán: 2009-es lemezdebütálása óta ez már a hatodik albuma. Elmondása szerint mindkét kompozíció különösen közel áll hozzá, e vonzalom azonban nem üt át a CD-n. Ezek a művek bizony elbírnának egy nagyobb előadói szabadságot, több játékoságot, markánsabb, olvasatot. A norvég hegedűművész nő kissé hűvös marad, udvariasan, a kötelező tisztelettel közelíti a művekhez. Játéka ugyan pedáns, artikulációja választékosan finom, azonban a csúcspontokon könnyen erőtlenné, színtelenné válik.

Balázs Miklós

Warner Classics – Magneoton
08256 46009213

LALO, SARASATE ÉS BRUCH MŰVEI
Renaud Capuçon – hegedű,
Orchestre de Paris, Paavo Järvi

★★★★★

Úgy tartják, a hegedűk „emlékeznek” tulajdonosaik játéka, s új kézbe kerülve sem felejtik azt el. Renaud Capuçonhoz került az az 1737-ben készített Guarnerius, a „Panette”, amely korábban Isaac Stern hangszere volt. Aki mit sem tud erről, azt is elvarázsolja Capuçon játéka. A hegedűművész, aki többnyire kamaramuzsikusként lép pódiumra, ezen a felvételen három olyan kompozíciót szólaltat meg, amelyek bemutatója egy évtizeden belül (1868–1878) volt. Sarasaténak ajánlotta Spanyol szimfóniáját Lalo, s miközben Bruch I. hegedűversenyét sikerre vitte Joachim József, Bruch is éppen Sarasaténak ajánlott kompozícióján dolgozott. Renaud Capuçon gyönyörű hangon, magától értetődő tökélyvel játssza mindhárom kompozíciót, feltárva gazdag érzelmi-hangulati világukat. Az ilyen szólista hatása alól természetesen muzsikuskapartnerei sem tudják kivonni magukat; Paavo Järvi vezényletével az Orchestre de Paris méltó partnerévé nőtt. A hallgató, ha tehetné, „végtelenségig” a felvételt – így nem tehet mást, mint hogy sokszor elindítja lejátszókészülékét. A szépségnek valami olyan koncentrátumát kapjuk, amely szinte függetlennedik a játszánivalótól – ugyanakkor elementáris tudással gazdagodunk azokról a művekről, amelyek kisebb formátumú tolmácsok esetében nem többek a zenetörténeti múzeum híres tárgyainál. Érdemes gyakorló muzsikuskok figyelmébe ajánlani a hegedűművésztől származó információt: e három mű mindegyikével 12 évesen, a párizsi Conservatoire növendékeként ismerkedett meg, s azóta játssza őket időről-időre, töretlen lelkesedéssel. Ez az évtizedeken átívelő érlelés is „ájtöhet” a felvételen... *Fittler Katalin*

Erato – Magneoton
0825646982769

MAGDALENA KOŽENÁ – MONTEVERDI
La Cetra, Andrea Marcon

Magdalena Kožená Vivaldi- és Händel-lemezei után a kora itáliai barokk felé fordult, ezúttal Monteverdi műveiből válogatott. Ahogy az előző korongokon, úgy most is Andrea Marcon vezényel. A kíséretet a bázeli La Cetra barokk zenekar vállalta, mely együttes tagjai között magyar neveket is olvashatunk. A CD-re Monteverdi 7. és 8. madrigálkötetének (1619 és 1638), valamint a Scherzi musicali (1632) néhány darabja, a teljes Tancredi és Clorinda párviadala című madrigálopera (1624), illetve Monteverdi utolsó operájának, a Poppea megkoronázásának (1642) három áriája fért el, ezek közé ékelődik három kortárs – Marco Uccellini, Tarquinio Merula és Baigo Marini – egy-egy hangszeres darabja. A barokk korai szakaszában a zeneszerzők – így Monteverdi is – lényegében csak az ének szólamot és a számozott basszust jegyezték be, a többit az előadók fantáziájára bízták, illetve nagyban meghatározta az előadást, hogy milyen hangszeresek álltak rendelkezésre. A lemez 21. századi historikus előadói maximálisan élnek is e hangszerelési szabadsággal. Különösen megkapó a vonósok és cornett-játékos improvizálása, biztos alapot ad a continuo-szólam, talán csak a csörgődob hat olykor túlzónak. Kožená bársonyos mezzoszopránja e korszaknak is tökéletes reprezentánsa. Virtuozitása bámulatra méltó, ami nemcsak a gyöngyöző passzázsok hibátlan technikai kivitelezésében mutatkozik meg, hanem a Tankréd interpretálásában is: bravúros átlénygүүлéssel mindhárom szólamot egymaga énekel el. Az összeállítás kimagasló teljesítménye Ottavio áriája a Poppeából („Addio, Roma!”) a lelki fájdalom különböző fokozatainak ábrázolásával. Az Anna Prohaskával előadott duett pedig az egész lemez méltó megkoronázása.

Kovács Ilona

Deutsche Grammophon – Universal
479 4595 (CD)

JULIA LEZSNYEVA – HÄNDEL
Il Giardino Armonico, Giovanni Antonini

Akik ott voltak Julia Lezhneva és a La Voce Strumentale – az Il Giardino Armonico nyomdokain muzsikáló – hangszeres együttes legutóbbi koncertjén a Zeneakadémia Nagytermében, azok most ezzel a kiadvánnyal eleveníthetik föl az elmúlt hangversenyszезon egyik legjelentősebb eseményéről őrzött emlékeiket. Akik pedig nem voltak ott, azok ezzel a CD-vel vizsgáztalódhatnak. Händel Itáliában – hangzott az áprilisi koncert címe, mely akár a lemez tavaly januárban rögzített műsorának motója is lehetne. A hangversenytől eltérően itt azonban kizárólag Händel-zenék hangzanak el, a húszas éveik elején járó zseni, a „kedves szász” 1707-09 között komponált, s immáron az itáliai kultúrától ihletett drámai művei: áriák oratóriumokból (La Resurrezione; Il Trionfo del Tempo e del Disinganno) és zsolnárokából (Dixit Dominus; Salve Regina), illetve operákból (Rodrigo; Agrippina). Az előbbieket – az operákat sújtó pápai tilalom okán – Rómában születtek, az utóbbiakat viszont Firenzében, illetve Velencében mutatták be. Miként a zeneakadémiai koncerten, úgy itt is remekel az Il Trionfo egykoron Corelli által játszott hegedűszólóban Dmitry Sinkovsky (a felvétel stílusosan a cremonai Stradivari Múzeumban készült!), akinek azonban ezúttal sajnos nincsen alkalma másik képességét – kontratenor mutatványait – is megcsillantani. Kárpótlásul Giovanni Antonini gyönyörködtet minket barokk fuvalójával az Apollo e Dafne című – még Itáliában fogant, de már Hannover számára elkészült – kantáta egyik áriájának kísératében. És nem tudom, létezik-e a híres Lascia la spina-áriának (Il Trionfo) ennél tökéletesebb előadása. Az egész kiadványt Jelena Obrazcova emlékének ajánlották; hozzá is, méltó e pazar felvétel.

Mesterházi Máté

Decca – Universal
478 6766 (CD)

HÄNDEL: ARMINIO
Cencic, Claire, Donose, Sancho, Armonia Atenea, George Petrou

A kísérőfüzetben egy teljes oldal méltatja a Friends of Music Society nevű, nonprofit magánszervezetet, amelyet egy szoprán énekesnő (Alexandra Trianti), egy politikus (Lambros Eftaxias) és egy kiadó (Christos Lambraakis) alapítottak 1953-ban, Görögországban. És méltán méltatják e társaságot, mert neki köszönhető az athéni Megaron Hangversenyterem huszonöt évvel ezelőtti megnyitása, mint ahogy az ő javára írható az Armonia Atenea régizenei együttes felvirágzása is. A jelen kiadvány nem először győz meg e formáció briliáns muzsikálásáról, vezetője, a szuverén zenei fölfogású George Petrou irányítása alatt. Együttműködésük a horvát származású kontratenorral, Max Emanuel Cencicel most újabb ragyogó eredményhez vezetett. Cencic nemcsak kiváló barokk énekes (persze ezúttal is – itt mint Arminius, germán-keruszk herceg – a címszerepben), hanem szerencsés kézzel választja meg a partnereit is. A kanadai szoprán Layla Claire (Tusnelda), a spanyol tenor Juan Sancho (Varus, római hadvezér), a dél-koreai férfi-szoprán Vince Yi (Sigismondo), a román mezzo Ruxandra Donose (Ramise) s a katalán kontratenor Xavier Sabata (Tullio) mindannyian rendkívüli vokális teljesítményt nyújtanak. A kiadvány legfőbb nyeresége azonban maga a mű, ez az alig ismert Händel-opera, a komponista alkotóerejének – s a konkurens, nemesi operaházzal folytatott londoni küzdelmeinek – csúcskorszakából (1737). Alig hiszünk a fülünknek, hogy ez a két CD ennyi sosem hallott és sosem sejtett, eredeti zenei szépséget tartalmaz. Mert hát jó dolog, hogy újra fölfedezzük magunknak Steffani, Hasse, Porpora, Zelenka műveit. Ám azért ne feledjük: közöttük a legnagyobb drámai zseni mégiscsak Händel volt!

Mesterházi Máté

Decca – Universal
478 8764 (2 CD)

SIMONE KERMES – LOVE
La Magnifica Comunità,
Enrico Casazza

★★★★★

Love (Szerelmem) – szól a lemez címe, bár talán helyesebb volna ez esetben lovesickness-ről (szerelmi bánatról) beszélni. „If love’s a sweet passion, why does it torment? / If a bitter, oh tell me, whence comes my content?” (Ha a szerelmem édes szenvedély, akkor miért kínoz? Ha viszont keserű, akkor mondjátok, mitől vagyok boldog?) – hangzik Purcell Tündérkirálynőjének egyik dalában. „Son tourment est si beau, qu’il n’en veut pas guérir, / il ne vient pas se plaindre, il ne vient que mourir. (Kínja oly kellemes, hogy nem akar belőle kigyógyulni, s panaszkodni sem akar, hanem csak meghalni) – mondja egy másik dal, amely viszont a XIV. Lajos udvarában karriert csináló Michel Lambert kompozíciója. Az 1580 és 1700 közötti „aranykor” angol, francia, olasz és spanyol szerzeményeiből válogatott Simone Kermes, ez a briliáns hangú s intellektusú énekesnő, aki a kísérőfűzetben nemcsak hasznos információkkal kommentálja, hanem adekvát (főként Shakespeare-től vett) irodalmi idézetekkel is köríti az egyes számokat. A nimfa panasza (Monteverdi) és Dido búcsúja (Purcell) között a lemez hallgatója bús ostinato basszusokba s éteri magasságokig lamentáló dallamokba, méltóságátjelesen vagy épp hisztérikusan táncos ritmusokba fojthatja viszontatlan érzelmeit, miközben olyan szerzők kevéssé ismert műveit fedezheti magának föl, mint Merula, Boësset, Briçeno, Strozzi, Manelli, Legrenzi, Eccles, Cesti és Dowland. Az invenciózus hangszeres kíséretet a Kermes köré csoportosuló, remek muzsikusok biztosítják, akiknek egyes esetekben magát a kompozíciót is újra kellett alkotniuk, ha abból például csak a basszus szólam maradt fenn. Különleges szellemi-emocionális kalandra hív e CD.

Mesterházi Máté

Sony Classical
 88875111382 (CD)

VERDI: A VÉGZET HATALMA
Kaufmann, Harteros, Tézier, Krasteva,
Bayerische Staatsoper, Asher Fisch

●●●●●

„Oroszországnak írta és szánta [Verdi] azokat a nagy buffo-kórusokat, mindazt a groteszk dalocskát, amelyek különlegessé teszik A végzet hatalmát. Ám ez az opera Itáliában is rendkívül népszerű lett, s a Don Alvaro és Don Carlo közötti kettősök ma is ragyognak Caruso és Scotti hangján” – írja 1913-as operatörténetében a szigorú ítéletű, impresszionista kritikus, Oskar Bie. Majd hozzáteszi: „nem ezek [mármint a duettek] a legjobbak az operában, amely minél inkább halad a vége felé, annál kevésbé tűnik önállóknak vagy talán ridegeátnak” (tárgyalt felvételünk az átdolgozott, 1869-es milánói verziót tartalmazza). „A kis ötletek, a tömör stilizációk, a könnyed dobások – bizonyosan az átdolgozás többszörös retusai – olyan jelleget kölcsönöznek az első jeleneteknek, amely jobb, mint a régimódinak tartott mű híre. Az egyik vezető dallam, a könyörület motívuma pedig Aida-édességű” – így tehát Oskar Bie. Ha Carusóval és Scottival nem is, azért Jonas Kaufmann-nal és Ludovic Tézier-vel ez a kiadvány is büszkélkedhet, ami manapság ideális szereposztásnak mondható (habár Kaufmann kétségtelenül présel, amire viszont Caruso sohasem vetemedett volna...). Anja Harteros (Donna Leonora) és Nadja Krasteva (Preziosilla) a további erősségei ennek a 2014-es müncheni előadásnak, amelyben voltaképpen mindenki nagyon jó. Még a rendező Martin Kušej is, akinek sikerült egy családi asztal köré komponált, hatásos képekben megidéznie a hit, remény, szeretet – pontosabban a hitevesztettség, reménytelenség és gyűlölet – drámáját. Hogy pedig Calatrava márké és Padre Guardiano szerepét perszónalunióban éneklő Vitalij Kowaljow, az végső soron ugyancsak ebben az összefüggésben értelmezendő.

Mesterházi Máté

Sony Classical
 88875160649 (2 DVD)

MASCAGNI: PARASZTBECSÜLET,
LEONCAVALLO: BAJAZZÓK
Jonas Kaufmann, Staatskapelle Dresden,
Christian Thielemann

★★★★★

Nem csak Thielemann eszményi vezénylete, nem csak Jonas Kaufmann fenomenális alakítása (Turiddu, illetve Canio szerepében) tette kiemelkedő eseményé a 2015-ös Salzburgi Húsvéti Fesztivál – mostantól a normál földi halandók számára is hozzáférhető – előadását (jóllehet mindkét sztár itt debütált a verista stílusban). Hanem az eredetileg reklámfilmes Philipp Stölzl rendezése, pontosabban díszletkonceptiója az, ami legalábbis egyenértékű az ő teljesítményükkel, ha nem épp felülmúlja is azt a maga egységiségében. Kongeniális ötletével, hogy tudniillik a színpadot „filmkockákra” osztotta, Stölzl két legyet ütött egy csapásra: egyrészt megmozgatta s – az arca fókuszáló, premier plános vetítések révén – intenzívvé tette a Großes Festspielhaus sok rendező számára bejátszhatatlanul „széles vásznú” játéktérét; másrészt rámutatott az opera- s a filmtörténet fontos kapcsolódási pontjára. Arra tudniillik, hogy amit Mascagni, Leoncavallo, de részben Puccini is a 19. és a 20. század fordulóján elkezdett, az néhány évtizeddel később a neorealismo filmjeiben folytatódott. Különösen a Parasztszünet fekete-fehér színvilágában jut ez frappánsan érvényre, ahol Stölzlnek sikerült néhány markáns rendezői akcentust is elhelyeznie (a Santuzza-Turiddu pár fiának szerepeltetése, Lucia „mamma” rideg üzletasszonyként való értelmezése, stb.). Kaufmann kecskeszakállas, macsó-tetkős Canio-maszkjá (jelmez: Ursula Kudrna) a Bajazzókban pedig önmagában is telitalálat! A Zeffirelli/Domingo-féle megfilmesítések immáron átkerülhetnek az interpretációtörténet múzeumába. Az operairodalom két legnépszerűbb egyfelvonásosának referenciaértékű felvétele mostantól jó ideig e Salzburgi produkció lesz.

Mesterházi Máté

Sony Classical
 88875193409 (2 DVD)

THE SOUND

OF SHAKESPEARE

Emma Kirkby, The Hillard Ensemble, The Musicians of Swanne Alley

Erato – Magneoton

08256 46479047 ●●●●●

A Shakespeare korát bemutató gyűjtemény háromlemezes, benne szebbnél szebb zenékkal. Az első CD-n (Green Sleeves) Erzsébet-kori balladákat és színházi zenét hallunk, a másodikon (Joine Hands) Thomas Morley kóré csoportosították a darabokat, az utolsón (Go Crystal Tears) Dowland, Byrd és Robert Johnson darabjai szólalnak meg. Sokszínű a műfaji kínálat – táncok, madrigálok, lantzene egyaránt felcsendül, az előadói apparátus is színes. A rövid darabok tolmácsolása nagyszerű, nem kisebb nevekkel halljuk a darabokat, mint például Emma Kirkby, Anthony Rooley, a Hilliard Ensemble. A remek muzsika és értő tolmácsolás valóban reneszánsz-kori hangulatot hoz, nem mellesleg képet kapunk a kor kiemelkedő angol zenéjéből. Az újra kiadott lemezek csokra remek ötlet volt, érdemes hallgatni. *LI*

J. S. BACH: BRANDENBURGI VERSENYEK

Capella Savaria, Kalló Zsolt

Hungaroton

HCD 32786-87 ●●●●●

A klasszikus zenei repertoár talán legvénebb „csatalova” a hat Brandenburgi verseny. Mondhatni, szinte kötelező penzum minden barokk zenét játszó régizene-együttes szá-

mára. Ha így van, közölhetem: a Capella Savaria teljesítette a kötelezőt. Méghozzá nem akármilyen eredménnyel. Az előadás, ha nem is szeplőtlen, de kifejezetten erős. A zenekar magvasan, egészségesen szól, sosem erőltetett, túlfeszített, ahogy manapság gyakorta hallani – kivált német földön. Kilengésekről, historikus túlzásokról szó nem lehet, megokolhatatlan improvizációnak nyoma sincs. Ki kell emelni a kiegyenlített hangzást, valamint a jó tempóválasztást: sem hajszolettség, sem lomposág nem érződik az előadásban. A szombathelyiek az arany középutat járják, és helyesen teszik. Egy különködőkkel teli világban mindig meglesz a helyük. *BM*

VERTIGO – RAMEAU ÉS ROYER MŰVEI

Jean Rondeau – csembaló

Erato – Magneoton

08256 46974580 ●●●●●

Ez egy kiemelkedően jó lemez. Öröm Christophe Rousset után – aki már inkább vezényel – újabb kiemelkedő francia csembalistával megismerkedni. Hozzá hasonlóan Rondeau-ban is megvan az az elementáris tehetőség, erő, mely e barokk művek megszólaltatását hallatlanul izgalmassá tudja tenni. Nincs elég lehetőség a csembalóban? E dőre nézetet ez a lemez is cáfolja. Temperamentumos, sodró. A cím – örvénylés, szédülés – találó. Persze nem ez a csembalózás egyetlen iránya, van egy költőibb, finomabb is. A még mindig nem eléggé ismert Rameau és a még kevésbé ismert Royer műveinek részletei hangzanak el az Assas kastély historikus csembalóján. A klasszikus zene sok területén hiányt érzlelni, de ezen a téren nem, sőt! Idővel előkerültek a megfelelő hangszerek, s a jeles előadók is, köztük Rondeau. *ZB*

THE WEBER SISTERS – MOZART MŰVEI

Sabine Devieille, Pygmalion, Raphaël Pichon

Erato – Magneoton

08256 46016259 ●●●●○

Az a tény, hogy Mozart a szigorú apai parancs ellenére sem volt hajlandó visszaköltözni Salzburgba, nemcsak a zeneszerzőt megragadó bécsi kulturális sokszínűségnek volt köszönhető, de a társasági életnek is: mindenekelőtt a Weber-család három fiatal leányának, Aloysiának, Josephának és Constanzénak. A zeneszerző végül utóbbit vette nőül, ám sosem tagadta, hogy e páratlan, cserfes hölgykoszorú gyakorta elbájosította alkotói kedvét, s nemcsak odaadó feleségét, de sógornőit is műzsájának mondhatta. Az ifjú francia szopránénekesnő, Sabine Devieille és a barokk repertoárban már bizonyított, Raphaël Pichon vezette Pygmalion friss CD-jén ezeket a Weber-nővérek által ihletett műveket gyűjti csokorba. Benne rövidebb-hosszabb operaáriákkal, vegyítve néhány ritkán hallható zenekari bonnallal. *BM*

SCHUMANN: MŰVEK ZONGORÁRA ÉS ZENEKARRA

Jan Lisiecki, Accademia di Santa Cecilia, Antonio Pappano

Deutsche Grammophon – Universal

479 5327 ●●●●●

Szép és hiánypótló lemez. Lisiecki finoman, alapvetően éneklő módon játszik. Ehhez szokás szerint remekül alkalmazkodik Pappano, súlyban, tö-

morségben az egész megmarad a mozarti síkon, azaz könnyednek és meglehetősen áttetszőnek. Lisiecki a cantabile előadásmódot és a zenekarral való lágy összeolvadást preferálja. Játéka kicsit emlékeztet Wilhelm Kempffére. Lány ugyan, de tiszta és szépen kontúros. Az utókor tévesen hanyagolja (nem csak Schumannnál) a „kisebb zongoraversenyeket”, pedig sok köztük a csodás mű. Az Op. 92 a zongoraversenyől el nem maradó darab – ezt még csak-csak játsszák, de az Op. 134-et alig, pedig igen érdekes; főként – a Hege-düversenyhez hasonló módon – a Schumannban zajló vészterhes folyamatok érdekes tükröződése miatt. *ZB*

KENNST DU DAS LAND? HUGO WOLF DALAI

Sophie Karthäuser,

Eugene Asti

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

HMC 902245 ●●●●○

Hugo Wolf mint dalszerző van jelen a köztudatban – más műfajú alkotásait nem halljuk, de dalaiból is viszonylag ritkán kapunk ízelítőt. A szerző többször otthagya a konzervatóriumot, később (szubjektív) kritikusként is működött, magára haragítva számos művészt. Élete kevésbé szerencsés alakult. Két dal kivételével Mörike- és Goethe-versek megzenésítését halljuk a lemezen Sophie Karthäuser és Eugene Asti előadásában. Jól megfogott, kellemes tolmácsolást kapunk, különösen a hosszabb lélegzetű daloknál; itt jobban bele tudnak helyezkedni az adott dal hangulatvilágába. Sophie Karthäuser hangja szép, de van még felfedeznivaló a dalokban. Asti megoldásai megfelelőek, a két művész talán még nem eléggé összeszokott, de zenei együttműködésük ígéretes lehet. *LI*

SZKRJABIN: NÜANSZOK

Valentina Lisitsa – zongora

Decca – Universal

478 8435

Szkrjabin kétarcú komponista volt. Kanonizálásához főképp késői, modern, extravagáns művei vezettek, melyek miszticizmusával függtek össze. Korábban azonban Chopin és Rahmanyinov világában mozgott. Lisitsa új lemeze ezt a területet fogja át, kis darabok sokaságát vonultatva fel. Szkrjabin oeuvre-jének e kevésbé ismert részében minden kívánható minőség megvan, kivéve az úttörő jellegét. Érdekes észrevenni, milyen zökkenőmentesen kapcsolódik a jóval korábbi, részben udvari orosz zenei hagyományhoz, amely persze az európaihoz kötődött. A darabokban az évtizedekkel korábbi világ él tovább, áthatva a közties nagy szerzők, részben barátok kifejlesztette dúsabb hangzással. Lisitsa otthonos e világban, játéka egységben mutatja azt az ívet, mely a kora romantikus európai és orosz zongoradarabok, illetve Rahmanyinov késő romantikus alkotásai közt ível. ZB

BARTÓK, SCHNITTKE ÉS LUTOSLAWSKI MŰVEI

Miranda Cuckson,

Blair McMillen

ECM Records – Hangvető

ECM 2446

Inkább Bartók, mintsem a szláv vonal köti össze a három hegedű-zongora művet kínáló lemezt. Két szonátát és egy partitát hallhatunk három nagyszerű szerzőtől: Bartók II. szonátáját, a német-orosz szár-

mazású Alfred Schnittke II. szonátáját (Quasi una sonata) és Witold Lutosławski öttételes Partitáját tartalmazza a remek összeállítású lemez. Miranda Cuckson és Blair McMillen előadásában jól megragadott a Bartók-szonáta, bár a zongorát helyenként vadabbnak képzelheti a hallgató. Schnittke szonátájában a szünetek a mű elején beszédesek, nagy érzelmi töltet feszül a műben, ahogy Lutosławski Partitájában is. Átgondolt, nagy ívű az előadás mindhárom darab esetében, a hegedűs Cuckson rövid műismertetése viszont több mint kérdéses. Bartókot is szláv szerzőnek aposztrofálja Cuckson, s ez sokat levon a kiadvány értékéből. LI

DON QUIJOTE

Johanna Beisteiner – gitár

GR 1993 Records

GR-122

Spanyol szerzők kompozícióiból és spanyol tematikájú művekből nyújt át éppen egy tucatot Johanna Beisteiner osztrák gitárművésznő. A klasszikus gitárművészet sokszínűségét bemutató lemezen jó néhány sláger elhangzik: például Francisco Tárrega tremoló-etűdnek is beillő Recuerdos de la Alhambra című szerzeménye, Isaac Albéniz Asturias című darabja vagy a lemezt záró lírai Notturmo (szerzője ismeretlen). Kedves színt jelent Miguel Llobet két katalán népdalfeldolgozása és igazi csemege a flamenco inspirálta Night in Granada Eduard Shafrafskytól. Az osztrák és spanyol gitárzene kapcsolatára mutat rá Fernando Sor, a „gitár Beethoven-jének” is nevezett zeneszerző Mozart témára írt variációja, illetve a művésznő saját kompozíciója, melyet Ludwig Minkus Don Quijote című, immár klasszikussá vált balettzenéje ihletett. KI

BRÜCKENSCHLAG

Deutsche Kammerakademie

Neuss

JAZZsick

JS 5088

A 75 éves Dudás Lajos pályakezdő korában, jazzmuzikusként sokat improvizált, a szaxofonos korszak után visszatért a klarinéthoz, s miközben tanítással biztosította megélhetését, sokoldalúan élhette ki kísérletezőkedvét. Első lemezén Bach hegedűszonátáit tette át klarinéra, dob- és bőgőkíséretre. Új portrélemeze arról tanúskodik, hogy ízig-vérig ismeri napjaink zenehallgatóinak érdeklődési irányát. Vonószekerekkel „kommunikál” kvartettje (gitár-bőgő-ütők). Webern miniatűrjeinek ciklusába három intermezzót ékelt; a Magyar képek esetében annak lehetünk tanúi, hogyan inspirálta a bartóki kompozíció a virtuóz klarinétost. A jazzklarinétra és vonószekerekre írt saját kompozícióval, a műsort záró Balettzenével teljes képet alkothatunk a zeneakadémiai tanulmányokat követően Németországban letelepedett, sokoldalú-sok stílusú művészről. FK

BÉCSI MINIATŰRÖK – LANNER ÉS SCHUBERT MŰVEI

Lanner Quartet, Miklósa Erika

Hungaroton

HCD 32766

A Budapesti Fesztiválzenekar négy művésze sajátos összeállítású kamaragyüttest alakított 2012 nyarán: a 2 hegedű és brácsa mélyvonós partnere a nagybőgő. Apparátusuk

hangulatosan idézi meg a 19. század első felének sajátos bécsi zenei világát. Debütáló lemezük abba a korba varázsolja vissza hallgatóit, amikor a komoly- és könnyűzene között még nem alakult ki az időközben elhelyült szakadék. Névválasztásukkal az utókor feledékenységét próbálják enyhíteni – a „keringőkirály” kortársának, a bécsi keringő atyjának művészetére irányítva a figyelmet. Lanner táncait Alexander Weimann átíratában játsszák. A Lanner-kortárs Schubert műveinek átíratából az együttes primáriusa is kivette részét. Az album színvonalas kapcsolódást biztosít az „időutazás” résztvevőinek. FK

LEHÁR FERENC: A VÍG ÖZVEGY

Metropolitan Opera,

Sir Andrew Davis

Decca – Universal

074 3900 (DVD)

Filmszerű, sötét alaphangulat, századfordulós dekadenciában tobzódó díszletek, burjánzó, tarka ornamentektől terhes, nehéz kosztümök. Ez a habzó giccszenger jellemzi a Metropolitan most DVD-n is napvilágot látott Víg özvegyét, mely vakbuzgón visszaadja a korabeli párizsi burzsoázia végtelen közönségességének minden vaskos stílusjegyet. Susan Stroman habos-babos, ósdi luxust idéző színrevitelénél csak Lehár Ferenc cselédlányzenéje a rozszabb, mely ezúttal a könnyebb érthetőség és az amerikai piac kedvéért angolul riogatja az operettbarátokat. Renée Fleming persze pompás, mint mindig. Hangban, színpadi megjelenésben és művészi felkészültségben magasan kiemelkedik a produkcióból, de egy ennyire bornírt darabot még egy nagy formátumú énekesnő sem tud a jó ízlés mércéjével mérve fogyaszthatóvá tenni. BM

**SZABADOS GYÖRGY:
ÍRÁSOK III.**

A zongorista, zeneszerző halálának ötödik évfordulóján jelent meg az Írások trilógia záró darabjaként ez a hiánypótló könyv. A sorozat tematikusan – az első részbe tanulmányok és esszék, a második kötetbe versei kerültek – épül fel, és talán ebből az utolsóból kapjuk a legteljesebb képet Szabados jazztörténetet meghatározó életművéről. A magyar jazz atyát tisztelhetjük benne, abban az értelemben, hogy népzeneiket és Bartók zenei örökségét elsőként integrálta az improvizációba, létrehozva ezzel hazánk szabadzenei színterét. Annyira élő az öröksége, hogy mára felnőtt egy őt már csak közvetve ismerő fiatal generáció, akik magukat Szabados zenei világából eredeztetik. A harmadik kötetben beszélgetések és interjúk olvashatók, többek között olyan partnerekkel, mint Szigeti Péter és Turi Gábor szakírók vagy a vajdasági jazzélet központi alakja, Bicskei Zoltán. Hogy Szabados nem csupán zenészként, de gondolkodóként is megismerhetjük, köszönhető nekik is, akik hozzáértően és az életmű alapos ismeretében teszik fel kérdéseiket. Még ha van is a teljes terjedelmükben közölt beszélgetésekben átfedés, nem zavaró, ez is hozzájárul, hogy átfogó képet kapjunk az emberről és az alkotóról. Szabadosról nem állt messze a verbalitás, koncertjein is gyakran beszélt zenéről, az őt körülvevő világról. A kötetbe szerkesztett riportok hűen tükrözik jellegzetes mondatfűzéreit, amelyek olyanok, mint kedvenc zenei műfaja, a rubato. Gondolatainak bő áradása mindig a transzcendens keresését tükrözi. Az így kirajzolódó attitűd sokkal inkább a kamarajazzt, a kortárs és a népzenei összefogó európai rögtönző zenészt, mintsem azon amerikaiaké, akik a jazz első fél évszázadát meghatározták.

Párniczky András

B.K.L. Kiadó,
295 oldal

**CHARLES LLOYD & THE MARVELS:
I LONG TO SEE YOU** ★★★★★

Úgy emlékszem, Nathan Milstein valamelyik lemezére panaszkodott egyszer a kritikus: annyira tökéletes, hogy nincs mit bírálni rajta. Lloyd új albumának már első meghallgatásakor hasonló érzésünk támad. A tenorszaxofon- és fuvolasound kifogástalan; a kíséret pazar; a műsor elsőrangú; a hangminőség kikezdetlen. Lloyd a klasszikusok egyike, akinek minden lemeze fontos (zene)történeti esemény. Életműve több szakaszról áll, mégis egységes: míg a nála hat évvel idősebb Wayne Shorter az utóbbi 45 évben más közönséget célzott meg zenéjével, mint pályája elején, Lloyd elmondhatja, ma is azokhoz szól elsősorban, akik korai lemezeit szeretik. Bár lehet, hogy ez az új albummal változni fog. Az I Long to See You minden formai, melodikus és hangszerelési tökélye ellenére azt a benyomást kelti, mintha nem annyira a szaxofonos személyes ízlése, inkább a zenéjében rejlő populáris elemekre érzékeny és a várható pozitív hallgatói reakciókat is jól ismerő produceri mágia teremtette volna ezt a csodálatos lemezt. Van itt minden, ami szem-szájnak ingere: finom blues egy Bob Dylan- és egy Billy Preston-feldolgozásban; előbbi egy Coltrane-sírámot idéz, utóbbiban Norah Jones énekel roppant visszafogottan. Bill Frisell, a steelgitáros Greg Leisz és egy háborúellenes dalban vendégeskedő Willie Nelson a zene country-atmoszféráját tartja fenn; további népdalokat Lloyd hangszerelésében hallhatunk: a La Llorona vagy a Shenandoah egyszerűen gyönyörű. Több szám a szaxofonos fiatalokának post-bop eszményét varázsolja újjá, így a fuvolán játszott Of Course, Of Course. A CD végén pedig az egyetlen új szerzemény, egy tizenhat és fél perces mestermű, a buddhista jazzmuzsikus kontemplációja – ebben a kompozícióban a legerősebb a „tisza jazz” jelenléte.

Máté J. György

Blue Note – Universal
002427702

**BORBÉLY MIHÁLY:
POLYGON** ●●●●●

Borbély Mihály egy másik műhellyel, nem állandó kvartettjével lépett tavaly szeptemberben a Fonó színpadára, és rögzítette koncerten ezt az anyagot, amelyben a társak régiek és újak is; mindenkivel játszott már a tagok közül valamilyen working bandben, de tudomásom szerint ez a formáció első közös felvétele. Az is lényeges eltérés, hogy a dobszólamot a dobokon is játszó ütős, a hangulatfestésben lenyűgöző Dés András, a basszusmeneteket (és akkordfelbontásokat meg tündöklő melódiákat) pedig Lukács Miklós, a cimbalom nagymestere játssza. A kéttagú ritmusszekció semmilyen hiányérzetet nem hagy a hallgatónak. Borbély felvonultatja fúvós hangszerének teljes arzenálját attól függően, hogy a darab és a másik fúvós szólista, az elképesztően virtuóz bolgár kavalos, Theodosii Spassov játékát mivel tudja a legjobban kiegészíteni. A zenekarvezető most sem tolaszkodik előtérbe, összesen négy szám az övé. Ez is egy balkán jazzprojekt, de úgy érzékelem, előrébb állnak a fantasztikusan pergő, szűkített és moll alapon nyargaló dalok, mint a Projektben. A legőrültebb tempót balkáni ritmusokra Lukács kompozíciója diktálja, a klezmer táncforgatagot – blues-os felhangokkal – Spassov egyik darabja invokálja, a kaval közéleti atmoszféráját és a basszusklarinét iróniáját Dés kompozíciója használja ki, míg a zenekarvezető egyik száma a csak rá jellemző díszítésekkel kápráztat el: szoprán-saxofonon halljuk, de kelet-európai szelek fújnak benne. A Polygon tökéletes elnevezés: a sokszög rengetegféle zenét állít vonatkozási rendszerbe, mégis önazonos. Borbély Mihály társaival a jazz nyelvén, régióink népzeneinek minden értékét felmutatva megint fenomenálist alkotott.

Zipernovszky Kornél

Fonó Budai Zeneház
FA 379-2

MELISSA ALDANA:
BACK HOME ●●●●●

Az utóbbi évtizedekben már cseppet sem lehetetlen egy ifjú chilei hölgynek Santiagóból a bostoni Berklee-re, majd New Yorkba jutni, mint ahogyan az sem, hogy Sonny Rollins hatására a tenorszaxofont válassza. (Bár apja, sőt nagypapja is tenoros volt, gyerekként pedig altozott, majd később váltott hangszert.) 2013-ban, 25 évesen megnyerte a rangos Thelonious Monk versenyt, tavaly a Downbeat kritikusa ismerték el művészetét, és ma már bátran állíthatjuk, hogy Chris Potter vagy Mark Turner társaságában foglal helyet a tenoros-elitben. (Az is természetes, hogy Tzumóval való ismeretése is Amerikából datálódik, ezért is volt vendégzólista idén tavasszal a Müpában.) A harmóniahangszer nélküli játék komoly kihívás a szaxofonosok számára, és Melissa négy saját albuma között immáron ez a második triólemeze. Az ilyen felállásban a fúvós hangszer terjedelmes szólói csak igen kvalitásos előadó esetében nem válnak unalmassá, Melissa pedig valóban kitűnő zenész. Partnerei: honfitársa, a bőgős Pablo Menares és a keresett német-amerikai dobos, Jochen Rueckert, aki ritmikai bravúrjaival számottevően emeli a produkciót. A számok többségét Melissa jegyzi, kettőt a bőgős, egyet pedig a dobos. A „kakukktójas” Kurt Weill híres „My Ship”-je, egy mindössze 3 perces kis remekmű, annak igazolására, hogy azért a standardek világa sem idegen számára. Érdekes, hogy a lemez címadó száma nem hazájára, hanem számára a „zenei otthon” jelentő Rollinsra utal. Pont olyan, mint a nagy előd valamelyik kompozíciója, és a tenorjáték is a szaxofonkolosszusra hajaz, de Coltrane hatása sem vitatható. Az improvizációk gördülékenyen bontakoznak ki a hibátlan ritmustandem kíséretével. Bárcsak hosszabb lenne mind a kilenc szám. *Márton Attila*

Wommusic
WOM0006

TZUMO: HUNGARIAN FOLK SONGS ●●●●●

Voltak előzmények. Garay Attila, Pege Aladár már a hatvanas években játszott magyar népdalokat, feldolgozásai azonban a témára rögtönzött jazz-szólók keretein belül maradtak. A hetvenes években iskolát teremtett Szabados György, aki Bartók nyomdokain haladva, a népzeneből és a magyar zeneiségből kiindulva, magas rendű improvizatív zenét hozott létre. Szakcsi Lakatos Béla, mielőtt a cigány jazz létrehozására adta a fejét, Virágom, virágom címmel magyar népdalfeldolgozásokat jelentett meg. Az irányzat autentikus képviselője, Dresch Mihály természetes módon egyesíti magában a kétféle zenei világot. És most új lemezén Tzumo, alias Oláh Árpád, a legrangosabb amerikai intézményekben nevelkedett zongorista is a magyar zenei örökséghez fordul. Alázatosan. Nem a hangszeres tudást, nem a formaalkotó, improvizációkban kiteljesedő képességet állítja előtérbe: minden pillanatát a zenei materiához fűződő bensőséges viszony hatja át. Tizenegy két-háromperces szám, jó félórányi anyag; ennél szikárabb CD aligha készül napjainkban. Vannak ismert (Tavaszi szél, Álta mennék én a Tiszán), de akadnak ritkán hallható dalok is (Szegény legény, Fehér fuszulyka virág). A témák a maguk tiszta egyszerűségében hangzanak fel, a jazz inkább a harmonizációban, a kiejtésben jelenik meg. Lenyűgöző, hogy a pentatónia milyen szervesen vált jazzes hangzásba. Néha kívánnánk is, hogy a két kéz jobban szabadjára engedje magát, de a rövid rögtönzések vagy variációsorok után mindig visszatérnek az időközben más összefüggésbe helyezett dallamokhoz. Kevés hang, puha billentés, teljes azonosulás, érzelmi gazdagság; harmónia, őszinteség és szeretet sugárzik Tzumo játékából. Ritka kincs manapság a földön. *Turi Gábor*

Hunnia Records
HRCD 1600

CÉCILE MCLORIN SALVANT:
FOR ONE TO LOVE ●●●●●

Cécile McLorin Salvant nem cifrázza. Piros-feketefehér borító elnagyolt formákkal, a szerelemről szóló témák, konvencionális zongora-bőgő-dob kíséret, közvetlen előadásmód. Egyszerű a képlet. Ez volna minden? A borítógrafika (vajon milyen érzelmet tükröztök ezen az absztrakt arcon?) és a belső illusztrációk, de még a kézzel írt szövegek is az énekesnő alkotásai. A szerelem persze sokszor sötét verem, fájdalommal, tépelődéssel, néha tragikus, néha komikus fordulatokat hoz. McLorin Salvant hozzáállása erősen feminista, ami már korábbi, Grammy-jelölt Womanchild című lemezén is megmutatkozott, mégis árnyaltan kezeli a témát. Könnyűszerrel belelénygél az agyonjátzottnak nem mondható, klasszikus szerzők tollából származó darabok főhősnőinek szerepébe, aztán a maga által megrajzolt portrékat kelti életre – őt is akad a tizenkettőtől. Aaron Diehl zongorista, Paul Sikivie bőgős és Lawrence Leathers dobos finoman és figyelmesen követik az énekesnő szándékait, színezik a hangulatokat, nem rutinból oldják meg a feladatokat. McLorin Salvant minden megszólalásában ott rezegnek az elődök, a példaképek, Billie Holiday, Sarah Vaughan, Bessie Smith és Ella, miközben olyannyira egyedi és önazonos, amit csinál, hogy csak saját magára hasonlít. És azt csinál a hangjával, amit akar: legegyszerűbben formál meg egy sort, majd teljes teltségében kiengedi a hangját a következőben; hol egyenesen, hol végtelen finom vibratóval énekel; adott esetben nyög, hörög, nyafog, de nem affektál, csak előad – és soha nem sok. Egyszerű a képlet, mégis utánozhatatlan, mert a kulcs a művésznő őszintesége. Ezt értékelhette a 2016-os Grammy-bizottság is, amikor a For One To Love-nak ítélte a Legjobb vokális jazzalbum díját. *Bércesi Barbara*

Mack Avenue
MAC1095

MARKUS STOCKHAUSEN-FLORIAN WEBER: ALBA ●●●●○

„Micsoda duó! Micsoda harmónia!” – lelkesedik a trombitás-zongorista kettős teljesítménye hallatán az Audio Magazin kritikusa. Joggal. A két német muzsikós évek után állt össze ismét, hogy az Eternal Voyage szextettben kialakult zenei kapcsolatukat kettesben folytató meditációikat lemezre vegyék. Stockhausen kezdetben elektromos hangszerekkel is kísérletezett, több korábbi vállalkozásában fontos szerephez jutottak ezek, de belátta, hogy Weber kristálytisza játéka akusztikus hangszerpárt igényel, így az Albán hagyományos trombita- és szárnykürt-hang hallható. A két német zenész más-más jazzkonceptióval rendelkezik, de együttműködésüknek hasonlóan éteri végeredményei lesznek, mint régebben a Kenny Wheeler–John Taylor duóknak. Egyes „etűdök” az európai műzenei tradíciókba illeszthetők be, a CD legvonzóbb felvételei azonban mégiscsak az igazi ECM-melankóliát sugárzó, a zenész-egőt távol tartó szerzemények, a talán leginkább „impromptu”-nek címkézhető, a komponált témát és a rövid improvizációt tudatosan szétválaszthatatlanná tevő darabok, például a pianista fiához írt Emilio, vagy az akár hűvösen, esetleg romantikusan visszafogottnak is nevezhető, a két muzsikós közös expresszivitását megkövetelő Die weise Zauberin. A poliritmikus Emergenzen is hamisítatlan ECM-zene, mely azokat az efemer homokformákat idézi, melyeket a tengerparton a szél és a víz alakít és módosít szüntelenül. A hangszeres szerepek és kontrasztok is folyton cserélődnek: az általában szolisztikus trombita kísérővé válik a bal- és jobbkezes szimultán zongoraimprovizációra épülő Surfboardban. A többértelmű cím jelentheti egy album lapjait, utalhat a tiszta fehér színre, esetleg a hajnalra, mely középkori provanszál versekben a szeretők búcsújának ideje. *Máté J. György*

ECM Records – Hangvető
ECM 2477

SNÉTBERGER FERENC: IN CONCERT ★★★★★

Az ECM kiadó művészei közé kerülni nem kis rang, hiszen a zene olyan nagyságait találjuk ott, mint Keith Jarrett, Jan Garbarek vagy John Abercrombie. Az évtizedek óta Németországban élő és magasra értékelt magyar gitárművésznek már régen köztük lett volna a helye. Csak most derült ki egy interjúból, hogy Manfred Eicher több mint két évtizede felfigyelt kiemelkedő művészi kvalitásaira, és csak egy hivatalnok hanyagsága miatt sikkadt el szerződötetése! Igaz, így is szépen ívelő pálya áll mögötte, mind a koncertterekben, mind lemezekben. Mégis nagy öröm mindannyiunk számára, hogy végre méltó helyére került. (Azt is megtudhattuk, hogy már egy triófelvétele is kiadás előtt áll.) Debütáló albuma a pesti Zeneakadémián 2013. december 14-én elhangzott akusztikus szólókoncertjének szűk egyórányi részlete, amellyel harminc éve töretlen zenei pályafutását ünnepelte meg, nagyrészt az erre az alkalomra komponált művekkel. Ezek közül válogatva állt össze a nyolctételes zenei blokk (Budapest I–VIII.) és a mindenki által ismert amerikai dalocska, a Somewhere over the Rainbow háromperces gyöngyszeme. Ez utóbbi azért is érdekes, mert olyan szervesen illeszkedik bele a szebbnél szebb, szívet-lelket gyönyörködtető Snétberger-szerzemények és mesteri improvizációk közé, mintha ezt is Feri jegyezné. Az egyes tételekben fellelhetők Kossuth-díjas művésznünk szerzeágazó zenei gyökerei: a roma népzene, a brazil bossa-nova, a nagy klasszikusok motívumkincse és persze a jazz esszenciája. Mindezt páratlan ízléssel gyúrja egybe a rá jellemző virtuóz passzázssokkal és díszítő futamokkal. Az élő felvétel hangtechnikailag is stúdió minőségű, ami a világ-hírű label esetében szinte természetes.

Márton Attila

ECM Records – Hangvető
ECM 2458

LIONEL LOUEKE: GAIA ●●●●○

Mint sok más élvonalbeli afrikai muzsikós, Loueke is Párizson át jutott el Amerikába. S mivel a százéves műfajnak új perspektívákra van szüksége, és ezt – egyebek között – az egzotikus kultúrák tudják biztosítani, ő is üstökösként emelkedett a pályán. A Berklee-n és a Monk Intézetben kapott kiváló képzést, amelynek révén kibontakoztatta veleszületett tehetségét, és kiépítette azt a kapcsolatrendszerét is, amelynek segítségével bekerülhetett a műfaj legmagasabb köreibé. Mentorai között Herbie Hancock és Wayne Shorter a legfontosabbak, de ezen az albumán is köszönhet mond még vagy két tucat neves jazz-zenésznek. Különleges pozíciója nem csupán egyedi játékmódjának köszönhető, hanem afrikai gyökereihez való ragaszkodásának is, amelyet bátran ötvöz a kortárs improvizációs zenével. Nem is lehet bekatulyázni ezt a – jó értelemben vett – eklektikus művészetet, amelyben az említett két zenei világ fúziója sokkal inkább megvalósul, mint a hat évvel korábbi Mwaliko című lemezén (Gramofon, 2010. nyár). Ez a trióformáció már akkor is létezett, partnerei bostoni iskolatársai, egyben barátai: Massimo Biolcati, a basszer és Németh Ferenc, a dobos. (New Yorkban élő hazánkfíával másfél évtizede dolgoznak együtt, Loueke közreműködött Feri Triumph című albumán, sőt annak bemutató koncertjén 2013-ban fellépett a Műpában is.) Loueke különleges pedáltechnika segítségével olyan – nem is gitárszerű – hangzásvilágot hoz létre, amely például a melodicát imitálja. A teljességgel szerzői lemez érdekessége a Bee Gees How Deep Is Your Love című 1973-as világsikerének „afrikánizált” feldolgozása, amely biztosan Loueke legemlékezetesebb felvételeinek egyike lesz.

Márton Attila

Blue Note – Universal
0602547423801

EURO-AFRICAN PLAYGROUND

Juhász Márton, a Berkleeen végzett és ma már Európa-szerte játszó, nagyszerű fiatal dobos szenvedélyes érdeklődése Nyugat-Afrika zenei öröksége és annak európai talajba történő átlpántálása iránt eredményezte az album kilenc tagú névadó együttesének létrejöttét. A huszonharmincvalahány éves magyar jazzzenészek krémje egyesítette erejét a virtuóz, látványos szenegáli ütős, balafofonos és énekes, Ibrahima Cheikh Fallal. A zene sokrétű, változatos, izgalmas, táncolható, dúdolható afro-jazz-rock, amely mindemellett komoly hangszeres tudást és nagymértékű egymásra figyelést igényel. Óriási szükség van az ilyen muzsikára, amely, mint egy emberöltővel korábban a karibi és afrikai zenészekből Londonban összeállt Osibisa vagy Ginger Baker társulása a nigériai Fela Ransome Kuti csapattal, élvezettel járható hidat teremtett a fiatal rockrajongók számára a jazz felé.

Pallai Péter

TÁLÁS ÁRON TRIÓ: FLOATING ISLAND

Szerzői kiadás

AT001

Ahhoz képest, hogy Tálás Áron hányféle hangszeren, stílusban és formációban mozog otthonosan, rendkívüli céltudatosságra, arányérzékre és intelligenciára vall részéről, hogy debütáló lemezén beérte az akusztikus zongorával és a hagyományos triófelállással. E keretek közt

viszont mindent megmutat, amit tud – és az nem kevés! A Floating Island II száma közt találunk Kodály-ihlette, népdalfeldolgozásnak álcázott darabot, a hagyományok előtt tisztelgő mainstream jazzszámot, lírai balladát, Esbjörn Svensson-i hangulatokat, megbolondított bluest, klasszikus kamarazenei megoldásokat – mind a főhős szerzői vénáját dicséri. Áron igen gazdagon ritmizál, harmonizál és a dallamok is barátai, nem célja elidegeníteni zenéjét. Mindebben segíti Barcza Horváth József és Gyárfás Attila, no meg Buczkó Gábor hangmérnök. Minden hallgatással újabb felfedezéseket tehetünk e szigetvilágban.

BB

E.K. AVENUE: MOONBIKE

Magneoton

5999887022364

Az E.K. Avenue ötlete ugyan Rátónyi Róberttől származik, valójában a pár éve Hollandiában élő énekesnő, Kertész Erika saját formációjáról van szó. Új lemezük zenei világa eklektikus, a mainstream megszólalástól eltérően smooth-osabb, fúziós hangot üt meg, melyben a pontos groove-játékra és a letisztult, elektronikus soundra törekednek. Habár a zene (Erika saját dalai, amelyeket leginkább modern R'n'B-ként aposztrofálnék) abszolút hallgatóbarát, a jazzes hangszerelés (Szendőfi Péter alkotása), a szólisztikus tartalom és Erika hűvös, elegáns hangja olyan mélységet ad az anyagnak, amivel rádióban csak ritkán találkozunk. A lemez erényei közé tartoznak az érzékeny szövegek és John Gunther fanyar hangzású szólójátéka. Egyedüli negatívum a letisztultságból következő, itt-ott fellelhető egyhangúság, ám az album összességében könnyed, mégis igényes, kellemes hallgatnivaló. *Szentgally György*

DJABE: 20 DIMENSIONS

GR 1993 Records

GR-121

A Djabe zenekar idén ünnepli huszadik születésnapját. Az innovatív, professzionális produkcióiról ismert csapat – a Miskolci Szimfonikusokkal készített Forward után – új stúdióalbumán, a 20 Dimensionsön a kamarazenei ihletésű akusztikus hangzásokat részesíti előnyben. A nyitószám (Scientific Foreword) és a záró kompozíció (Out of Dimensions) szabályos keretbe foglalja a lemezt, amelynek húsz tétele között kilenc jazzimprovizáció (Transition 1-9) is helyet kapott. A többi szám Barabás Tamás és a zenekarvezető, Égerházi Attila kreatív energiáit dicséri. Barabásnál inkább a sodró lendület, Égerházinál a bensőséges líra dominál, így ezek a tételek jól ellenpontozzák egymást. Az improvizációkban régi barátjuk, Malik Mansurov, az ősi azerbajdzsáni hangszer, a tar mestere, valamint Kovács Sára (didgeridoo, fuvola) is közreműködik.

ReA

DR. LONNIE SMITH: EVOLUTION

Blue Note – Universal

002427502

Smith, a turbános „varázsló” a hard bopból leszármazott, a mainstream jazzel párhuzamosan fejlődő soul jazz egyik, ha nem a legnagyobb mestere. Smith visszatérése a Blue Note-hoz, azaz az Evolution ennek az, egyébként a soul zenénél korábban kialakult, blues-os, groove-os, afro gyökerekből táplálkozó stílus-

nak egyik legjobb mai manifesztuma, ami azonban jócskán feszegeti a műfaji korlátokat is. A Straight No Chaser-átdolgozás igazi absztrakt soul jazz, de a Talk About This, az African Suite vagy épp Robert Glasper vendégszereplése is túlmutat a Hammond-banek tradícióin. Az album minden pillanata a legmagasabb színvonalat, az autentikusság mellett a progressziót, a stílus evolúcióját képviseli. A részben eltérő felállásokban rögzített számok és a monumentális orgonajáték miatt is kötelező tananyag a szintén rajongóinak, mindenki másnak pedig erősen ajánlott a lemez. *SzGy*

ROBI DELYRA: FREE MARKET

RDM Records

RDM CD 004

Az egzotikus elnevezés Dely Robi gitárost takarja, aki az ismert zenészcsalád tagja, és külföldi szereplései kedvéért választotta művésznévet. (Kolumbiában élő nagybátyja a 60-70-es évek keresett kongósa volt, aki még Szabó Gábort is kísérte a hazalátogatásakor készített felvételeken.) Robi DeLyra jegyzi a teljes zenei anyagot, amelynek előadásában a modern jazzgitározás legjobb hagyományai mellett rockos, popos elemeket, változatos hangszíneket is alkalmaz. Az ötven perc játékidő tizennygy kompozíció között oszlik meg, így aztán még „egypercesek” is bőven akadnak. Talán a kevesebb több lett volna, mert akkor az adott terjedelemben több idő állt volna a szólista rendelkezésére a „szabad piacón”, hogy megmutathassa kétségtelenül meglévő kvalitásait. A trió másik két tagja külföldi: Joanna Broabsis basszer és Jack Redsum Lyd a doboknál, akik kitűnő kíséretet nyújtanak. *MA*

**KENDRICK SCOTT ORACLE:
WE ARE THE DRUM**

Blue Note – Universal
0602547351531 ●●●○○

A jeles dobosnak ez a harmadik lemeze együttesével, a második ugyanabban a felállásban. Taylor Eigsti (zongora), Michael Moreno (gitár), John Ellis (szaxofon, baszszusklarinet), Joe Sanders (bőgő) a kortárs New York-i jazzszcéna aktív, magasan képzett szereplői. Rendszeresen teszik a dolgukat, a hangszeres tudással, az improvizációs képességgel nincs gond. A tűnődő, hangulatfestő, visszafogottan előadott darabok közé nagy ívű dallamokból építkező, bombasztikusan fokozódó szerzemények iktatódnak. Eigsti romantikus zongorázása és Ellis érzelmes szaxofonhangja kiemelkedik a képből. Valami mégis hiányzik, ami túlmutatna a profizzionalizmuson, ami feledtethetné az iparszerű gyakorlatot, amely sorozatban állítja elő és forgalmazza az új termékeket. New York nagy kohó, ahol egymást gerjesztő hangzások kavarnak a levegőben – de vajon „ki viszi át a szerelmet a túlsó partra”? *TG*

**YVES ROBERT TRIO:
INSPIRED**
BMC Records – MG Records
BMC CD 228 ●●●●●

A szokatlan összeállítású trió (harsona-bőgő-dob) az atonális free zenétől az energikus groove-ig, illetve a rockosra hangszerezelt, de a minimalista repetíciókkal is kokettáló dekonstrukcióig sok mindent beépít műsorába. S ahogy azt a jobb

hármasoknál megszokhattuk, az előadásban a mesteri összjáték kiválóan megfér a tagok individuális törekvéseinek előmozdításával. Bruno Chevillon bőgős elsősorban kísérő alkat, de ebben a közegben módja nyílik remek hangszeres tudását kibontakoztatni: ujjal és vonóval egyaránt pompás a játéka. Akár az extraravagáns Cyril Atefé, akit korábban az afrikai transzzenét electrogroove-val vegyítő CongopunQ-ban hallhattunk. Yves Robert pedig az utóbbi évek egyik nagy harsonás felfedezése. A budapesti Opus Jazz Clubban készült egyórás felvételen hemzsegnek a jobbnál jobb zenei megoldások, a BMC büszke lehet új kiadványára. *MJGy*

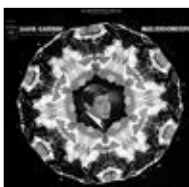
**ERIK TRUFFAZ QUARTET:
DONI DONI**
Parlophone – Magneoton
0825646080199 ●●●●●

Erik Truffazra mindig is jellemző volt a nu jazz mezsgyéin való fuzionáló kísérletezgetés. Nincs ez másképp kvartettje Doni-Doni című albumán sem, melyen a francia-svájci trombitás avantgárd stílusát ez alkalommal afrikai ihlet színesíti. Több számba egzotikus világzenei hangulatot vegyítenek a bennük hallható autentikus afrikai dallamok és a vendégszerelő Rokia Traoré mali származású énekesnő lélekkel teli, misztikus hangja. Nagyon jól működik ez a fúzió, de nem dominálja a lemezt. Truffaz elektronizált hangképei, atmoszférikus szóloi és acid jazzes témái most is a tőle megszokottak, és nagyszerű hangszeres kíséretben bontakoznak ki. Széles érzelmi és dinamikai spektrumot járunk be, a groove-os elektro-jazztól a (Szerelem című) lírai balladán át a rappel kísért hip-hopig. Izgalmas korong, Truffaz egyik legjobb lemeze az elmúlt évekből. *Laczkó Krisztián*

**TORE BRUNBORG:
SLOW SNOW**
ACT – Hangvető
ACT 9586-2 ●●●●●

Tore Brunborg nem tartozik a nemzetközileg legismertebb skandináv jazzisták közé. Pedig a szaxofonos több mint harminc éves karrierje során olyan sztárok mellett játszott, mint Manu Katché, Bugge Wesseltoft vagy Pat Metheny, és saját produkcióiban is több lemezt készített. Mostani, Slow Snow című albumát szerzőként saját kvartettjével jegyzi, melyben a norvég jazzszcéna kulcsfigurái a partnerei. Közöttük van a gitáros-innovátor Eivind Aarset is, akit azért érdemes kiemelni, mert az ő változatos gitárhangzásának különböző dimenziói remek elektronikus kiegészítésül, néhol ellenpontként szolgálhatnak Brunborg visszafogott, lírikus szaxofonjátékához. A kompozíciók jól sikerültek és mély érzelműek, van történetük, van bennük intimitás, feszültség és dráma is, de a katarzis elmarad. Mintha Brunborg „nem fújna ki” teljesen magát, s emiatt nem jut kifejezésre minden tartalom. *LK*

**DAVE GRUSIN:
KALEIDOSCOPE**
Columbia Legacy – Sony Music
88985308452

A most 82 éves Dave Grusin neve nem elsősorban aktív jazzmuzsikusként, hanem filmzeneszerzőként, producerként és a GRP kiadó alapítójaként marad emlékezetes. Ezért is érdekes kortörténeti dokumentum az 1964-ben, a Columbiánál megjé-

lent jazzlemezőnek újrakiadása. A zongorista Grusint hallhatjuk szólóban; trióban – Bob Cranshaw (bőgő), Larry Rosen, a másik későbbi GRP-alapító (dob) –; valamint két, igen szép szólókarriert befutott fúvóssal – Thad Jones (trombita), Frank Foster (tenorszaxofon) – együtt kvintetten is. Mértékertő mainstream jazz ez, meglepetésektől mentes, de ropant kulturált, színvonalasan megszólaltatott muzsika. A lemezen jól tükröződik Grusinnak Thelonious Monk iránti rajongása (Straight, No Chaser; Blue Monk), valamint az agyonjátszott standardek (Stella by Starlight) finoman elegáns újraértelmezésének képessége. *ReZi*

**DUKE ELLINGTON:
FAR EAST SUITE**
RCA Victor – Sony Music
88985308412

Duke Ellington nagyzenekara az amerikai Külügyminisztérium támogatásával 1963-ban három hónapos turnéra ment közel- és távol-keleti országokba. A koncertkörút érintette többek között Szíriát, Jordániát, valamint Indiát, Ceylont és Pakisztánt. A fellépések egy részét azonban lemondták Kennedy meggyilkolása miatt. A zenekar keleti élményei összegződtek az 1966-os albumon, mely Grammy-díjas lett, akárcsak pár lemeze, a Concert of Sacred Music. Egyes szakemberek szerint az évtized legjobb Ellington-lemeze lett a Far East Suite. Ez ízlés kérdése, ami viszont kétségtelen: a lemez szellemisége a jazz kozmopolitizmusára épül. Itt csendül fel az Isfahan, Ellington és Strayhorn utolsó közösen írt standardje, valamint a Bluebird of Delhi című szerzemény, melyet Strayhorn valóban egy Indiában hallott madárdal alapján írt. A mostani kiadást hét bonus track gazdagítja. *MJGy*

ROKIA TRAORÉ: NÉ SO

Különleges helyet foglal el a világzenei lemezek palettáján Rokia Traoré hatodik, Né So című albuma, amely művészi kvalitásai mellett a 2012-ben kezdődött Mali konfliktussal kapcsolatban nyitja fel a nyugati ember szemét. Maga a cím bambara nyelven annyit tesz: otthon, haza. Hiszen a diplomata szülők gyermekeként felnőtt, jelenleg is három város (Bamako, Brüsszel, Marseilles) közt ingázó énekesnő gyökerei Malihoz kötődnek. Az egyik legbensőségesebb hangú szerzemény a Kolakani egy a szülőfalujának mindennapi életéről szóló altatódal, melynek szövege azt mondja: „Azok, akik a forrásnál maradtak, adnak a múltunknak jelentést”. Többek közt itt, de sok más számban, így az Ő Niélé, vagy a kezdő Tu voles című szerzeményekben is felfedezhető az a technika, hogy az énekesnő saját hangját sokszorosítva hoz létre egy különleges, heterofon hangzást. Ha kell, levegős, ha kell erőteljes a hangja; pontos hajlásaival, magabiztos énekével bizonyítja, hogy e stílusban nevének ott a helye a legnagyobbak közt. A lemez sajtóságos zenei világához hozzájárul a dalok hangszerelése is: a hagyományos afrikai hangzást hozó ngonji mellé a rockzene világa felé mutató gitár- és ütős hangzás társul. Rokia mondanivalójának és kreativitásának legjavát a lemez utolsó számaira tartogatta: mellbevágó a hatása a Strange Fruit című Billie Holiday feldolgozásnak, amelyet csodálatos harmóniákkal kísért ballada formájában hallhatunk. Az utolsó két számban, a címadó Né So illetve Sé Dan című dalokban franciául illetve angolul nagyon konkrétan, melodramatikus stílusban fogalmazza meg Rokia Traoré üzenetét az egész világnak: „One thing to never forget: respect.” Az afrikai világzene legmagasabb minőségét tükrözi ez a szépen felépített album.

Könyves-Tóth Zsuzsanna

Nonesuch – Magneoton
553578

MARIZA: MUNDO

„Öt év telt el legutolsó albumom óta. Szenvedtem, sírtam, elestem, felkeltem, mosolyogtam mikor legszívesebben sikítottam volna... Megtaláltam életem legnagyobb szerelmét, negyvenéves lettem de huszonhatnak éreztem magam, és felkészültem arra, hogy újra felfedezzem azt, amit ez az új világ mutat nekem.” E szavakat olvashatjuk Mariza új, Mundo című lemezének borítóján, amely öt évvel követte előző, tradicionális fado-albumát. A sokak által Amália Rodrigues utódjának, napjaink egyik legnagyobb fado-énekesének tartott Mariza valóban egy teljesen új, kozmopolita zenei világot mutat meg, amelybe csakúgy beléfernek a popballadák, mint egy argentin tangó vagy a hagyományos fado. Az új szemléletet a dalok hangszerelése is tükrözi: a portugál, akusztikus és flamenco gitár mellett hangsúlyos szerepet kapnak a billentyűs hangszerek – lírai hangot kölcsönözve például a Saudade Solta vagy a Sem Ti című számoknak. Mariza kilépett komfortzónájából, aminek csakis örülhetünk, hiszen ez a lemez legjobban sikerült számaikat eredményezte. A CD megjelenése előtt egy interjúban elárulta az énekesnő, hogy nehézséget okoztak neki a spanyolul énekelt számok, mert a „spanyol sokkal keményebb, hegyesebb nyelv, mint a portugál”. A Caprichosa például egy 1930-ból származó tangó, ami Carlos Gardel előadásával vált ismertté, s amelyben az énekes egy portugál lányt próbál megnyerni magának. A Maldição című számban – amelyet a legendás Alfredo Marceneiro írt a már említett Amália Rodriguesnek – ezzel szemben vérbeli fadót hallhatunk. Nem maradhatnak említés nélkül a populáris vonalat képviselő számok sem, így az Alma vagy a Padoce de Céu Azul. Bármit is énekel Mariza, hangjában mindig ott rejlik a fado.

Könyves-Tóth Zsuzsanna

Nonesuch – Magneoton
2564603886

**HERCZKU ÁGI & BAND:
LIVE AT WOMEX
BUDAPEST**

A nagyszerű énekesnő, Herczku Ágnes (interjúnk az 54-57. oldalon) tavaly ősszel, a budapesti Womex keretében mutatta be Bandázom című lemezét a külföldi szakmának. A koncertet jó minőségben rögzítették, s ebből hat tétel (a Womex engedélyével) most CD-n is megjelent, kiegészítve négy új stúdiófelvétellel. Megállapíthatjuk, hogy Nikola Parov zeneszerző-producer (az összes szám komponistája) nagyon rátalált a folklórkincsből merítkező, de összetéveszthetetlenül egyéni hangzásra. Szó sincs stílusterésről, mert mindig kellő alázattal és megalapozottsággal közelít a népzenehez, de néha egészen messze kalandozik tőle. A banda pedig nagyon jó: szorgalmas, elkötelezett muzsikusok társulása. A felvételt gazdagítja két, szólístaként jegyzett zenész, Ferenczi György (szájharmonika) és Kovács Ferenc „Öcsi” (trombita) játéka.

ReA

Fonó
FA 380-2

**LAJKÓ FÉLIX:
MOST JÖTTEM**

A Lajkó Félix Folk nevű projekt – amelynek ez a bemutatkozó lemeze – sokkal hagyományosabb és populárisabb népzenei élményt kínál, mint a korábbi, tisztán instrumentális albumok. A virtuóz hegedű- és citeraszólók mellett ugyanis meghatározó szerephez jutnak az énekesnők: a több műfajban jelentős sikereket elérő Palya Bea; az erdélyi (ördöngösfűzesi, buzai, széki és magyar-szováti) repertoárban különösen otthonosan mozgó Tintér Gabriella, valamint a Félixhez hasonlóan vajdasági származású Csizmadia Anna, a Fölszállott a páva televíziós verseny felfedezettje. A hangszeres muzsikusok között pedig felbukkan a táncmuzsika első nemzedékhez tartozó Porteleki László, aki több mint negyven éve prímás és két évtizede a Muzsikás oszlopos tagja. Mellette a régi zenésztárs, Brasnyó Antal brácsázik és Szabó Csobán Gergő nagybőgőzik. Garantált siker.

ReA

Fonó
FA 371-2

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája / Rózsavölgyi CD Bolt – 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay – 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay – 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio – 1052 Budapest, Váci utca 10.
- Inmedio – 1052 Budapest, Városház utca 3-5.
- Relay – 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay – 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay – 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio – 1087 Budapest, Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio – 1106 Budapest, Őrs Vezér tere 25/A – Árkád
- Inmedio – 1123 Budapest, Alkotás u. 53. – MOM Park
- Inmedio – 1124 Budapest, Apor Vilmos tér 11-12. – Hegyvidék Bevásárlóközpont
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Érkezés
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Indulás
- HUB – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér – Skycourt
- Relay – 1191 Budapest, Vak Bottyán utca 75. – Köki Terminál

LAPKER – VIDÉK

- Inmedio – 2100 Gödöllő, Szabadság tér
- Városi Könyvtár 2100 Gödöllő, Dózsa György út 8.
- Inmedio – 2120 Dunakeszi, Fóti út 120. – Tesco
- Inmedio – 2600 Vác, Deres utca 2. – Tesco
- Relay – 2700 Cegléd, Kölcsey tér 3.
- Relay – 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán pályaudvar
- Inmedio – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Inmedio – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio – 3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 101.
- Inmedio – 3527 Miskolc, József Attila utca 87. – Auchan
- Inmedio – 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio – 4027 Debrecen, Bibic utca 2.

- Inmedio – 4700 Mátészalka, Alkotmány utca 1/a
- Relay – 5000 Szolnok, Jubileum tér – Vasútállomás
- Inmedio – 5430 Tiszaföldvár, Malom utca 3/6.
- Inmedio – 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a – Tesco
- Inmedio – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor u. 2.
- Inmedio – 6722 Szeged, Dugonics tér 1. – Kárász
- Inmedio – 6722 Szeged, Mars tér 20/b – Nagycsarnok
- Inmedio – 7400 Kaposvár, Berzsenyi utca 1-3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio – 7600 Pécs, Széchenyi tér keleti oldal
- Inmedio – 7621 Pécs, Bajcsy út 11. – Árkád
- Inmedio – 7631 Pécs, Kincses út 1. – Tesco
- Inmedio – 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio – 8200 Veszprém, Kossuth utca 1.
- Inmedio – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Relay – 8900 Zalaegerszeg, Bajcsy Zsilinszky tér 1. – Vasútállomás
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos utca 32.
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Sport utca 1. – Tesco
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 1. – kórház
- Inmedio – 9001 Győr, Csókás utca 4.
- Inmedio – 9001 Győr, Hermann Ottó utca 25.
- Inmedio – 9200 Mosonmagyaróvár, Kormos ltp. 2-4.
- Inmedio – 9400 Sopron, Magyar út 5.
- Inmedio – 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay – 9700 Szombathely, Ady tér – Volán pályaudvar

VIDÉKI KÖNYVESBOLTOK, HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Cédus Könyvkereskedés és Antikvárium – 9400 Sopron, Bunker köz 2.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvjelző / Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szükszlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.

Megújult a Gramofon internetes oldala:

www.gramofon.hu

GAZDAG TARTALOM, ÁTTEKINTHETŐ ROVATSRUKTÚRA

- Minden, amit a Gramofon folyóiratról, a Gramofon Könyvekről, a Gramofon-díjkiosztóról és az ICMA díjkiosztóról tudni érdemes
- Hanglemezkritikák és koncertbeszámolók
- A folyóirat tartalmától eltérő, értékes zenei írások
- Cikkarchívum 2011–2015
- Letölthető korábbi lapszámok (PDF)

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

Könyvsorozatunk 2001 és 2015 közötti kiadványait megismerheti és megrendelheti a www.gramofon.hu oldalon

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

35 Helyszínen 60 Program

ZEMPLÉNI
FESZTIVÁL

2016 AUG. 12–21.

Haydn: A TEREMTÉS

Rossini: A SEVILLAI BORBÉLY

Operettszínház – MÁGNÁS MISKA

Bartók: A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA

Kamara- és jazzkoncertek, kirándulások

Jegyvásárlási akció: június 30-ig

www.jegy.hu

25.
JUBILEUMI ÉV

www.zemplenfestival.hu

Támogatók:

Hivatalos borszállító:

FISCHER IVÁN
BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR
BFZ.HU/OSSZEALLAKEP

viSSza- térünk

BUDAPEST

Deloitte.

